

SEANCES DU JEUDI 31 JANVIER 1985
VERGADERINGEN VAN DONDERDAG 31 JANUARI 1985ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU SOIR
AVONDVERGADERING

SOMMAIRE:

PROJET DE LOI (Discussion):

Projet de loi portant ratification de l'arrêté royal du 29 décembre 1984 prorogeant les dispositions de la loi de redressement du 10 février 1981 instaurant une cotisation de solidarité à charge des personnes rémunérées directement ou indirectement par le secteur public, modifiée par l'arrêté royal n° 113 du 23 décembre 1982 et par la loi de redressement du 31 juillet 1984.

Discussion et vote en seconde lecture de l'amendement du gouvernement. — *Orateurs*: MM. Van In, Lallemand, Lagae, rapporteur, M. le Président, p. 1393.

PROJET DE LOI (Vote):

Projet de loi portant ratification de l'arrêté royal du 29 décembre 1984 prorogeant les dispositions de la loi de redressement du 10 février 1981 instaurant une cotisation de solidarité à charge des personnes rémunérées directement ou indirectement par le secteur public, modifiée par l'arrêté royal n° 113 du 23 décembre 1982 et par la loi de redressement du 31 juillet 1984, p. 1394.

Justifications de vote: *Orateurs*:

- 1) M. Trussart, p. 1394.
- 2) M. Wyninckx, p. 1395.

Orateurs: M. le Président, M. Wyninckx, M. Martens, Premier ministre, p. 1395.

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1984-1985
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1984-1985

INHOUDSOPGAVE:

ONTWERP VAN WET (Bespreking):

Ontwerp van wet houdende bekrachtiging van het koninklijk besluit van 29 december 1984 tot verlenging van de bepalingen van de herstelwet van 10 februari 1981 tot invoering van een solidariteitsbijdrage ten laste van de personen rechtstreeks of onrechtstreeks bezoldigd door de openbare sector, gewijzigd bij het koninklijk besluit nr. 113 van 23 december 1982 en bij de herstelwet van 31 juli 1984.

Beraadslaging en stemming in tweede lezing over het amendement van de regering. — *Sprekers*: de heren Van In, Lallemand, Lagae, rapporteur, de Voorzitter, blz. 1393.

ONTWERP VAN WET (Stemming):

Ontwerp van wet houdende bekrachtiging van het koninklijk besluit van 29 december 1984 tot verlenging van de bepalingen van de herstelwet van 10 februari 1981 tot invoering van een solidariteitsbijdrage ten laste van de personen rechtstreeks of onrechtstreeks bezoldigd door de openbare sector, gewijzigd bij het koninklijk besluit nr. 113 van 23 december 1982 en bij de herstelwet van 31 juli 1984, blz. 1394.

Stemverklaringen: *Sprekers*:

- 1) De heer Trussart, blz. 1394.
- 2) De heer Wyninckx, blz. 1395.

Sprekers: de Voorzitter, de heer Wyninckx, de heer Martens, Eerste minister, blz. 1395.

INTERPELLATIONS (Discussion):

Interpellations:

- a) De M. Wyninckx au Premier ministre sur « la manière dont le gouvernement envisage de procéder au déploiement des euromissiles en Belgique, notamment après les conversations de Washington »;
- b) De Mme N. Maes au Premier ministre sur « le point de vue du gouvernement en ce qui concerne l'installation de missiles nucléaires en Belgique et son incidence sur la course aux armements ».

Orateurs: M. Wyninckx, Mme N. Maes, MM. Gijs, Humblet, Lutgen, Close, Vermeiren, Van Roye, R. Gillet, Vercaigne, Geldolf, M. Martens, Premier ministre, M. le Président, p. 1396.

PROJET DE LOI (Dépôt):

Page 1416.

Le gouvernement. — Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1985.

PROPOSITION (Dépôt):

Page 1416.

M. R. Gillet. — Proposition de résolution relative à l'installation des missiles cruise en Belgique.

PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt):

Page 1416.

M. Cooreman. — Proposition de loi relative à la construction de 200 000 habitations en l'espace de cinq ans.

Mme Hanquet. — Proposition de loi modifiant la loi du 2 août 1974 relative aux traitements des titulaires de certaines fonctions publiques et des ministres des cultes, modifiée par la loi du 23 janvier 1981.

INTERPELLATIES (Bespreking):

Interpellaties:

- a) Van de heer Wyninckx tot de Eerste minister over « de wijze waarop de regering overweegt de ontplooiing van de euroraketten op het Belgisch grondgebied tot stand te brengen, voornamelijk na de gesprekken in Washington »;
- b) Van mevrouw N. Maes tot de Eerste minister over « het regeringsstandpunt over de plaatsing van kernraketten in ons land en de weerslag op de bewapeningswedloop ».

Sprekers: de heer Wyninckx, mevrouw N. Maes, de heren Gijs, Humblet, Lutgen, Close, Vermeiren, Van Roye, R. Gillet, Vercaigne, Geldolf, de heer Martens, Eerste minister, de Voorzitter, blz. 1396.

ONTWERP VAN WET (Indiening):

Bladzijde 1416.

De regering. — Ontwerp van wet houdende de begroting van Onderwijs — Franstalige regime — voor het begrotingsjaar 1985.

VOORSTEL (Indiening):

Bladzijde 1416.

De heer R. Gillet. — Voorstel van resolutie betreffende de installatie van de kruisraketten in België.

VOORSTELLEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 1416.

De heer Cooreman. — Voorstel van wet strekkende tot het bouwen van 200 000 woonhuizen binnen de vijf jaar.

Mevrouw Hanquet. — Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 2 augustus 1974 betreffende de wedden van titularissen van sommige openbare ambten en van de bedienaars van erediensten, gewijzigd door de wet van 23 januari 1981.

PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT

VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER

MM. Coen et De Seranno, secrétaires, prennent place au bureau.

De heren Coen en De Seranno, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 19 h 15 m.

De vergadering wordt geopend te 19 u. 15 m.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE BEKRACHTIGING VAN HET KONINKLIJK BESLUIT VAN 29 DECEMBER 1984 TOT VERLENGING VAN DE BEPALINGEN VAN DE HERSTELWET VAN 10 FEBRUARI 1981 TOT INVOERING VAN EEN SOLIDARITEITSBIJDRAGE TEN LASTE VAN DE PERSONEN RECHTSTREEKS OF ONRECHTSTREEKS BEZOLDIGD DOOR DE OPENBARE SECTOR, GEWIJZIGD BIJ HET KONINKLIJK BESLUIT NR. 113 VAN 23 DECEMBER 1982 EN BIJ DE HERSTELWET VAN 31 JULI 1984

*Beraadslaging en stemming in tweede lezing
over het amendement van de regering*

Stemming over het geheel

PROJET DE LOI PORTANT RATIFICATION DE L'ARRETE ROYAL DU 29 DECEMBRE 1984 PROROGEANT LES DISPOSITIONS DE LA LOI DE REDRESSEMENT DU 10 FEVRIER 1981 INSTAURANT UNE COTISATION DE SOLIDARITE A CHARGE DES PERSONNES REMUNEREES DIRECTEMENT OU INDIRECTEMENT PAR LE SECTEUR PUBLIC, MODIFIEE PAR L'ARRETE ROYAL N° 113 DU 23 DECEMBRE 1982 ET PAR LA LOI DE REDRESSEMENT DU 31 JUILLET 1984

*Discussion et vote en seconde lecture
de l'amendement du gouvernement*

Vote sur l'ensemble

De Voorzitter. — Wij gaan over tot de behandeling in tweede lezing van het amendement van de regering ertoe strekkend een artikel 2 (nieuw) in te lassen in het ontwerp van wet betreffende de solidariteitsbijdrage.

Nous abordons l'examen, en seconde lecture, de l'amendement du gouvernement tendant à insérer un article 2 (nouveau) dans le projet de loi relatif à la cotisation de solidarité.

De heer Van Ooteghem. — Dit is een nieuwe bespreking.

De Voorzitter. — Inderdaad.

De leden kunnen het amendement opnieuw bespreken voor zover dit nog niet is gebeurd. Vraagt iemand het woord, dan kan daarop worden ingegaan.

Het woord is aan de heer Van In.

De heer Van In. — Mijnheer de Voorzitter, u hebt ons de tijd gegeven om ons tussen twee vergaderingen in te beraden over de twee artikelen die worden besproken.

De Voorzitter. — Neen, er wordt slechts één artikel besproken.

De heer Van In. — Twee, mijnheer de Voorzitter, het oorspronkelijke artikel en het artikel dat bij wijze van amendement aan het eerste artikel is toegevoegd.

De Voorzitter. — Over het eerste artikel is reeds gestemd. U hebt dat overigens zelf gevraagd.

De heer Van In. — Inderdaad, mijnheer de Voorzitter, daar ben ik het mee eens.

Aansluitend bij wat reeds door menig lid is vooropgesteld, hebben wij er allemaal — meerderheid en oppositie — belang bij dat hier behoorlijk wetgevend werk wordt verricht. Ik ben de mening toegedaan — zoals velen onder u — dat wij nu slecht wetgevend werk verrichten.

Mijnheer de Voorzitter, nu is elke urgentie verdwenen. Wij kunnen vrij en ontspannen over deze artikelen een standpunt innemen. Meer zelfs, nu is de discussie over de zin of de onzin van een solidariteitsfonds zinloos, met uitzondering van het nagaan wie, mijnheer De Smeyter, mede aan de oorsprong lag van het zwaar belasten van onze ambtenaren.

Wat ons vanavond bekommert — en moet bekommeren — en wat voortspuit uit de bezinningstijd tussen twee vergaderingen in — ik herhaal het — is het verrichten van goed «legistiek» werk.

Wij zijn de mening toegedaan — en u zonder twijfel in uw hart ook — dat wanneer de tekst van het amendement van de regering bijvoorbeeld, naar een commissievergadering zou worden verwezen, die rustig en met de nodige aandacht en inzichten over deze tekst van gedachten kan wisselen, men zonder twijfel tot een betere en «legistiek» meer verantwoorde oplossing zou komen die, naar ik hoop, geen enkele twijfel meer laat bestaan.

Dat wil niet zeggen dat wij akkoord gaan met het feit dat op een blinde manier, mijnheer De Smeyter — mede door toedoen van de socialisten —, een miljoen mensen in dit land worden belast. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

M. le Président. — La parole est à M. Lallemand.

M. Lallemand. — Monsieur le Président, je désire poser une question au ministre qui a la responsabilité de ce dossier.

Nous votons deux articles: un article premier qui stipule qu'un arrêté royal est nécessaire pour proroger la loi de redressement de 1981; ensuite un article 2 qui énonce que cette loi est prorogée jusqu'au 31 décembre 1985.

Nous devons savoir laquelle de ces deux dispositions est applicable: est-ce celle qui, à l'article 1er, prescrit qu'un arrêté royal doit nécessairement proroger la loi de redressement de 1981 pour que celle-ci soit d'application jusqu'au 31 décembre 1985 ou cette loi est-elle même prorogée?

Il est impossible de voter simultanément ces deux dispositions sans créer une contradiction insoluble. En effet, de deux choses l'une, ou bien cette loi est prorogée, comme vous le dites à l'article 2 et, dans ce cas, l'arrêté royal est totalement inutile et superfluetoire, ou bien elle ne l'est pas et, à ce moment, l'article 2 n'a aucun sens.

Il est indispensable que nous recevions une réponse sur ce point. Je suis convaincu que si, d'aventure, la majorité persistait à voter ces deux articles contradictoires, nous nous reverrions ici une troisième fois parce que la Chambre ne votera pas un tel texte, mais nous le renverra pour simplification et rationalisation.

En effet, tel qu'il est présenté aujourd'hui, c'est un défi au bon sens et il est indigne du travail du Sénat. (*Applaudissements sur les bancs socialistes et sur divers autres bancs.*)

M. le Président. — Monsieur Lallemand, vous avez remarqué mon hésitation, tout à l'heure, au sujet du vote sur l'article premier.

Si j'ai bonne mémoire, c'est à la demande de M. Van In qu'on a procédé au vote sur cet article qui a été adopté par la majorité.

M. Lallemand. — Monsieur le Président, nous avons voté contre, bien entendu.

De heer Capoen. — Wij hebben tegengestemd.

M. Lallemand. — Monsieur le Président, j'estime qu'il ne faut pas enfermer le Sénat dans une logique qui le conduirait à l'absurdité.

M. le Président. — Mais, monsieur Lallemand, c'était justement mon intention et c'est à la demande d'un groupe de l'opposition, qu'on a voté.

M. Lallemand. — J'en conviens.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, het komt er niet meer op aan te weten over wat wij over weinige ogenblikken zullen stemmen. Het debat ligt achter ons. Ik wens enkel te herhalen wat ik in de algemene bespreking heb gezegd.

De wet van 1981 werd goedgekeurd onder een regering met socialistische deelname. Wij waren, noch zijn, tegenstanders van een solidaire inspanning om de crisis te bestrijden ...

De heer Van In. — Maar geen blinde solidariteit.

De heer Wyninckx. — ... en om het evenwicht van de Rijksmiddelenbegroting te eerbiedigen maar niet, zoals collega Van In zei, om blunders goed te maken.

Bovendien hebben eminente leden van de regering bij herhaling gezegd — de heer De Kerpel heeft eraan herinnerd — dat deze solidariteitsbijdrage in de huidige omstandigheden als overbodig mag worden beschouwd. Op het ogenblik waarop die wet werd ingevoerd, was deze solidariteitsbijdrage de enige inspanning die aan het openbaar ambt werd opgelegd. De Eerste minister zal zich herinneren dat men destijds een supplementaire inspanning heeft willen opleggen van 2 pct., wat aanleiding heeft gegeven tot een aantal discussies, zodat men zich uiteindelijk heeft beperkt tot één solidariteitsbijdrage.

Sedertdien heeft men aan het openbaar ambt zoveel inspanningen gevraagd dat de noodzaak van die solidariteitsbijdrage, zoals ook werd bevestigd door leden van de regering, kan worden betwist.

Op het ogenblik van de eindstemming wens ik duidelijk te stellen dat de meerderheid haar verantwoordelijkheid ten volle op zich moet nemen, zelfs om het geklungel van een lid van de regering goed te praten. De Vlaamse socialisten zullen aan die stemming niet deelnemen. (*Applaus op de socialistische banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Lallemand.

M. Lallemand. — Monsieur le Président, j'ai le sentiment que vous saisissez comme moi que se pose, pour le moins, un problème de rigueur dans les textes qui sont déposés.

Est-il vraiment impossible que la commission se réunisse rapidement pour régler cette question?

M. le Président. — Je vous comprends, monsieur Lallemand, mais le Sénat a décidé.

Nous passons au vote sur l'amendement déposé par le gouvernement.

Wij gaan over tot de stemming over het amendement van de regering. (*Les membres des groupes socialistes et FDF quittent l'hémicycle.*)

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

105 membres sont présents.

105 leden zijn aanwezig.

87 votent oui.

87 stemmen ja.

14 votent non.

14 stemmen neen.

4 s'abstiennent.

4 onthouden zich.

En conséquence, l'amendement est adopté.

Derhalve is het amendement aangenomen.

Ont voté oui:

Hebben ja gestemd:

MM. Aerts, Akkermans, Aubecq, Bascour, Bens, Bock, Bonmariage, Bosmans, Bossicart, Califice, Chabert, Claeys, Close, Coen, Conrotte, Cuvelier, Dalem, C. De Clercq, T. Declercq, Decléty, De Cooman, Decoster, le chevalier de Donnée, Dehaene, De Kerpel, Deleeck, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Doumont, le comte du Monceau de Bergendal, Février, Flagothier, François, Friederichs, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, M. Gramme, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kenens, Kevers, Lagae, Lagneau, Lutgen, Mainil, Mme Mayence-Goossens, M. Nicolas, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pede, Edg. Peetermans, Poullet, Reynders, Rutten, Smeers, Mme Smitt, MM. Sondag, Tilquin, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Van Daele, Vandenabeele, Van den Broeck, Vanderborcht, Vandermarliere, Vandermeulen, Vandersmissen, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van Nevel, Van Rompaey, Verbist, Vermeiren, Waltniel, Weckx, Windels et Leemans.

Ont voté non:

Hebben neen gestemd:

MM. Capoen, de Bruyne, Debusseré, de Clippele, Draulans, Lowis, Luyten, Mme Saive-Boniver, MM. Thys, Trussart, Vandezande, Van In, Van Ooteghem et Van Roye.

Se sont abstenus:

Hebben zich onthouden:

MM. Deconinck, R. Maes, Van der Elst et Van Der Niepen.

M. le Président. — Les membres qui se sont abstenus sont priés de faire connaître les motifs de leur abstention.

Ik verzoek de leden die zich hebben onthouden, de reden van hun onthouding mede te delen.

De heer Van der Elst. — Ik ben afgesproken met de heer Geens.

De heer R. Maes. — Ik ben afgesproken met de heer Uyttendaele.

M. Mainil. — J'ai voté par erreur de la place de M. de Donnée.

M. le Président. — Il vous en est donné acte.

Le texte du projet de loi adopté en première lecture est confirmé en seconde lecture.

De in eerste lezing aangenomen tekst van het ontwerp van wet wordt in tweede lezing behouden.

Il va être procédé au vote de l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen over het geheel van het ontwerp van wet.

La parole est à M. Trussart pour une explication de vote.

M. Trussart. — Monsieur le Président, le débat sur les problèmes technico-juridiques qui vient d'avoir lieu occulte l'affaire elle-même.

Aussi, les écologistes tiennent-ils à dire qu'ils ne peuvent marquer leur accord sur la cotisation de solidarité et encore moins sur l'utilisation qui en est faite.

Il ne s'agit que d'un faux-semblant de solidarité destiné, en premier lieu, à relancer une machine productiviste obsolète et, ensuite, à donner un certificat de bonne conscience à quelques-uns.

Nous voudrions, pour notre part, y substituer une réelle solidarité s'étendant à tous, de manière équitable, ainsi qu'à toutes les activités humaines et, en ce qui concerne l'immédiat, particulièrement au partage généralisé de l'emploi disponible.

On agit ici exactement comme dans un pays à régime totalitaire. (*Protestations sur les bancs de la majorité.*) Là, c'est l'idéologie juridico-politique qui tient les rênes. En Belgique, c'est le dogme «économiste» qui exerce sa domination.

D'un côté comme de l'autre, on admet froidement de sacrifier une génération pour des lendemains qui devraient chanter. Dans deux ou trois ans, nous aurons quelques centaines de milliers de chômeurs en plus. Mais qu'importe? La croissance indéfinie est pour après-demain!

Non, votre politique de solidarité a vraiment un goût trop amer et nous n'en voulons pas. (*Applaudissements sur les bancs Ecolo-Agalev et sur certains autres bancs.*)

M. le Président. — Nous passons au vote.

Wij gaan over tot de stemming.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

90 membres participent au vote.

90 leden nemen deel aan de stemming.

Le vote fait apparaître que le Sénat n'est pas en nombre.

Uit de stemming blijkt dat het quorum niet bereikt is.

Ont participé au vote:

Hebben aan de stemming deelgenomen:

MM. Aerts, Akkermans, Aubecq, Bascour, Bens, Bock, Bonmariage, Bosmans, Bossicart, Califice, Chabert, Claeys, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Dalem, C. De Clercq, T. Declercq, Decléty, De Cooman, De Coster, Dehaene, De Kerpel, Deleeck, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Doumont, le comte du Monceau de Bergendal, Février, Flagothier, François, Friederichs, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, M. Gramme, Mme Hanquet, MM. Hatry, Kenens, Kevers, Lagae, Lagneau, Leemans, Lutgen, Mainil,

Mme Mayence-Goossens, M. Nicolas, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pede, Edg. Peetermans, Pouillet, Reynders, Rutten, Smeers, Mme Smitt, MM. Sondag, Tilquin, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Van Daele, Vandenabeele, Van den Broeck, Vanderborcht, Vandermarliere, Vandermeulen, Vandersmissen, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van Nevel, Van Rompaey, Verbiest, Vermeiren, Waltniel, Weckx, Windels.

S'étaient abstenus:

Hebben zich onthouden:

MM. Deconinck, R. Maes, Van der Elst et Van Der Niepen.

Etaient excusés:

Waren verontschuldigd:

MM. Adriaenssens, Belot, Hubin, Féris, Lepaffe, Mmes Remy-Oger, Staels-Dompas, MM. Vandenhaute, Vandekerckhove et Mme Van Puymbroeck.

Etaient absents:

Waren afwezig:

MM. Basecq, Boel, Canipel, Capoen, Clerdent, Mme Coorens, MM. Coppens, Cudell, De Bondt, De Bremaeker, de Bruyne, Debusseré, de Clippele, le chevalier de Donnée, Degroeve, Dehousse, Delcroix, Delmotte, Demuyter, Mme Depauw-Deveen, MM. De Rouck, Désir, De Smeyter, de Wasseige, Deworme, Donnay, Draulans, Egelmeers, Eicher, Geens, Geldolf, Gevenois, R. Gillet, Goossens, Grosjean, Mme Herman-Michielsens, MM. Hiernaux, Hismans, Houben, Hoyaux, Humblet, Jandrain, Knuts, Lagasse, Lahaye, Lallemant, Leclercq, Louis, Luyten, Mme N. Maes, MM. Marmenout, Matthys, Minet, S. Moureaux, Mouton, Noerens, Op 't Eynde, Paque, Pécriaux, J. Peetermans, P. Peeters, W. Peeters, Poma, Poulain, Mme Saive-Boniver, MM. Seeuws, Spitaels, Thys, Toussaint, Trussart, Uyttendaele, Vandenhove, Vandezande, Van In, Vannieuwenhuyze, Van Oorteghem, Van Roye, Vercaigne et Wyninckx.

M. le Président. — Le Sénat n'étant pas en nombre, le vote nominatif devra être repris.

Aangezien het quorum niet bereikt is, zal de naamstemming moeten worden hervat.

Mevrouw Herman-Michielsens. — Mijnheer de Voorzitter, hoewel ik in de zaal aanwezig was, heb ik niet gestemd. Ik wilde ja stemmen.

De Voorzitter. — Akte wordt u hiervan gegeven, mevrouw. Maar daarmee is het quorum niet aanwezig.

Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, krachtens het reglement vragen wij de schorsing van de vergadering voor een uur.

De Voorzitter. — Mijnheer Wyninckx, ik vind het bijzonder merkwaardig dat u een beroep doet op het reglement. Dat hebt u gistermorgen niet gedaan.

De heer Wyninckx. — Dan zijn wij braaf geweest.

De Voorzitter. — Dat is wat anders.

Maar de Voorzitter mag ook zijn mening uiten. Ik hou van het reglement.

Het quorum is inderdaad niet bereikt. Ik moet derhalve de vergadering voor één uur schorsen. De Senaat beslist soeverein.

Wij kunnen natuurlijk de andere agendapunten verder behandelen en over één uur de stemming hervatten. Maar daarover is een zekere consensus vereist.

Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, in andere omstandigheden zouden wij inderdaad de toepassing van het reglement bepleiten. Maar, uit eerbied voor de Eerste minister en voor de minister van Buitenlandse Betrekkingen die zich hebben ingespannen om hier aanwezig te zijn (*uitroepen op de banken van de meerderheid*), hebben wij geen enkel bezwaar tegen het feit dat wij eventueel onze werkzaamheden zouden voortzetten en pas opnieuw tot stemming zouden overgaan als

de werkzaamheden volledig beëindigd zijn, tenzij u over een uur mijn interpellatie zou onderbreken voor de stemming. Dat zou natuurlijk jammer zijn.

De Voorzitter. — Ik kan mij best voorstellen dat het moeilijk zal zijn de heer Wyninckx of mevrouw Maes te onderbreken.

Ik stel voor over één uur opnieuw te stemmen over het geheel van het ontwerp betreffende de solidariteitsbijdrage en nu de heer Wyninckx het woord te verlenen voor zijn interpellatie. (*Nee, nee, op de banken van de CVP.*)

De heer Wyninckx. — Ik stel vast dat de meerderheid geen respect heeft noch voor de Eerste minister noch voor de minister van Buitenlandse Betrekkingen.

De heer Gijs. — Mijnheer Wyninckx, het reglement geldt voor iedereen.

Mijnheer de Voorzitter, wij vragen een schorsing van een uur waarna dan opnieuw kan worden gestemd. (*Heftig protest op de socialistische banken en op de banken van de Volksunie.*)

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, de meerderheid die weigert naar de commissie terug te gaan met een slecht ontwerp en met een zeer solied negatief advies van de Raad van State en die daarenboven een tweede lezing van het ontwerp onmogelijk maakt, belet mij nu mijn interpellatie te houden. (*Onderbrekingen op de banken van de meerderheid.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de Eerste minister.

De heer Martens, Eerste minister. — Mijnheer de Voorzitter, mag ik vernemen of over een uur, na de stemming, de interpellatie van de heer Wyninckx zal plaatshebben?

De heer Wyninckx. — Alleen als de meerderheid in aantal is.

De heer Windels. — En als de pers aanwezig is.

De heer Martens, Eerste minister. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb tot één uur vannacht aan mijn antwoord op de interpellatie van de heer Wyninckx gewerkt. Ik wil vandaag nog op die interpellatie antwoorden.

De Voorzitter. — Over een uur hervatten wij de vergadering. Na de herstemming over het geheel van het ontwerp, horen wij dan de interpellaties van de heer Wyninckx en van mevrouw Nelly Maes tot de Eerste minister.

De vergadering is geschorst voor een uur.

La séance est suspendue pour une heure.

— *La séance est suspendue à 19 h 40 m.*

De vergadering wordt geschorst te 19 u. 40 m.

Elle est reprise à 20 h 50 m.

Ze wordt hervat te 20 u. 50 m.

M. le Président. — La séance est reprise.

De vergadering is hervat.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE BEKRACHTIGING VAN HET KONINKLIJK BESLUIT VAN 29 DECEMBER 1984 TOT VERLENING VAN DE BEPALINGEN VAN DE HERSTELWET VAN 10 FEBRUARI 1981 TOT INVOERING VAN EEN SOLIDARITEITSBIJDRAGE TEN LASTE VAN DE PERSONEN RECHTSTREEKS OF ONRECHTSTREEKS BEZOLDIGD DOOR DE OPENBARE SECTOR, GEWIJZIGD BIJ HET KONINKLIJK BESLUIT NR. 113 VAN 23 DECEMBER 1982 EN BIJ DE HERSTELWET VAN 31 JULI 1984

Hervatting van de onbeslist gebleven naamstemming

PROJET DE LOI PORTANT RATIFICATION DE L'ARRETE ROYAL DU 29 DECEMBRE 1984 PROROGANT LES DISPOSITIONS DE LA LOI DE REDRESSEMENT DU 10 FEVRIER 1981 INSTAURANT UNE COTISATION DE SOLIDARITE A CHARGE DES PERSONNES REMUNEREES DIRECTEMENT OU INDIRECTEMENT PAR LE SECTEUR PUBLIC, MODIFIEE PAR L'ARRETE ROYAL N° 113 DU 23 DECEMBRE 1982 ET PAR LA LOI DE REDRESSEMENT DU 31 JUILLET 1984

Reprise du vote nominatif resté sans résultat

De Voorzitter. — Daar de eerste naamstemming onbeslist is gebleven omdat het quorum niet was bereikt, moeten wij nu opnieuw overgaan

tot stemming over het geheel van het ontwerp van wet betreffende de solidariteitsbijdrage.

Le quorum n'ayant pas été atteint lors du premier vote nominatif sur l'ensemble du projet de loi relatif à la cotisation de solidarité, il va être procédé à un nouveau vote.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

91 membres participent au vote.

91 leden nemen deel aan de stemming.

En conséquence, le Sénat n'est pas en nombre.

Derhalve is het quorum niet aanwezig.

Ont participé au vote:

Hebben aan de stemming deelgenomen:

MM. Aerts, Akkermans, Aubecq, Bascour, Bens, Bock, Bonmariage, Bosmans, Bossicart, Califice, Chabert, Claeys, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Dalem, C. De Clercq, T. Declercq, Decléty, De Cooman, De Coster, Dehaene, De Kerpel, Deleek, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Doumont, le comte du Monceau de Bergendal, Février, Flagothier, François, Friederichs, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, M. Gramme, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kenens, Kevers, Lagae, Lagneau, Leemans, Lutgen, Mainil, Mme Mayence-Goossens, M. Nicolas, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pedé, Edg. Peetermans, Pouillet, Reynders, Rutten, Smeers, Mme Smitt, MM. Sondag, Tilquin, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Van Daele, Vandenabeele, Van den Broeck, Vanderborcht, Vandermarliere, Vandermeulen, Vandersmissen, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van Nevel, Van Rompaey, Verbist, Vermeiren, Waltniel, Weckx et Windels.

Se sont abstenus:

Hebben zich onthouden:

MM. R. Maes, Van der Elst, Van Der Niepen et Wyninckx.

N'ont pas participé au vote:

Hebben niet aan de stemming deelgenomen:

MM. Basecq, Boel, Canipel, Capoen, Clerdent, Mme Coorens, MM. Coppens, Cudell, De Baere, De Bondt, De Bremaeker, de Bruyne, Debussère, de Clippele, Deconinck, le chevalier de Donnée, Degroove, Dehousse, Delcroix, Delmotte, Demuyter, Mme De Pauw-Deveen, MM. De Rouck, Désir, De Smeyter, de Wasseige, Deworme, Donnay, Draulans, Egelsemeers, Eicher, Geens, Geldolf, Gevenois, R. Gillet, Goossens, Grosjean, Hiernaux, Hismans, Houben, Hoyaux, Humblet, Jandrain, Knuts, Lagasse, Lahaye, Lallemand, Leclercq, Lowis, Luyten, Mme N. Maes, MM. Marmenout, Matthys, Minet, S. Moureaux, Mouton, Noerens, Op 't Eynde, Paque, Pécriaux, J. Peetermans, P. Peeters, W. Peeters, Poma, Poulain, Mme Saive-Boniver, MM. Seeuws, Spitaels, Thys, Tousseint, Trussart, Uyttendaele, Vandenheve, Vandezande, Van In, Van-nieuwenhuyze, Van Ooteghem, Van Roye et Vercaigne.

Etaient excusés:

Waren verontschuldigd:

MM. Adriaenssens, Belot, Hubin, Féris, Lepaffe, Mmes Remy-Oger, Staels-Dompas, MM. Vandenhaute, Vandekerckhove et Mme Van Puybroeck.

De Voorzitter. — Aangezien het quorum niet is bereikt, zullen wij de naamstemming over het geheel van het ontwerp morgen te 14 uur hervatten.

Le Sénat n'étant pas en nombre, le vote nominatif sur l'ensemble du projet sera repris demain à 14 heures.

Ik verzoek de heer Wyninckx de reden van zijn onthouding mede te delen.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, een lid van mijn fractie, dat was afgesproken met de heer Vannieuwenhuyze, heeft de vergadering verlaten.

Ik heb mij in de plaats van dat fractielid onthouden.

INTERPELLATIES

A) VAN DE HEER WYNINCKX TOT DE EERSTE MINISTER OVER «DE WIJZE WAAROP DE REGERING OVERWEEGT DE ONTPLOOIING VAN DE EURORAKETTEN OP HET BELGISCH GRONDGEBIED TOT STAND TE BRENGEN, VOORNAMELIJK NA DE GESPREKKEN IN WASHINGTON»

B) VAN MEVROUW N. MAES TOT DE EERSTE MINISTER OVER «HET REGERINGSSTANDPUNT OVER DE PLAATSIJNG VAN KERNRAKETTEN IN ONS LAND EN DE WEERSLAG OP DE BEWAPENINGSWEDLOOP

INTERPELLATIONS

A) DE M. WYNINCKX AU PREMIER MINISTRE SUR «LA MANIERE DONT LE GOUVERNEMENT ENVISAGE DE PROCEDER AU DEPLOIEMENT DES EUROMISSILES EN BELGIQUE NOTAMMENT APRES LES CONVERSATIONS DE WASHINGTON»

B) DE MME N. MAES AU PREMIER MINISTRE SUR «LE POINT DE VUE DU GOUVERNEMENT EN CE QUI CONCERNE L'INSTALLATION DE MISSILES NUCLEAIRES EN BELGIQUE ET SON INCIDENCE SUR LA COURSE AUX ARMEMENTS»

De Voorzitter. — Aan de orde zijn de interpellaties van de heer Wyninckx en van mevrouw Nelly Maes tot de Eerste minister over de plaatsing van kernraketten.

Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, ik betreur dat dit spektakel plaatsvond in aanwezigheid van zoveel leden van de regering, vooral na een week waarin de debatten niet altijd eervol voor de regering verliepen. Ik betreur bovendien dat wij de Eerste minister tevergeefs een uur hebben laten wachten.

Het ligt geenszins in mijn bedoeling deze interpellatie naar vorm en inhoud te laten gelijken op de menigvuldige interpellaties en mondelinge vragen, die de jongste dagen in de Kamer van volksvertegenwoordigers hebben plaats gehad. Een artikel uit het reglement van de Senaat zou mij dit overigens bemoeilijken, zoniet onmogelijk maken.

Er mag immers niet binnen zo een korte tijdsspanne in beide Kamers over een zelfde materie worden geïnterpelleerd.

Mijn uitgangspunt ligt dus elders en met name, in de resolutie die eind 1983 eenparig door de Senaat werd goedgekeurd. Deze resolutie handelde over de hervatting van de besprekingen over de middellange-afstandsraketten met kernlading. Zij werd eenparig goedgekeurd en dit was een niet-onbelangrijke passage in de evolutie van het debat over de euroraketten in onze vergadering, maar ook daarbuiten.

De resolutie ging uit van een aantal premissen. In de eerste plaats werd vastgesteld dat in binnen- en buitenland gezaghebbende personen uit de meest diverse sociale, wetenschappelijke en religieuze kringen aandrongen op concrete initiatieven op het gebied van nucleaire ontwapening in het bijzonder, en op het beperken van de bewapeningswedloop in het algemeen.

Waar staan wij vandaag met deze vaststelling? De stemmen van degenen die zich tegen de kernwapenescalatie verzetten, worden steeds talrijker en steeds luidruchtiger. Ik verwijs naar het gemeenschappelijk standpunt van de Belgische en de Nederlandse vredesbewegingen, dat zoëven werd bekendgemaakt. Dit standpunt werd in de vorm van een petitie ter kennis gebracht van de Interparlementaire Raadgevende Benelux-vergadering. De tekst luidt: «De vredesbeweging in Nederland en België legt, naar aanleiding van het debat van de Beneluxraad over de euroraketten, aan de leden van de raad het volgende voor:

1. Wij blijven ondanks de mist die de Nederlandse en Belgische regering voortdurend blijft optrekken rond de mogelijke plaatsing van kruisraketten op hun grondgebied, vasthouden aan onze ondubbelzinnige eis van niet-plaatsing ten einde met dit gebaar een proces van tweezijdige ontwapening bij beide grootmachten op gang te brengen;

2. Wij juichen elke poging toe om in gezamenlijk overleg van Belgen en Nederlanders een grotere rol te gaan spelen op het internationale vlak, ten behoeve van een moratorium op de plaatsing van nieuwe

raketten op Europees grondgebied. Dit moratorium moet leiden tot algehele terugtrekking van de nieuwe raketten op Europees grondgebied en uiteindelijk van alle kernwapens uit Europa;

3. Wij zullen het overleg tussen vredesbewegingen in Nederland en België in de komende maanden intensifiëren om zo sterker uitdrukking te kunnen geven aan de wil van de meerderheid van de bevolking in beide landen, gericht op een wereld zonder raketten.»

Een zeer duidelijke formulering van wat er vandaag leeft vinden wij ook bij Pax Christi.

«Pax Christi blijft bij de keuze die de laatste jaren werd gemaakt: die van de beperkte eerste stap van niet-verder-bewapenen. Dit steunt op het inzicht dat verder bewapenen om eerst het evenwicht te herstellen, na ruim dertig jaar nog geen enkel echt ontwapeningsakkoord heeft opgeleverd. Integendeel, de spiraal van bewapening werd er alleen maar door opgedreven.» Pax Christi heeft om die stelling te herhalen er nog eens de brief van de Belgische bisschoppen van 1983 op nagelezen en stelt dat die eerste stap bewust als signaal moet worden gehanteerd ter verbetering van het onderhandelingsklimaat en gericht op een vermindering van de bewapening in Oost en West.

Doelend op de jongste evolutie in het raketten debat zegt Pax Christi dat wie ten aanzien van de kernwapens kiest voor een bijkomende periode van uitstel, erop moet toezien dat de marge waarover men beschikt wel heel smal is geworden. Het is wel te betreuren dat de beslissing in dit schema reeds is opgenomen, en dit zegt Pax Christi, niet ikzelf. In elk geval kan zo'n daad van uitstel alleen betekenis hebben als dit bewust als signaal wordt gebruikt. Dat uitstel moet, zo luidt de stelling van Pax Christi, vanzelfsprekend slaan op een voldoende lange termijn — 1,5 tot 2 jaar — om de nieuwe gesprekken gunstig te kunnen beïnvloeden en een duidelijk antwoord van de tegenpartij te kunnen ontvangen. Om maximaal te werken zou dit signaal best samen met Nederland kunnen worden gegeven. «De regering, aldus nog Pax Christi-Vlaanderen, moet zeker alles in het werk stellen opdat de onderhandelingen slagen en de nieuwe kernwapens ons land niet binnenkomen».

Deze standpunten liggen dicht bij de aanbeveling, die de Interparlementaire Benelux-raad eenparig heeft gericht tot de regeringen van de drie Benelux-landen.

Deze aanbeveling herneemt in een aantal paragrafen de opvattingen vervat in de resolutie die destijds door de Senaat eenparig werd aangenomen.

Deze aanbeveling van de Interparlementaire Benelux-raad zegt onder meer het volgende:

«Rekening houdend met het Navo-dubbelbesluit van december 1979 en met de opschorting van de ontwapeningsbesprekingen te Genève;

Dringt er bij de regeringen van USA en de USSR op aan dat zij de besprekingen hervatten — ondertussen is dat gebeurd — om spoedig te komen tot het objectief gecontroleerd afstand nemen van de kernbewapening in de Navo en in de landen van het Warschaupact, en meer bepaald tot de ontmanteling van de middellange-afstandsraketten;

Vraagt met aandrang dat de regeringen van de Benelux-landen samen initiatieven nemen om de onderhandelingen over de middellange-afstandsraketten te Genève te doen hervatten.»

De Benelux-raad, mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, heeft eenparig betreurd dat u afwezig is gebleven op de bijeenkomst van vorige zaterdag. Het was inderdaad de unanieme wens van de Raad geweest, reeds begin december 1984, de reactie te kennen van de drie Benelux-regeringen op deze eenparig goedgekeurde aanbeveling, en vooral te vernemen in hoeverre en op welke wijze de regeringen zouden gevolg geven aan de wens tot gezamenlijke initiatieven op het terrein van het afremmen van de nucleaire overbewapening. Er was hoop ontstaan ingevolge de ontwikkeling binnen de CVP, die zeer duidelijk tot uiting kwam in een interview van de heer Karel Pinxten van de CVP-jongeren, die aan *Het Belang van Limburg* verklaarde op 23 januari 1985:

«Onderhandelingen over wapenbeheersing zijn uiterst complexe gelegenheden die veel tijd vergen, al was het maar omdat de betrokken partijen het doorgaans moeizaam eens worden over de omschrijving en de omvang van de beschikbare wapenarsenalen van de tegenstrever.

Willen wij dat de komende onderhandelingen slagen, dan mag België niet met installeren beginnen vóór begin 1987. Enkel op die manier ontstaat er een ernstige onderhandelingsruimte van twee jaar, die kansen biedt voor een duidelijk signaal vanwege de Sovjetunie, waardoor de uiteindelijke opstelling van middellange-afstandsraketten in ons land

zelfs totaal overbodig kan worden. Het is onze enige kans om eindelijk de vicieuze cirkel van deze dwaze en geldverspillende bewapeningswedloop te doorbreken en om te buigen in een neerwaartse spiraal. Die kans mogen wij niet missen. En dit zonder afbreuk te doen aan onze Navo-solidariteit».

Hieruit blijkt dat ook bij brede lagen van de christelijke publieke opinie het niet-ontplooien van de raketten vanaf half maart niet wordt beschouwd als een afbreuk aan onze loyaliteit ten opzichte van de Navo, maar wel als een stap in de richting van een Belgische bijdrage tot het verbeterde internationale klimaat, in het vooruitzicht van de hervatte Geneefse gesprekken.

De resolutie van de Senaat hield rekening met het Navo-dubbelbesluit en met de twee jaar vertraging die de ontwapeningsbesprekingen te Genève hadden opgelopen. Dit zijn ondertussen drie jaar geworden. Ik mag aannemen dat de Senaat ook vandaag op deze alinea uit onze unanieme resolutie niet zal willen terugkomen.

De Senaat drong er in december 1983 eveneens op aan dat de onderhandelingen zouden worden hervat, en vroeg concrete initiatieven, waarbij het hoofddoel moet blijven het aantal sovjet-SS-20-raketten op zulk een wijze te zien verminderen, dat de ontplooiing van euoraketten overbodig wordt. Er wordt nogal geredetwist in Navo-kringen over het feit of de USSR al dan niet meer of andere middellange-afstandsraketten met kernlading zou hebben ontplooid. Internationale en neutrale experts hebben alleszins de beweringen van USA-defensie-minister Weinberger tegengesproken, die door een soortgelijke verklaring kennelijk niet meer of niet minder beoogde dan zware druk op de Navo-bondgenoten uit te oefenen, en voornamelijk op België en Nederland.

Tenslotte vroeg de Senaat, en met aandrang, dat België samen met andere kleine Europese Staten een diplomatiek offensief zou ontwikkelen in de lijn van de zogenaamde Harmel-doctrine, om de onderhandelingen over de middellange-afstandsraketten te Genève te doen hervatten.

Hier is de regering, en met name de minister van Buitenlandse Betrekkingen — ik ben tevreden dat hij in ons midden is —, ernstig in gebreke gebleven. Het klinkt pretentius en ongeloofwaardig te verklaren dat het hervatten van de Geneefse gesprekken het resultaat zouden zijn van een politiek, gevoerd op basis van de Harmel-doctrine. De gewezen voorzitter van de Senaat was, en is nog steeds, een intellectueel te hoogstaand man om te gaan redetwisten met één van zijn opvolgers op het departement van Buitenlandse Zaken. In een van zijn uitgangspunten verklaarde de heer Harmel «dat soevereine Staten en hun bondgenoten niet verplicht zijn om hun beleid ondergeschikt te maken aan de gemeenschappelijke besluitvorming.» En daarom hebben wij indertijd kunnen vaststellen dat de heer Harmel een gespreksronde begon met Oosteuropese regeringsleiders, maar niet met kernwapens achter de rug.

De heer Harmel ging niet naar Oost-Europa met de welbekende slogans van Navo- en Warschau-pact, maar met nieuwe ideeën. Het was een compleet eigen Belgische koers, in tegenstelling met wat u, mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, aan de Warschau-pactlanden hebt aangeboden. Het was al evenmin de louter militaire benadering zoals die in de theorieën van onze minister van Buitenlandse Betrekkingen doorklinkt. Ik heb in de Senaat de heer Harmel nog horen verklaren dat men evenveel diplomatieke risico's als militaire moest nemen, wilde men op het vlak van vrede en ontwapening in Europa resultaten bereiken.

Dit wordt door u, mijnheer Tindemans, uitgelegd als een rechtvaardiging van het standpunt van sommige Navo-denkers: «Eerst bewapenen, om meer resultaten te bereiken bij de ontwapening.»

Dit is een ontzenuwende logica, maar die vanzelfsprekend geen stand houdt wanneer wij ze vergelijken met de Harmel-politiek. Vandaag worden degenen die zich op de Harmel-doctrine beroepen gedoodverfd als renegaten die de vrij grote stabiliteit van ons buitenlands beleid en onze gehechtheid aan bondgenootschappen ondermijnen. Van eigen Belgische initiatieven blijft er vandaag niets meer over. Zelfs van het bijdragen tot het scheppen van een Europese ontwapeningsreflex is geen sprake. Vooral na de interviews van de voorbije dagen in meerdere kranten is de minister van Buitenlandse Betrekkingen erin geslaagd de publieke opinie nog meer in de verwarring te storten en tegen mekaar op te jatten, om nog maar te zwijgen over de broeder- en andere twisten voor of achter de politieke scène.

Er wordt geen enkele ruimte gelaten voor een openhartig gesprek.

De minister orakelt zo nu en dan wat in de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, maar zelfs daar is van een werkelijk debat onvoldoende sprake. Ik betreur met de Benelux-raad dat hij daar verstek heeft laten gaan.

De minister brengt ook in het binnenland heel wat bezoeken. Hij houdt conferenties, opent tentoonstellingen en reist alle parochiehuizen van Vlaanderen af. De minister heeft meer dan eens verklaringen afgelegd buiten het Parlement, verklaringen die wij hier meestal niet te horen kregen en dat betreuren wij.

Op deze wijze heeft hij één ding bereikt. Elk blad van de scheurkalender van 1985 stond vol met politiek geruziemaak over wie er nu al dan niet verantwoordelijk zou zijn voor het ontplooiën van half maart 1985 tot 1987, alsof het vandaag nog belangrijk is te weten wat er in 1979 allemaal is gebeurd of verteld.

Mevrouw N. Maes. — En toch is het interessant!

De heer Wyninckx. — De wereld en de Belgische politiek hebben op geen enkel ogenblik sinds 1979 stilgestaan. Vijf jaar later nog pogen uit te maken wie er wat heeft gezegd en waar, is volksverlakkerij van laag allooi.

De heer Chabert. — Mijnheer Wyninckx, als het niet belangrijk is, waarom vraagt u dan naar een onderzoekscommissie? U draait de rollen om en u zijt niet op dezelfde golflengte als de SP-fractie in de Kamer.

De heer Wyninckx. — Ik ben niet op de hoogte van een voorstel van de Vlaamse socialistische Senaatsfractie om een onderzoekscommissie tot stand te brengen. (*Gelach.*) Het is wel zo in de Kamer.

Dat was onze overtuiging. Wij hebben daar overleg over gepleegd.

Mevrouw N. Maes. — Met wie?

De heer Wyninckx. — Het gebeurt nog wel eens dat andere klemtonen worden gelegd.

Mevrouw N. Maes. — Het begint ons te interesseren.

De heer Wyninckx. — Het is inderdaad interessant het antwoord te horen dat de Eerste minister deze namiddag in de Kamer heeft gegeven.

De heer Martens, Eerste minister. — Mijnheer Wyninckx, in de nota die u mij ingevolge het reglement van de Senaat hebt overgemaakt, luidt de eerste vraag: «Wie heeft de begindatum voor de ontplooiing bepaald, in welke omstandigheden, waar en wanneer?»

Zoals ik daarnet zei, heb ik deze nacht vrij laat aan het antwoord op die vraag gewerkt. Ik zal het straks geven.

De heer Wyninckx. — Ik ben nog maar aan bladzijde 8 van de tekst die ik ook van mijn kant deze nacht heb voorbereid, mijnheer de Eerste minister. Later kom ik tot de vragen die zeer concreet werden gesteld.

Ik wil de collega's die onderbreken, verwijzen naar het antwoord dat de Eerste minister deze namiddag in de Kamer van volksvertegenwoordigers heeft gegeven.

Mevrouw N. Maes. — Dat is een zeer vriendelijk antwoord!

De heer Wyninckx. — Neen, het is een zeer juist antwoord.

De Eerste minister zegt in de Kamer dat het Navo-dubbelbesluit van 12 december 1979, in de documenten die dat besluit voorafgaan, in algemene termen verwijst naar 1983 als aanvangsjaar voor de opstelling in West-Europa zonder specificatie per land.

Niemand heeft volgens de Eerste minister ooit de documenten gezien die in Navo-kringen circuleren. (*Gelach.*) De SP heeft de tekst van het Navo-dubbelbesluit mede goedgekeurd met de nadruk op het uitstel: zes maanden wachten met de beslissing.

In augustus 1981 onder de regering-Eyskens werd op de Shape vergaderd — ik lees bijna woordelijk het antwoord dat de Eerste minister deze namiddag heeft gegeven in de Kamer — met technici van de Verenigde Staten en met voor België de minister van Landsverdediging en de minister van Buitenlandse Betrekkingen.

Deze waren vertegenwoordigd door hun ambtenaren en daarover bestaat geen enkel schriftelijk document. Het is ook niet ter sprake gekomen in de kabinetsraad.

Mevrouw N. Maes. — Vindt u het iets om fier over te zijn dat u daar niets van wist?

De heer Wyninckx. — Ook in de regering werd daarover niet gediscussieerd.

Mevrouw N. Maes. — Geloofd u dat?

De heer Wyninckx. — De vergadering van het *Defence Planning Committee* van december 1981 was ook een vergadering onder technici. Het waren technici die zich akkoord verklaarden met de eerste schijf van de infrastructuurwerken. Wij veronderstellen dat ook de minister van Landsverdediging daar aanwezig of vertegenwoordigd was.

Partijvoorzitter Van Miert heeft toen een brief geschreven aan de regering die ik hier niet in extenso ga voorlezen. De voorzitter van de SP zegt daarin: «Ik heb met verwondering kennis genomen van de inhoud van een door u aan *Nato fifteen Nations* toegestaan interview, gepubliceerd op 6 augustus 1981. Ik veronderstel dat het blad u bepaalde beweringen in de mond legt die in werkelijkheid niet van u afkomstig zijn ...»

Uit de tekst die dan volgt, blijkt duidelijk dat de SP op dat ogenblik geenszins gediend was met de mogelijke beslissingen. In het slot van zijn brief schrijft Karel Van Miert: «Het zou trouwens geen bewijs van fairheid zijn, mochten zulke zaken achter de rug van een coalitiepartner afgehandeld worden.»

Willy Claes heeft eerder ook een brief geschreven aan Wilfried Martens, Eerste minister, ...

De heer Martens, Eerste minister. — Dat was twee jaar voordien!

De heer Wyninckx. — In dezelfde zin schreef toen reeds Willy Claes: «Niemand kan of mag alinea 3 van punt 4 van de tekst dan ook interpreteren alsof het hier om een beslissing over de installatie gaat. De formulering van deze houding stemt trouwens overeen met de verklaring die u, als hoofd van de regering, heeft afgelegd op 12 december.» Wij zouden nog met soortgelijke citaten kunnen doorgaan.

De heer Chabert. — Mijnheer Wyninckx, wat u zegt is volkomen onjuist.

U zegt dat Willy Claes en Karel Van Miert op hetzelfde ogenblik een brief hebben geschreven. De brief van de heer Claes waarvan wij slechts vier jaar later kennis hebben gekregen, werd op dezelfde dag dat de regering het dubbelbesluit heeft goedgekeurd, overhandigd aan de Eerste minister. De brief van Karel Van Miert is twee jaar later geschreven. (*Uitroepen en applaus op de banken van de meerderheid.*)

De heer Wyninckx. — Dit bewijst de continuïteit van het standpunt van de SP. (*Gelach.*) Wat waar was in 1979, was a fortiori waar in 1981. Er is geen enkele reden om hier te trachten de credibiliteit van Willy Claes, die zich in deze vergadering niet kan verdedigen, te ondermijnen.

De heer Windels. — Waarom hebben wij die brief maar vier jaar later gekregen?

De heer Wyninckx. — U heeft die brief niet vier jaar later gekregen. U heeft beide brieven in 1979 en 1981 tijdig gekregen. Zij zullen zich wel bevinden in het archief van de Eerste minister. Daarover kan geen enkel misverstand bestaan.

De heer Chabert. — Die brief werd nooit overhandigd aan andere leden van de regering, en nooit voorgelezen.

De heer Wyninckx. — Die brief werd overhandigd aan de Eerste minister en, naar de heer Claes beweert — en dit werd niet tegengesproken —, was deze brief voorgelezen op een topvergadering.

De heer Martens, Eerste minister. — De heer Claes heeft mij inderdaad op 19 september 1980, na de kabinetsraad en vóór het begin van een nieuwe vergadering een brief overhandigd. Ik heb hem toen uitdrukkelijk gevraagd of ik die brief moest voorlezen in de Ministerraad. Het antwoord was neen. (*Samenspraken.*)

De heer Chabert. — Ik ben blij dat eindelijk de waarheid en niets anders dan de waarheid wordt bekendgemaakt.

De Voorzitter. — Laat de heer Wyninckx toch uitspreken, collega's. De Eerste minister zal wel antwoorden.

De heer Wyninckx. — Dat ligt niet in de lijn van het antwoord dat de Eerste minister deze namiddag in de Kamer heeft gegeven. Ik kan niet anders dan mij beroepen op wat hij daar gezegd heeft. Uit de verklaring van deze namiddag blijkt dat de besprekingen in de periode van 1981 enkel op technisch niveau werden gevoerd en dat het op geen enkel ogenblik ging om besprekingen op kabinetsniveau. Zelfs de vergaderingen, die te Evere hebben plaatsgehad, waren vergaderingen onder technici en niet onder ministers.

Dit weerlegt in belangrijke mate een aantal aantijgingen, die men in de schoenen probeert te schuiven van iemand die zich hier niet moet en niet kan verdedigen maar die daarnet in de Kamer van de Eerste minister niets heeft gehoord wat hem in discrediet heeft gebracht. Ik was gelukkig dit antwoord te kunnen vernemen.

De heer Martens, Eerste minister. — Dit antwoord ging over zaken die een jaar later, namelijk in augustus, september, oktober, november en december 1981 hebben plaatsgevonden onder een regering die niet onder mijn leiding stond. Ik heb de nodige opzoekingen laten verrichten door de diensten van de Eerste minister en ik heb kunnen verklaren dat er geen collectief beraad is geweest in het najaar van 1981.

U spreekt echter over september 1980, mijnheer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Ik kan enkel vaststellen dat werd bevestigd dat Willy Claes niet kan worden beschuldigd van enigerlei dubbelzinnigheid. (*Uitroepen op de banken van de CVP.*)

De collega's van de CVP kunnen uitschreeuwen wat ze willen, maar naar mijn gevoelens is Willy Claes één van de meest integere Belgische politici. Ik geef onmiddellijk toe dat ik politieke tegenstrevers heb waarvan ik met gerust gemoed hetzelfde kan zeggen en ook zeg. Ik wens dit echter te onderstrepen in verband met Willy Claes. Het antwoord van de Premier deze namiddag in de Kamer was voor ons relevant en heeft ons zeer veel genoegen gedaan.

Het schouwspel van de opeenvolgende vertoningen, van de meest verscheidene kanten, is vaak zeer ver verwijderd van de debatten die wij in de Senaat op ernstige wijze zouden moeten kunnen voeren. Ik heb mij niet uit te spreken over de redenen waarom het allemaal begonnen is. De heer Desmaret wil per se de reputatie hebben geschiedenis te hebben gemaakt door het licht op groen te hebben gezet.

Ik zou die beslissing niet in mijn politiek testament willen vermelden. Hij wel. Laat hem dan deze eer. Hij kan dan eerder in oorlog dan in vrede rusten. Het enige wat vandaag telt, is niet wie de kalender heeft opgesteld, maar hoe hij er vandaag uitziet. Na december 1979 werd door de Navo in allerijl de nucleaire bewapeningswedloop opgedreven. Nieuwe nucleaire wapens werden ontwikkeld en geproduceerd. Er werd in razend tempo aan de basissen gewerkt.

De ontplooiing werd aangevat in Italië, West-Duitsland en Engeland. Er ging geen dag verloren voor dit aspect van wat met een eufemisme het dubbelbesluit werd genoemd. In feite hadden de strategen van Navo en Shape al in december 1979 uitgemaakt dat er niet hoefde te worden onderhandeld. Het diplomatieke offensief om de ontwapeningsbesprekingen te Genève tot een goed einde te brengen, is er nooit gekomen.

Van december 1979 tot november 1981 werd er helemaal niet onderhandeld, dit wil zeggen dat twee jaar waren verloren gegaan. Ik ben niet de enige om dat te beweren. Helmut Schmidt heeft dat na die bewuste periode met evenveel woorden beklemtoond en heeft dat zelfs nog bij herhaling bevestigd. Men kan dat ook terugvinden in een boek dat ik hier reeds heb geciteerd tijdens een debat met de minister van Buitenlandse Zaken, namelijk *Nuclear Gambit* waaruit blijkt dat het niet de bedoeling was van de delegatie of alleszins niet van een deel van de delegatie van de Verenigde Staten op een rechtzinnige wijze weer te onderhandelen. Er werd weer opzettelijk een delegatie samengesteld van mensen die behoorden tot de lobby van degenen die er geen belang bij hebben dat de onderhandelingen zouden slagen. Er stonden niet zozeer militaire of politieke belangen op het spel, maar eerder economische.

Er werd dan twee jaar onderhandeld, maar na die twee jaar was er nog geen akkoord over de wapens over welke zou worden gepraat en over het probleem van de Frans-Britse participatie. Maar ondertussen werd er koortsachtig gewerkt aan de ontwikkeling van de euoraketten, en werd hun ontplooiing voorbereid. Het heeft dan ook geen verbazing gewekt dat de Sovjets in november 1983 de onderhandelingsstaf hebben verlaten. Zij hadden geen enkele reden om daar te verblijven, dat gaven

eminente politieke leiders uit Navo-landen toe, om er maar twee te noemen: Schmidt en Brandt.

Wie in eigen land nog geloofde dat de regering twijfelde over het al dan niet opstellen van kruisraketten, is méér dan bedrogen uitgekomen. De discussies binnen de regering hielden enkel en uitsluitend verband met de datum van de eerste installatie. Men heeft besloten tot installatie, maar dit ná de volgende verkiezingen.

Voorbehoud, geen automatisme, afweging, zelfstandige evaluatie. Het zijn zonder uitzondering termen die tot vóór januari 1985 door regeringsleden herhaaldelijk gebruikt zijn. «Voorbehoud» heeft te maken met het Belgische niet-beslissen tot installatie in december 1979. «Geen automatisme» werd op SP-aandringeren vermeld in de regeringstekst van september 1980. In de brief van de toenmalige Vice-Premier Claes werd hierop eens te meer uitdrukkelijk de klemtoon gelegd. «Afweging» is een uit Nederland afkomstig begrip dat, op zijn beurt, te maken heeft met het openlaten van een ernstige kans op niet-installatie. En het is de SP die indertijd de «zelfstandige evaluatie» in de regeringsteksten heeft laten noteren. In de praktijk komt het erop neer dat men zich als onafhankelijk land niet zomaar iets laat opleggen: alle beslissingen moeten genomen worden door de verkozenen. Zo werkt een democratie waarin de verantwoordelijkheden duidelijk aan te tonen zijn.

De heer Bens. — Dat moet u juist zeggen!

De heer Wyninckx. — Heb ik goed begrepen, mijnheer Bens, dat u betwijfelt dat ik juist moet zeggen dat ik een democraat ben? Bedoelt u dat?

Wel, mijnheer de Voorzitter, dan vraag ik dat die uitlating zou worden geschrapt uit de *Parlementaire Handelingen*. Het is inderdaad een kwetsende bewering. Ik vraag welke collega in deze vergadering op een bepaald ogenblik, de indruk zou hebben gehad dat ik ondemocratische beginselen zou hebben verdedigd of toegepast. Ik vind het hoogst betreunswaardig dat deze verklaring van u komt, mijnheer Bens.

Ik herhaal, mijnheer de Voorzitter, dat ik die schraping uitdrukkelijk vraag, zoniet verzoek ik u het lid tot de orde te roepen.

Ik meen dat er deze week in de Senaat geen besprekingen zijn gebeurd waarbij de procedureregelen niet in acht werden genomen. Ik ben van oordeel dat noch de meerderheid noch de oppositie zich tijdens de voorbije week in deze vergadering ondemocratisch hebben gedragen. Als dit niettemin toch de mening van de heer Bens mocht zijn, vraag ik dat hij tot de orde zou worden geroepen. Zijn bewering is niet alleen een blaam voor de woordvoerder van de SP-fractie maar voor heel de Senaat. Ik meen dat wij enkel op een dergelijke wijze het debat tot een goed einde kunnen brengen.

Wanneer ik uit verklaringen en onderbrekingen zoals die van de heer Bens zou moeten afleiden dat dit de mening is van de meerderheid van de Senaat, dan ben ik bereid onmiddellijk de tribune te verlaten.

De Voorzitter. — Mijnheer Wyninckx, u overdrijft.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, ik word niet graag uitgescholden door een lid van deze vergadering voor iemand die niet democratisch zou zijn.

De Voorzitter. — Mijnheer Wyninckx, de heer Bens heeft, zoals dat in het Antwerps vaker gebeurt, gezegd: en dat moet gij nu juist zeggen!

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, de heer Bens is niet van Antwerpen maar uit de streek van Geel. Het is daarom dat ik een beetje benauwd ben. (*Gelach.*)

De Voorzitter. — Mijnheer Wyninckx, u is nu ongeveer veertig minuten aan het woord. Ons reglement bepaalt dat een interpellatie maximaal dertig minuten mag duren. Ik geef u nog een beetje tijd, maar u mag toch niet overdrijven wat het reglement betreft.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, over deze materie is al zoveel uren elders gepraat, maar het is de eerste keer sinds lange tijd dat er hier in de Senaat nog zulk een confrontatie tijdens een openbare vergadering plaatsheeft.

Het is niet onbelangrijk dat de senatoren worden ingelicht over wat er leeft, zoals dat ook de jongste dagen en weken met de regelmaat van een klok in de Kamer van volksvertegenwoordigers is gebeurd.

Mijn vraag aan de Eerste minister en aan de minister van Buitenlandse Zaken is, welke taal zij hebben laten horen aan de president van de Verenigde Staten. Was dat de taal van de hele regering? Werd met president Reagan enkel en uitsluitend gepraat over de datum van de eerste installatie in België? Of hebt u, heren ministers, over de CVP-vrees gesproken, namelijk dat naar nationale verkiezingen gaan met reeds opgestelde raketten voor uw centumpartij een aartsmoelijke, zoniet onmogelijke zaak is? Hebt u gezegd dat een definitief neen aan de raketten voor uw partij volkomen uitgesloten is? Want voor de CVP bestaan er geen Navo-engagements, maar wel Navo-verplichtingen. Met andere woorden: ons land laat zich zaken opleggen, eerder dan een eigen zelfstandig standpunt te bepalen.

De «houding» van de regering — zo luidde de toelichting bij de fameuze septembertekst van 1980 — is sedertdien omgezet in een beslissing. Het is over de hele lijn vandaag een ja aan de opstelling. Enkel wat de datum van de eerste installatie betreft, heeft de regering zichzelf wat ruimte gegund. Dat was nodig omwille van uw vrees voor verkiezingen eerder dan om overwegingen die te maken hadden met getrouwheid aan de Navo-verplichtingen. Om deze waarheid heeft trouwens de Amerikaanse pers geen bocht gemaakt. Dat komt overigens zeer duidelijk tot uiting in de Amerikaanse pers.

De houding van de regering komt erop neer dat de fase van de evaluatie achter de rug is. In maart wordt beslist over de datum van de eerste opstelling; de beslissing zal worden voorafgegaan door consultatie van al onze Navo-partners. Dat is een maat voor niets.

U gaat toch niet verwachten dat de Italianen, de Westduitsers of de Engelsen gaan zeggen dat wij niet moeten ontplooiën. Zij zullen misschien begrip opbrengen voor de electorale problemen die in België rijzen en niet alleen in België, maar waarschijnlijk ook in Nederland, en erkennen dat er redenen zijn om soepelheid aan de dag te leggen.

Ik wil even aanstippen wat er ondertussen is gebeurd op het terrein zelf. Dat is belangrijk. Mocht de strenge winter er niet geweest zijn, dan waren half maart van dit jaar de installaties reeds voltooid.

De eerste prefabwoningen voor het militair personeel werden gebouwd. De eerste VS-militairen kwamen in het voorjaar reeds toe. Begin november 1984 waren er al 700 militairen. De eigenlijke militaire infrastructuurwerken gingen aan, maar werden wegens het barre weer vertraagd, als onze informatie juist is. Er werden talloze andere aanbestedingen uitgeschreven gevolgd door gunningen.

De begroting van Defensie vermeldde een gecumuleerde uitgave van 135 miljoen voor de werken en de installatie in 1984, na 127 miljoen in 1982 en 326 miljoen in 1983.

Met de Amerikaanse regering werd een tweede verdrag — over het statuut van de machten — afgesloten op 27 en 29 februari 1984. Daarnaast was er een uitwisseling van diplomatieke brieven. De regering weigerde de inhoud van deze stukken, ondanks herhaald aandringen van SP-zijde, bekend te maken.

Alle voorstellen om de beslissing tot uitstel te verschuiven en alle SP-amendementen betreffende de financiering van de bouw werden in Kamer en Senaat verworpen door alle CVP'ers, ACW'ers inbegrepen, spijs de verklaringen van de heer Van den Brande die niet dezelfde zijn als die van fractievoorzitter Bob Gijs.

Mijnheer de Voorzitter, ik wil kort gaan. Wij zijn reeds gans de week kort geweest en hebben ons best gedaan om het goede verloop van de debatten in de hand te werken.

Het komt er vooral op aan, zowel voor de regering als voor het Parlement en voor België, dat er een einde zou komen aan het verzuurde Oost-Westklimaat. Wij hebben misschien het recht om hoop te koesteren. De SP wenst een aantal initiatieven door te drukken, omdat er telkens wordt gezegd dat wij onvoldoende of helemaal geen alternatieven zouden hebben.

Er zou een halt moeten worden geroepen aan de Belgische medefinanciering van de voorbereidingswerken en van de installaties van kruisraketten te Florennes, wat ook een onmiddellijk stopzetten van de werking inhoudt.

Twee wetsvoorstellen zouden dringend moeten worden behandeld, die mijn collega's, de heren Tobback en Geldolf, respectievelijk in Kamer en Senaat hebben ingediend voor het verbieden van produktie en het opslaan van chemische wapens op het Belgische grondgebied en de

wetsvoorstellen-Wyninckx en -Van Den Bossche die respectievelijk in de Senaat en in de Kamer werden ingediend tot verbod van strategische wapens op Belgisch grondgebied.

Bovendien zou een einde moeten worden gemaakt aan de huidige geheimdoenerij. Ondertekende verdragen dienen volgens het grondwettelijk recht immers bekendgemaakt te worden vooraleer ze geldig kunnen zijn. De bevolking heeft, meer algemeen, het recht op een eerlijke en open informatie over een zaak die allen van levensbelang noemen.

Ook moeten wij als kleine natie aansluiting vinden met vredesinitiatieven en niet aarzelen hieruit de consequenties te trekken voor de eigen nationale politiek.

Vandaag tracht men verwarring tot stand te brengen te midden van de publieke opinie. Wij geloven dat ook deze laatste poging om de noodlottige beslissing weg te moffelen zal mislukken. Iedereen in dit land heeft begrepen dat de sterkste regeringspartij haar eigen verdeeldheid wil verbergen, maar dat is in het verleden niet geslaagd, en dat zal ook nu mislukken.

Dit jaar, de minister van Buitenlandse Betrekkingen heeft er deze ochtend in de commissie op gealludeerd, zal het veertig jaar vrede zijn in Europa. Begin mei 1945 werd het Nazi-regime definitief platgerold. Midden-Europa stond in lichtelaai, omwille van de verdwazing van één der meest criminele leiders uit de geschiedenis van de mensheid.

Het zou goed zijn mochten wij de herdenking van deze veertigste verjaardag aangrijpen om niet alleen plechtige herdenkingen in te richten naar aanleiding van de wapenstilstand, de bevrijding van de concentratiekampen, de terugkeer van soldaten en weerstanders naar hun families, maar ook naar aanleiding van de historische ontmoeting tussen het oostelijk en westelijk front, ergens in het centrum van Duitsland.

Er bestaat geen reden om niet te herinneren aan de offers van alle geallieerden voor onze bevrijding, en niet alleen de westelijke, die geografisch geroepen waren om ons te bevrijden, maar ook de oostelijke, die deze bevrijding hebben mogelijk gemaakt. Precies omstreeks deze historische verjaardag beslissen de raketten te ontplooiën, zou een onvergeeflijke diplomatieke en militaire flater zijn.

Frans Verleyen heeft het enkele dagen geleden in *Knack* goed uitgedrukt, waar hij schreef: «Het tarten van de Navo-consensus brengt voor regeringkjes van ons formaat immers en inderdaad een hoogst onoverzichtelijke reeks problemen mee. Toch geeft ons dat niet het recht, wij die de vaders van de kinderen van morgen zijn, om eens te meer een tragische intellectuele erfzonde te bedrijven. We leven in een boze wereld, jawel, maar we weten diep in onszelf dat de westerse geschiedenis momenteel niet bedreigd wordt door een Sovjetrussische aanval op onze landen, steden, mensen en waarden. We weten dat de onzekere, conservatieve in haar revolutie mislukte gerontocratie te Moskou er geen enkel belang bij heeft en geen enkele bekwaamheid om het sociale systeem van de vrije wereld onder de voet te lopen of te krijgen. Mede daarom mogen de relatief banale SS-20-tuigen niet als alibi gebruikt worden. Voor zover woorden en de leetuur van *Le Monde Diplomatique* een betekenis hebben, bevat de hedendaagse wereldpolitiek geen enkel signaal van dreigende Russische agressie tegen ons.»

Ik wacht dus op het antwoord van de regering op mijn vier vragen.

Ten eerste, wie heeft een begindatum voor de ontplooiing bepaald, in welke omstandigheden, waar en wanneer?

Ten tweede, hoe verantwoordt de regering tegenover de partners in de Navo de beslissing om definitief te beslissen en welke kalender wordt hun voorgedragen?

Ten derde, hoe koppelt de regering deze beslissing om te beslissen, aan het geven van een ernstige kans aan de Geneefse gesprekken, die begin maart worden hervat?

Ten vierde — en deze vraag komt uit het diepst van mijn hart —, welke initiatieven overweegt de regering te nemen naar aanleiding van de veertigste verjaardag van V-dag, 8 mei 1945, die bij uitstek een dag van de vrede zou kunnen betekenen voor heel Europa. (*Applaus op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Nelly Maes.

Mevrouw N. Maes. — Mijnheer de Voorzitter, sinds 1979 worden er regelmatig fragmenten van het rakettenfeuilleton voor het publiek opgevoerd.

Naarmate de ontknoping nadert, worden de valstrikken talrijker, worden de messen bovengeschaald en ligt het podium langzaam aan vol lijken. Maar laten wij ons niet vergissen, want dit is geen Shakespeare.

De heer Chabert. — Het is misschien een Conscience.

Mevrouw N. Maes. — Het is ook geen Conscience, want Conscience heeft gezegd dat hij in zijn leven niets geschreven heeft wat een maagd heeft doen blozen. Wat deze regering echter doet, maakt het hele land beschaamd.

De Belgische regering en de Belgische diplomatie hebben zich door de reis naar Washington en de daaropvolgende bezoeken aan de Europese Navo-partners belachelijk gemaakt. De kans werd gemist om op een van de schaarse ogenblikken waarop het licht van de wereldopinie op ons land was gevestigd, een indringende stem te laten horen tegen de nefaste bewapeningswedloop.

Gezaghebbende experts zijn de mening toegedaan dat de kruisvluchtwapens gevaarlijker zijn voor wie ze opstelt, dan voor de tegenstrever. Hun mening valt samen met de intuïtieve afkeuring van de publieke opinie in Vlaanderen.

Dat de regering en haar diplomatieke raadgevers daar geen aandacht voor hebben, toont aan hoe sterk zij vervreemd zijn van de publieke opinie en van de werkelijkheid. Hoe kan de Navo een bondgenootschap van democratieën blijven indien defensiesystemen worden opgedrongen tegen de wil van de bevolking?

Ik kom hier niet op de tribune om het standpunt van de Volksunie uiteen te zetten of zogenaamd te actualiseren. Dit standpunt werd in 1979 ingenomen en is sedertdien onveranderd gebleven. Ik moet ook geen poging doen om vroeger ingenomen standpunten weg te moffelen.

Wij moeten niemand beschermen. Wij moeten niet aan vleierij doen opdat de waarheid niet aan het licht zou komen. Wij zijn gekomen om de regering te ondervragen in de hoop een duidelijk, oprecht en volledig antwoord te bekomen. Veel werd in dit dossier gelogen, verdoezeld, verzwegen, bedrogen en vals voorgesteld.

Te lang poogde men tegelijkertijd zowel de voor- als de tegenstanders van de raketteninstallatie te paaien en te sussen. De manier waarop de regering de publieke opinie een rad voor de ogen probeerde te draaien, werpt een smet op heel ons democratisch bestel.

Eindelijk moet het moment van de waarheid komen.

Uit de verklaring van de Eerste minister na zijn terugkeer uit Washington is duidelijk gebleken dat de kruisvluchtraketten in België zullen worden geplaatst. Er blijven echter vraagtekens genoeg.

De plaatsing zal voltooid zijn in 1987 indien er geen positieve resultaten aan de onderhandelingsstafel te Genève zullen zijn bereikt tegen die tijd.

De plaatsing zal gedeeltelijk zijn als de resultaten gedeeltelijk zijn en voor zover de Navo-partners akkoord gaan.

De regering heeft echter nog niet beslist over het begin van de plaatsing.

De Navo-kalender stelt dat de eerste zestien raketten moeten worden geplaatst op 15 maart 1985. Akelig dichtbij dus.

Ik heb dan ook een aantal vragen.

Heeft de Belgische regering zich ertoe verbonden deze kalender te respecteren? Wie heeft de beslissing namens de Belgische regering ondertekend? Zijn er redenen om aan te nemen dat niet de hele regering, doch slechts enkele leden ingelicht werden over deze beslissing? Werd hierover al dan niet beraadslaagd? Wanneer gebeurde dit?

Mijnheer de Eerste minister, na de tegenstrijdige verklaringen van diverse excellenties van toen en van nu is het nodig hierover uitsluitsel te geven. Nieuwe leugens — en dit geldt als waarschuwing — zullen toch worden achterhaald en de al dan niet zo fraaie reputatie van uw regering met Happart, Pégard en andere *Mont-Louis*, zal het Watergate-achtige klimaat (*protest op de CVP-banken*) waarin uw regering baadt, maar waar uw persoonlijke reputatie luidens de pers nog boven staat, onherstelbaar schaden.

De heer T. Declercq. — U bent een maagd die zichzelf doet blozen.

Mevrouw N. Maes. — Ik ben al lang geen maagd meer, maar ik ben daar niet beschaamd over. (*Gelach.*) Over dit soort incidentjes noteert het *Beknopt Verslag* dan « vrolijkheid ».

Het is ons niet duidelijk of uw regering, mijnheer de Eerste minister, zich door deze kalenderbeslissing gebonden acht. U stelt immers « dat over de ontplooiing een uitvoerbare beslissing — ik geef uw eigen terminologie en kan er dus ook niet aan doen dat ze wat eigenaardig klinkt — « zal worden genomen vóór einde maart ».

De regering heeft door innerlijke verdeeldheid in haar schoot en vooral in de CVP, haar belangrijkste steunpijler, de indruk gewekt dat zij nog altijd met vrije handen stond.

Van de CVP konden wij vernemen dat geen groen licht kan worden gegeven in maart. Zelfs werd de indruk gewekt — maar dat was door de heer Van den Brande, dit moet ik er als excuus bijvoegen — dat de beslissing nog onbeperkt kan worden uitgesteld.

Als het net stilaan wordt dichtgetrokken, poogt men de verantwoordelijken die het net gespannen hebben te identificeren.

De heer Desmarets wil de eer voor zichzelf opeisen, terwijl anderen in de richting van de heer Swaelen wijzen die elke verantwoordelijkheid afwijst. De heer Tindemans verwijst naar de Shape-kalender, maar volgens een Belga-bericht verklaarde Premier Martens vandaag in de Kamer dat er geen ondertekend plaatsingsschema tussen de Belgische regering, de Shape of de Navo bestaat. Dat is dan waarschijnlijk een bijlage bij iets dat wel ondertekend is. Wij zouden dat graag vernemen.

De plaatsingsdatum van 15 maart 1985 zou zijn tot stand gekomen in drie fasen.

Nu volgt een ongelooflijk verhaal. Ik begrijp het omdat ik politiek begrijp, mijnheer de Eerste minister, maar als ik de opvolging van die feiten nauwkeurig opsom, bekijk en controleer dan is uw verklaring voor mij ongeloofwaardig. Die wordt alleen geloofwaardig omdat ik begrijp dat in ons land na deze regering nog aan politiek moet worden gedaan.

De minister heeft het over een globale kalender, waarbij de plaatsingsdatum tot stand zou zijn gekomen in drie fasen.

Eerst was er de globale kalender, of die bijlage, niet goedgekeurd zegt u ...

De heer Martens, Eerste minister. — Dat is niet waar.

Mevrouw N. Maes. — Ik citeer uw eigen verklaring zoals die werd weergegeven in een bericht van Belga. Als u het er niet mee eens bent moet u protesteren bij Belga, of straks zelf antwoorden.

De heer Wyninckx. — Dan is die globale kalender blijkbaar wel ondertekend, het is het ene of het andere.

Mevrouw N. Maes. — Er is geen globale kalender, of er is er wel een. Dat is toch eenvoudig.

Men is gestart met een globale kalender, die het heeft over eind 1983 en eind 1987.

Dan ontwikkelt de Eerste minister de evolutie naar de datum van 15 maart 1985. Hij zegt dat er een tweede fase van gesprekken is, er zijn er misschien ook tussen, maar dat zegt hij niet. Op 7 augustus 1981 wordt in ieder geval een nieuwe kalender vastgelegd. Daarin wordt beslist: einde van de infrastructuur in 1985, levering van de raketten in augustus 1985.

Wie is op dat ogenblik in de regering? Eerste minister Eyskens, Vice-Eerste ministers Mathot en Claes, Buitenlandse Zaken Nothomb en Defensie Swaelen. *You got the picture? (Gelach.)*

De heer Wyninckx. — De heer Nothomb heeft het toch weer niet vergeten?

Mevrouw N. Maes. — Die is nog aan het zoeken of hij zijn nota's van die tijd terugvindt.

Nu komt er iets wat ik niet geloof, mijnheer de Eerste minister. Door mijn gebrek aan regeringservaring heb ik waarschijnlijk geen juiste kijk op die dingen.

Door wie wordt die beslissing genomen? Door de ambassadeur! Dat is zo. Daar komt geen ander overleg bij. De heer Simonet zal er misschien iets over weten? Misschien heeft zijn ambassadeur hem wel eens opgebeld? Het zijn dus de ambassadeurs, de technici, die deze onderwerpen bespreken.

Het schema wordt opnieuw aangepast. Wij zijn nu in augustus 1981, nog altijd met minister Swaelen op Defensie. Er wordt weer een beslissing genomen. Weliswaar is die regering-Eyskens geen lang leven meer beschoren, want een nieuwe regering wordt op het getouw gezet en zal aantreden op 17 december. Op 8 december wordt echter nog gauw een beslissing genomen. Onze Eerste minister beweert dat die alleen over de infrastructuur handelde. De heer Swaelen was daar wel bij, maar eigenlijk is daar

ook weer geen beraadslaging in de regering aan voorafgegaan, met andere woorden, dat de andere ministers het niet wisten, daar kunnen zij natuurlijk niets aan doen.

Ik geloof dat niet. Ik geloof niet dat belangrijke beslissingen in een land op die manier worden genomen. En als dat wel zo is, mijnheer de Eerste minister, dan vind ik dat nog veel erger.

Nu komen wij aan de derde fase, maart en juni 1983. Weer lijken de schema's een beetje moeilijk haalbaar te zijn.

Er is contact tussen Defensie, Buitenlandse Zaken en de Navo en er zou een plaatsing gebeuren van een minimum, zijnde zestien raketten, op 15 maart 1985. Weet u hoe die datum wordt genoemd? De oorspronkelijke ontplooiingsdatum.

Ik heb in het hele relaas nog nooit officieel de datum van 15 maart gehoord. Nu is 15 maart blijkbaar de oorspronkelijke ontplooiingsdatum. Alleen wie aan politiek doet in dit land van eeuwige coalitieregeringen begrijpt de verklaring die daaraan wordt gegeven. Het is nog niet duidelijk vanwaar die oorspronkelijke datum komt. Het is evenmin duidelijk waarom in 1981, toen zulke zware beslissingen moesten worden genomen, daarover niet eerst beraadslaagd werd. De verklaring gegeven in de Kamer is dus ofwel onvolledig ofwel ongeloofwaardig. Zij is bovendien verbijsterend, maar dat heb ik hier reeds gezegd.

Meent de Eerste minister het volk te kunnen geruststellen met verklaringen als zouden in ons land zulke belangrijke beslissingen worden genomen door enkele mensen, zonder dat de regering daarvan eigenlijk op de hoogte is, zonder beraad, zonder dat achteraf de verantwoordelijkheden duidelijk worden opgenomen, opdat men achteraf moet gaan zoeken wie zijn handtekening dan wel heeft geplaatst?

De laatste episode zal zich echter in volle openbaarheid afspelen en dit is niet toevallig. De bevolking moet worden voorbereid op de ultieme beslissing. Ik bedoel hier de tocht langs de Navo-hoofdsteden om uitstel te bekomen. Dacht u werkelijk, mijnheer de ministers, dat dit een kans op slagen bood in landen die zelf, grotendeels tegen de eigen publieke opinie in, reeds met de plaatsing zijn gestart? Wij vragen dan ook eerder pro forma tot welke resultaten dit heeft geleid. Wij konden die immers reeds bij voorbaat kennen.

De heer Vandezande. — De tocht naar Canossa komt nog.

Mevrouw N. Maes. — Wij zijn nu zeker dat de kruisraketten vóór eind 1987 zullen worden geplaatst behalve indien er in 1987 resultaten worden geboekt.

Mijnheer de Eerste minister, mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, u weet toch dat er dan nog geen resultaten kunnen zijn. Tussen de heren Shultz en Gromyko werd afgesproken dat zal worden onderhandeld over de globaliteit van de bewapeningsproblematiek, dus zowel over de nucleaire middellange-afstandsraketten, als over de intercontinentale raketten, en over de verdere militarisering van de ruimte.

Men laat er geen twijfel over bestaan dat over die drie terreinen samen, en dus ook over elk terrein afzonderlijk, resultaten zullen moeten worden bereikt eind 1987, om werkelijk van resultaten te kunnen spreken. De Salt-onderhandelingen hebben acht jaar geduurd en toen ging het nog slechts om één van die terreinen! Opnieuw strooit u zand in de ogen van de publieke opinie. Intussen dreigt een nieuwe escalatie van de bewapeningswedloop.

Het *star-wars*-concept is geen louter defensief systeem. Het is een defensief onderdeel dat ten koste van enorme financiële middelen en van technische superprestaties slechts een gedeeltelijke verdediging kan bieden. In combinatie met een massale aanwezigheid van een bestaand offensief wapensysteem met enorme capaciteit moet het door de tegenpartij worden beschouwd als een verstoring van het evenwicht dat andermaal zal moeten worden hersteld door een gelijkwaardige inspanning aan de overkant. De bewapening van de ruimte wordt dan onvermijdelijk.

Wanneer zullen wij uit deze noodlottige vicieuze cirkel geraken die tot totale vernietiging kan leiden? Eén verkeerde interpretatie van een ongeval kan het automatisch losbarsten van een kernoorlog tot gevolg hebben. En een ongeluk kan gebeuren! Denken wij maar aan de recente ongevallen met de Russische raket in Finland en met de Pershing-raket in Duitsland. (*Rumoor op verschillende banken.*)

Het waren geen kernwapens. Zij zaten niet in de gevaarlijke richting.

Het gevaar bestaat dat er geen tijd meer is om te praten. Wordt aan de ene kant gedacht dat een kernwapen wordt afgevuurd, dan is er

geen tijd meer om te praten want er is automatisch een antwoord geprogrammeerd.

Deze noodlottige ontwikkelingen kunnen voorvallen.

Een beperkt gebruik van een paar procent van het aanwezige vernietigingspotentieel kan reeds een vernietiging van alle leven op aarde en een nucleaire winter betekenen.

Heren ministers, ik heb mij gedurende de jongste maanden intens beziggehouden om mij over deze problematieken in te lichten en met wetenschapsmensen te praten en te discussiëren over wat de risico's zijn, waartoe wij ons begeven indien wij deze bewapeningswedloop niet kunnen stoppen.

Wij moeten uit de vicieuze cirkel geraken.

De maskerales die de Belgische politieke wereld daarbij opvoert, zijn een onvoldoende antwoord op de vraag en het recht op leven dat wij de komende generaties moeten garanderen. (*Applaus op de banken van de Volksunie en op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Nog acht sprekers zijn ingeschreven. Ik hoop dat zij zich — en ik heb dat deze week al vaak moeten zeggen — zullen houden aan het reglement dat bepaalt dat ze over tien minuten beschikken.

Ik heb deze week al zoveel moeite gehad om de, wat men in Nederland noemt, *flux de bouche* in te dijen zodat ik ze, mede omwille van het personeel, wil vragen zich vanavond aan het reglement te houden.

De heer Gijs heeft het woord.

De heer Gijs. — Mijnheer de Voorzitter, ik zal proberen mij aan het reglement te houden.

Voor ik de houding van de CVP-fractie over het onderwerp van de bespreking weergeef, wil ik toch de Eerste minister en de minister van Buitenlandse Betrekkingen danken en feliciteren voor de inspanningen die de regering tot nu toe heeft gedaan om de ontwapeningsgesprekken tussen de twee supermachten opnieuw op gang te brengen. Ik wil ze ook danken voor de inspanningen die zij nu nog leveren bij de Navo-bondgenoten om deze, waarschijnlijk met veel moeite, te overtuigen van onze zienswijze en om de plaatsing van de eerste kruisraketten op ons grondgebied uit te stellen.

Op die manier geven zij een signaal aan de grotere landen.

Uit dit debat en uit de uiteenzettingen van de heer Wyninckx en van mevrouw Nelly Maes blijkt een zekere megalomanie. Veel van wat zij zeggen, is juist, maar de vraag is wat wij als klein land kunnen doen.

Alvast op één punt, voor zover ik de uiteenzetting van de heer Wyninckx heb begrepen, verschillen wij grondig van mening. Hij lijkt mij een vooroorlogse theorie te verdedigen, namelijk neutraliteit, grotere onafhankelijkheid tegenover de Navo-bondgenoten, een soort «gebroken geweer»-theorie waar wij ervaring mee hebben en die helaas, niet tot vrede heeft geleid.

De heer Seeuws. — Dat is niet te vergelijken.

De heer Gijs. — Het behoud van het vertrouwen van onze Navo-bondgenoten, in de eerste plaats van de Europese landen die lid zijn van de Navo, het onderhouden van de best mogelijke relaties met deze landen, is voor ons een prioritaire opgave, niet alleen om economische redenen, maar vooral om politieke redenen. Inderdaad, we geloven dat de verdere uitbouw van een werkelijke Europese integratie, die nu al zo moeilijk verloopt, om uit te monden in een Europese Unie, nog verder naar de toekomst zou worden verschoven indien het vertrouwen en het respect die ons land tot nu toe in Europa genoot, zouden worden aangetast. Indien we willen vermijden dat de grotere Europese Staten opnieuw meer en meer bilaterale akkoorden zouden afsluiten, zonder rekening te houden met de kleine landen, zoals dit helaas, in het verleden tot na de wereldoorlog het geval was, dan is het respecteren van onze akkoorden met die landen van doorslaggevend belang.

Een eigen Belgische politiek is slechts goed als ze ook enige kans biedt tot werkelijke ontwapening te leiden.

Hoewel de eerste resultaten van de gesprekken, die onze minister van Buitenlandse Betrekkingen met onze bondgenoten voert, wellicht niet erg bemoedigend zijn, blijven we hopen dat hij erin zal slagen de betrokken regeringen te overtuigen van ons standpunt. We moeten er ons in ieder geval van bewust blijven dat ons uiteindelijk doel erin bestaat het waanzinnige arsenaal aan kernwapens in Europa en in de

rest van de wereld te verminderen en zo mogelijk volledig te doen verdwijnen. Ik herhaal wat ik reeds meermaals namens de CVP-fractie heb verklaard, namelijk dat iedere stap in de uitvoering van het Navo-dubbelbesluit een omkeerbare stap is en moet zijn.

Wanneer wij het behoud van het vertrouwen van onze Europese bondgenoten zo belangrijk vinden, dan is dit inderdaad om de invloed van de kleine landen in de gezamenlijke besluitvorming in het bondgenootschap te behouden en zo mogelijk groter te maken. Deze invloed zou echter geen waarde hebben indien we hem niet zouden gebruiken om tot een werkelijke ontwapening langs beide kanten bij te dragen.

Een eerste vraag die we aan onze bondgenoten moeten voorleggen, gaat over de betekenis van kernwapens in het kader van een defensiestrategie.

Ik merk op dat voor een goede defensiestrategie geregeld een *auditing*, een grondig kritisch opnieuw bekijken van de opties in het licht van de nieuwe gegevens, essentieel is. Het zou militair zelfs gevaarlijk zijn een optie te nemen en die voor meer dan twintig jaar te laten gelden. Daar hebben wij ook historische ervaringen mee. Sedert 1979 is de kennis over de gevolgen, zelfs van een beperkt inzetten van kernwapens bij een eventueel gewapend conflict, toegenomen en het blijkt dat de gevolgen van het gebruik van dergelijke wapens nog veel gevaarlijker zijn voor de hele planeet dan we vijf jaar geleden meenden. Ik verwijs naar de nucleaire winter waarover mevrouw Maes het had.

Inderdaad is er een studie verschenen, die door een commissie van de Amerikaanse *National Research Council* op verzoek van president Reagan en via de *Defense Nuclear Agency* werd uitgevoerd.

Een samengevat verslag van dit onderzoek werd gepubliceerd in de *Scientific American* in augustus 1984. Uit deze studie blijkt dat zelfs een beperkt tactisch gebruik van kernwapens een ramp betekent voor de hele wereldbevolking. Hierbij wordt niet meer zoals voorheen in de eerste plaats naar de onmiddellijke effecten verwezen en evenmin naar de gevolgen van de verhoging van de radioactiviteit, maar wel naar meer blijvende gevolgen op het klimaat, het ecologisch evenwicht en de overlevingskansen van ontwikkelde levende wezens op aarde.

Zelfs bij een beperkt gebruik van tactische kernwapens zou, volgens dit onderzoek, zoveel stof in de atmosfeer en de stratosfeer worden geblazen dat het klimaat een jaar lang zou worden gewijzigd en wel zo dat het noordelijk halfrond een gemiddelde temperatuur van min dertig graden Celsius zou hebben en dat het zou vriezen tot aan de Evenaar. Dat zijn gegevens die ons moeten doen nadenken over de tactische en strategische betekenis van kernwapens.

Meer en meer komt de absurditeit tot uiting van het gebruik van kernwapens. De gevolgen op termijn ervan zouden even catastrofaal zijn voor hen die de wapens gebruikt zouden hebben als voor de mensen die er het slachtoffer van zouden zijn.

Deze nieuwe gegevens leiden onvermijdelijk tot de vraag of kernwapens inderdaad nog redelijkerwijze kunnen worden beschouwd als afschrikkingmiddelen. Zelfs in de hypothese dat machtsvenwicht noodzakelijk is en dat geen resultaten zouden worden bereikt die tot een tweezijdige vermindering van de bestaande wapenarsenalen zouden leiden, dan nog moet de Navo minstens onderzoeken of de Europese inspanningen niet eerder op de verbetering en de versterking van de conventionele middelen moet gericht zijn dan op het verder aanmaken en gebruiksklaar maken van wapens die op termijn even dodelijk zijn voor vriend als voor vijand.

Het paradoxale is dat de geloofwaardigheid van de afschrikking afneemt naarmate de hoeveelheid beschikbare kernwapens in de wereld toeneemt, omdat het eventuele gebruik ervan meer en meer het karakter van een collectieve zelfvernietiging krijgt.

De laatste zin van het artikel dat ik daarnet aanhaalde, gaat in dezelfde richting: « The strategic policies of both superpowers and their respective military alliances should be reassessed in this new light. »

Indien een grotere inspanning op het vlak van de conventionele bewa-
pening een voorwaarde zou zijn om de inderdaad waanzinnige voorraad zelfmoordwapens uit de wereld te bannen, dan moeten de Europese landen ertoe bereid zijn deze voorwaarde te aanvaarden en te vervullen.

Om als klein land onze Navo-bondgenoten ervan te overtuigen dat een nieuwe analyse van de functie van kernwapens in een gezamenlijke defensiestrategie noodzakelijk is, stel ik voor dat we een lid van de vermelde onderzoekscommissie zouden uitnodigen om ons zo gedetailleerd mogelijk in te lichten over alle tot nu toe bekende gevolgen van zelfs een beperkt gebruik van kernwapens tijdens een gewapend conflict. We moeten hierbij voor ogen houden dat de huidige kernwapens, wat

hun kracht en uitwerking betreft, niet meer te vergelijken zijn met de atoombommen die op het einde van de wereldoorlog werden gebruikt.

Ook andere, meer politieke vragen, die in het verleden misschien reeds werden beantwoord, moeten opnieuw als vatbaar voor onderhandelingen worden voorgesteld. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan problemen in verband met de militaire en politieke besluitvorming binnen het bondgenootschap.

Het is noodzakelijk dat ons land, zo mogelijk samen met de andere kleinere landen van het Navo-bondgenootschap, in volle loyaliteit met deze landen, zijn invloed doet gelden om de functie van kernwapens in een gezamenlijke defensiestrategie opnieuw kritisch te doen onderzoeken. Op de Sovjetunie moet druk worden uitgeoefend om hetzelfde te doen.

Het is best mogelijk, mevrouw Maes, dat er geen definitieve beslissingen zullen worden getroffen of akkoorden zullen zijn bereikt te Genève vóór 1987. Nochtans zou een eenzijdige geste, maar dan van de kant van de Sovjetunie, in de richting van de ontmanteling van een aantal SS-20-raketten de zaken vergemakkelijken. Daarover moet zelfs geen akkoord zijn.

De heer R. Maes. — Nog een vermetele hoop!

De heer Gijs. — De evolutie van onze kennis over de gevolgen van het gebruik van kernwapens versterkt ons trouwens nog in de overtuiging dat de Britse en Franse strategische kernwapens in de ontwapeningsgesprekken bij het pakket moeten worden gerekend, zoals wij reeds in het verleden hebben gezegd. Het wordt inderdaad steeds duidelijker dat de plaats waar de wapens opgesteld staan en het land dat ze heeft opgesteld weinig belang hebben. Een nucleaire winter houdt geen rekening met landsgrenzen, noch met ideologische verschillen.

De CVP-fractie zal niet aanvaarden dat de regering zich uitsluitend zou beperken tot de uitvoering van onze verbintenissen met de Navo-bondgenoten, zonder alles in het werk te stellen om onze gezamenlijke defensiestrategie en besluitvorming kritisch te doen herzien in het licht van nieuwe gegevens.

In het kader van dit debat wil ik er nogmaals op wijzen dat de toenmalige socialistische regeringspartners volledig geïnformeerd waren over de implicaties van het Navo-dubbelbesluit dat ze op 12 december 1979 goedkeurden, evenals over de implicaties van de beslissing van 19 september 1980 over de uitvoering van dat besluit.

Ik vind het een beetje zinloos te discussiëren over namen en data, maar dat is blijkbaar nodig. Het gaat veeleer over de implicaties, de uitvoering en een agenda. De socialistische regeringspartners waren daarvan op de hoogte. Volgens de kalender die de socialisten toen bekend was, zou de installatie van de eerste kruisraketten reeds moeten begonnen zijn. Wanneer deze regering afwijkt van de kalender die mede door de socialisten werd goedgekeurd, dan is het eerder in de richting van uitstel.

Ik betreur nogmaals dat het grootste probleem dat de mensheid sedert haar ontstaan heeft gekend en dat een rechtstreekse bedreiging inhoudt voor het voortbestaan van het menselijk leven op onze planeet, in ons land het voorwerp vormt van kleinzielig partijpolitiek gekibbel in de hoop daarmee enkele zetels te winnen of geen zetels te verliezen bij de volgende verkiezingen. (*Protest op de socialistische banken.*)

Wees ervan overtuigd, mijnheer Wyninckx, dat wij het probleem zo belangrijk vinden dat wij niet in de val trappen. Iedereen die even nadenkt, weet dat in dit probleem electorale overwegingen bij ons heel ver onderaan staan in de hiërarchie van onze bekommernissen. (*Protest op de socialistische banken.*) Hetzelfde kan niet van uw partij worden gezegd. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

Ik spreek de hoop uit, wat ik desaan gaande al meermaals heb gedaan, dat een gesprek tussen alle grote politieke strekkingen in ons land over concrete en realistische initiatieven die we kunnen nemen om de vrede werkelijk te bevorderen en de kernarsenalen te ontmantelen opnieuw mogelijk zal worden. Nu het duidelijk wordt dat de socialisten met veel meer dossierkennis dan dat zij ons hebben willen doen geloven, het Navo-dubbelbesluit en de uitvoeringsmodaliteiten ervan hebben goedgekeurd, verwacht ik dat ze eindelijk bereid zullen zijn om aan een ernstige dialoog over deze levenskwestie deel te nemen. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, mon intervention porte d'abord sur la décision qui a été prise. Quelle en est la justification? Quelles en sont les modalités?

Après ce que la presse a appelé les « tergiversations » et le « slalom » du gouvernement belge, nous venons enfin d'apprendre, le lundi 21 janvier, par la déclaration du Premier ministre à la Chambre, que la décision sur les missiles avait été prise. Est-ce l'effet du récent voyage à Washington ?

Mais d'abord, parlons du Cocom.

Rien de neuf à propos de l'aléreuse de Pégard ? Rouille-t-elle sur un quai du Port d'Antwerpen ? Avant-hier, impossibilité pour la Belgo-nucléaire d'exporter en Lybie du matériel de centrale nucléaire ; hier, au lendemain de votre retour de Washington, cela devenait possible, mais aujourd'hui la presse annonce qu'on vous a « convaincu » de n'en rien faire !

Et quoi de l'avenir du Cocom, de son fonctionnement, du droit de veto de fait — ou de droit — des USA ?

Lorsque nous lisons attentivement le *Compte rendu analytique* de la Chambre et les comptes rendus de presse, nous savons maintenant qu'une décision certaine et définitive a été prise par le Conseil des ministres du 18 janvier, ce qui a d'ailleurs fait l'objet de la déclaration du 21 janvier.

En vertu de cette décision, le gouvernement belge n'a plus aucune réserve sur l'implantation des euromissiles sur notre territoire ; le gouvernement belge a donc dit « oui » à l'implantation de 48 missiles Cruise à Florennes, au plus tard pour fin 1987 ; la seule incertitude qui subsiste consiste à ne pas encore savoir quand il faut implanter les 16 premiers missiles.

Si telle est la bonne interprétation de votre déclaration du 21 janvier, monsieur le Premier ministre — d'autres déclarations ont suivi, notamment cet après-midi à la Chambre —, un certain nombre de questions s'imposent. Nous sommes tous en effet, soucieux d'y voir clair et, en réalité, je ne fais que traduire en français certains points qu'a soulevés tout à l'heure Mme Maes, en néerlandais.

Ce qui est particulièrement incompréhensible — et je me réfère à l'étude d'un spécialiste parue dans le journal *La Cité* —, c'est le pourquoi du changement d'attitude de la principale force politique soutenant le gouvernement, et ce ne sont pas les propos que vient de tenir M. Gijs qui vont m'inciter à supprimer ce passage de mon intervention.

Le 23 octobre 1983, dans les rues de Bruxelles, les jeunes CVP étaient nombreux à nos côtés, n'est-ce pas, monsieur Wyninckx ?

M. Wyninckx. — Le PSC et le CVP.

M. Humblet. — Le CVP, impressionné par la manifestation du 23 octobre 1983, se remet à réfléchir au problème et estime qu'il ne faut pas installer les Cruise en Belgique pour donner une chance aux négociations.

Or, à ce moment, l'on est encore en pleine « guerre froide » et la rencontre Shultz-Gromyko n'a pas encore eu lieu, rencontre qui devait déboucher sur l'annonce de la reprise des négociations.

Au lendemain de cette rencontre, le CVP estime qu'il a donc eu raison et maintient sa position.

Mais après la visite de MM. Martens et Tindemans à Washington, nous apprenons que le CVP soutient la nouvelle position du gouvernement qui est diamétralement opposé à leur position de novembre et du début de janvier.

On se trouve devant une alternative !

1° Ou bien il s'agit simplement d'une volte-face de ce parti, le CVP qui change d'avis peut-être pour des considérations strictement électoralistes, compte tenu du sondage d'opinion qu'il a lui-même organisé ;

2° Ou bien il s'agit, si l'on en croit *La Libre Belgique* du 18 janvier 1985, d'une conséquence créée par une situation nouvelle, mais laquelle ? Le gouvernement a-t-il dans son jeu une carte qu'il n'a pas encore abattue ?

A ce propos, il serait intéressant que vous nous indiquiez également quel est le sens des visites auprès de quatre autres pays de l'Alliance concernés par la double décision du 12 décembre 1979. S'agit-il de consultations ou d'un voyage « alibi » ? Pourquoi sinon, visiter précisément les Etats qui ont procédé à des implantations, tels le Royaume-Uni, la RFA.

Sans vergogne la Grande-Bretagne d'abord, les autres ensuite nous disent d'ailleurs ce que nous avons à faire.

La Belgique ne lie plus sa position aux progrès de la négociation.

De nombreux observateurs estimaient antérieurement que la position belge, face aux euromissiles, avait été particulièrement équilibrée. Dès

le début, lors de la première décision belge du 12 décembre 1979, puis lors de la fixation de l'attitude du 19 septembre 1980, le gouvernement belge a prudemment lié sa position au sort de la négociation américano-soviétique de Genève.

L'objectif était clair. Tout d'abord, faire pression sur les Soviétiques, d'où adhésion à la double décision de l'Otan, comme vous l'avez, monsieur le Premier ministre, souligné le 24 septembre 1980.

Ensuite faire pression sur les Américains en ne décidant pas encore d'installer sur notre sol les quarante-huit missiles de croisière. Le lien avec les négociations était donc maintenu. Il s'agissait de rester solidaire avec l'Otan, mais également de montrer notre bonne volonté aux soviétiques.

Et puis maintenant, alors que nous sommes dans une situation qui nous permettrait peut-être d'occuper une place originale et constructive, on décide de changer de cap. Je ne comprends pas, à l'instar de certains autres préopinants.

J'en arrive ainsi au troisième point de mon intervention : Qu'a-t-on fait concrètement pour favoriser la négociation ?

Je cite ici un hebdomadaire, *Le Vif* : « Si la position belge a pu être considérée comme originale, elle resta toute théorique. Car, dans le jeu des relations Est-Ouest, aucune initiative concrète ne fut véritablement prise pour soutenir cette position. »

Monsieur le Premier ministre, lors du vote confirmant les prérogatives gouvernementales dans ce dossier, le 7 décembre 1983 — je m'en souviens car j'étais le rapporteur de cette résolution —, le Sénat a demandé « avec insistance que la Belgique, conjointement avec d'autres petits Etats européens, développe une offensive diplomatique s'inspirant des traditions de gouvernements belges précédents et s'inscrivant notamment dans la ligne de la « doctrine Harmel » en vue de faire reprendre à Genève les négociations sur les missiles de moyenne portée ».

Treize mois après ce vote, on se demande ce qui a été réalisé.

A propos des voyages du ministre des Relations extérieures, « Voyages alibi ? » disait *Le Vif*. La formule est peut-être rude, mais on est en peine de trouver des points de comparaison avec les voyages d'antan de M. Pierre Harmel.

Pourquoi la Belgique ne pourrait-elle reprendre l'initiative de contacts avec les pays de l'Est, et cela dès à présent, avant l'échéance de mars ?

Pourquoi ne pas susciter concrètement, comme le suggérait d'ailleurs — et, pour une fois, je partage le point de vue du président du CVP — M. Swaelen, dans son discours à la Chambre, un geste concret de la part des Soviétiques ?

Pour que cette politique originale soit vraiment réalisée et ne soit pas un alibi, il faut remplir trois conditions. Il s'agit d'abord d'être convaincu de la possibilité réelle qu'ont les pays de l'Est d'exercer des pressions sur l'URSS. Elle est pensable de la part de la République démocratique allemande, de la Tchécoslovaquie, de la Roumanie ...

M. Friederichs. — De la Pologne.

M. Humblet. — Je n'ai pas cité la Pologne, mais bien la République démocratique allemande, la Tchécoslovaquie et la Roumanie. Cette dernière a déjà pris des initiatives en la matière. Quant à la Tchécoslovaquie, elle sait qu'elle se trouve dans l'axe des missiles qui seraient implantés à Florennes. Il est trop simple de figer encore plus les blocs.

Il s'agit ensuite d'être convaincu de la possibilité réelle d'influence d'un « petit Etat » comme la Belgique sur la scène internationale, au sein de l'Otan, en liaison avec d'autres « petits Etats » de l'Alliance, comme le pensait le ministre Harmel qui négociait à l'époque avec le ministre des Affaires étrangères de Pologne, M. Rapacki, M. Friederichs.

Enfin, cette « intervention » n'est possible qu'à certains moments. La conjoncture internationale actuelle semble favorable, pourvu que cela soit bien préparé.

Comme l'a montré le ministre Harmel, la fidélité à l'Otan et le respect de la cohésion atlantique ne sont pas contradictoires avec l'expression d'idées originales qui permettraient de sortir les relations Est-Ouest de leur immobilisme actuel.

Il ne faut pas confondre « fidélité et loyalisme » avec « suivisme stérile » à l'égard de Washington.

J'en viens au débat technique.

Voyons d'abord le problème des responsabilités et des mises en cause systématiques de ministres socialistes de certains époques. Le débat

technique à propos des décisions d'implantation cache qu'en réalité on ne pouvait pas tout prévoir en 1979 et qu'on ne laissait pas que du « technique » en suspens. Fin 1979, il y a eu des réserves et il ne sert à rien que M. Desmarets couvre M. Swaelen à ce propos ou qu'on joue sur les déclarations de M. Simonet à la radio.

Avant de poser quelques questions très précises, je terminerai mon intervention en citant un autre grand ministre belge des Affaires étrangères. En 1955, Paul-Henri Spaak affirmait: « Là où il y a volonté politique, il n'y a pas de difficultés techniques insurmontables. Là où il n'y a pas volonté politique, chaque difficulté technique devient un prétexte pour faire échouer une négociation. »

Pour terminer, mes questions, messieurs les ministres, sont les suivantes:

1. A quelle date précise un accord a-t-il été conclu au sein du gouvernement pour accepter le principe — nouveau — de l'installation des missiles Cruise sur notre territoire?

2. Quand le gouvernement a-t-il ou va-t-il signifier diplomatiquement cet accord au Shape ou à l'Otan?

3. Juridiquement, quel est le ministre qui transmettra cet accord?

Le Premier ministre, le ministre des Relations extérieures ou le ministre de la Défense?

4. Y a-t-il aujourd'hui ou y aura-t-il un texte, une convention précisant tant au regard du droit belge que du droit international, l'étendue de la délégation de l'exercice du pouvoir d'installer des missiles Cruise américains sur notre territoire? Cette question fait directement référence à l'article 25bis de la Constitution belge.

Nous sommes de ceux qui pensent qu'il y a là une irrégularité par rapport à la Constitution. C'est tout le débat appelé le débat Rolin de 1962.

5. Quels sont les faits nouveaux qui ont guidé le choix du gouvernement d'abandonner la liaison entre notre attitude et l'état d'avancement des négociations américano-soviétiques?

Rien ne nous dit, monsieur le Premier ministre, que la décision de fixer l'échéance en mars 1985 remonte au Conseil des ministres du 18 janvier. Elle est peut-être très antérieure.

6. Le gouvernement compte-t-il également rencontrer d'ici la fin mars, des représentants des gouvernements des pays de l'Est?

7. Et enfin, en solidarité avec ses alliés, le gouvernement ne croit-il pas utile de demander d'urgence un geste concret aux Soviétiques et de prendre des contacts, qui ne soient pas un alibi, avec certains petits Etats de l'Europe de l'Est. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

M. le Président. — La parole est à M. Lutgen.

M. Lutgen. — Monsieur le Président, je serai peut-être le seul à respecter le temps de parole accordé aux intervenants dans le cadre de cette discussion.

J'ai écouté attentivement tous les orateurs qui m'ont précédé à la tribune. Je comprends l'inquiétude de chacun des membres de cette assemblée. Je ressens aussi personnellement cette inquiétude devant les responsabilités énormes et le partage de celles-ci que le gouvernement belge, dans les circonstances actuelles, doit assumer.

Il est trop facile, à mon sens, de faire référence, pour diluer peut-être cette responsabilité, à l'un ou l'autre moment d'une prise de décision concernant ce problème de défense du monde occidental.

Je crois que chacun doit se ressaisir et refuser, pour un problème de cette importance, de ramener le débat à des dimensions de type électoraliste.

Cela me paraît indécent.

Tout homme politique, dans un pays démocratique a le devoir de prendre en conscience ses responsabilités dans le domaine de la défense de notre pays et du monde occidental, non seulement pour aujourd'hui, mais pour les générations futures.

Il est vain de vouloir rechercher dans l'ensemble des décisions en cette matière quelle est la réelle responsabilité de chacun. Il y a en tout cas des faits importants, des options importantes qui ont été prises au niveau du gouvernement, au niveau même de l'opinion publique belge, ainsi que dans les pays de l'Otan.

Je me permets de rappeler une évidence qu'on semble oublier: personne ne conteste jusqu'à présent que la Belgique veuille toujours faire

partie de l'Otan. Il serait trop facile de prendre les avantages d'une défense collective assurée sans en assumer les inconvénients.

Mme N. Maes. — Et le Danemark!

M. Humblet. — Alors le Danemark doit se conduire correctement au sein de l'Otan.

M. Lutgen. — Je sais qu'aujourd'hui pour chacun des hommes politiques de ce pays, monsieur Humblet, et pour tout homme bien né, il est des responsabilités auxquelles on ne peut échapper. Il serait trop facile de les diluer dans des diversions. Le problème est posé et notre pays, sur le plan de la défense occidentale, n'a plus à lésiner, monsieur le Premier ministre, durant des jours, des mois et des années. Vous devez assumer cette responsabilité avec le gouvernement. C'était l'objet essentiel de la discussion de décembre 1983.

A cette occasion, j'ai eu l'honneur, au nom de mon groupe, le PSC, d'exposer notre position que je vais me permettre de rappeler en quelques mots le plus clairement possible.

M. Humblet. — Elle a changé!

M. Lutgen. — Elle n'a pas changé, monsieur Humblet!

A l'époque — j'ai l'impression que cela vous chatouille —, vous m'aviez déjà interrompu avant même que j'aie terminé une phrase. Vous pouvez poursuivre vos interruptions, cela ne me chagrine aucunement.

M. Humblet. — C'est la monnaie de votre pièce, monsieur Lutgen; vous aussi, m'avez interrompu.

M. Lutgen. — Je ne vous ai pas interrompu, puisque j'ai profité de votre intervention pour faire ainsi que d'autres un petit tour dans les couloirs. A ce moment de la soirée, je trouve qu'il est bien légitime, pour chacun, de pouvoir souffler un peu. Ne m'en veuillez pas si je vous dis que j'ai profité du moment de votre intervention pour quitter la salle.

J'ignore si c'est au nom du RW ou du PS que vous avez parlé. Vous ne l'avez d'ailleurs pas précisé. Il serait peut-être très éclairant pour cette assemblée que vous nous disiez si c'est au nom du PS ou en votre nom personnel que vous avez pris la parole.

M. Humblet. — Je vous réponds clairement: j'ai parlé au nom du groupe PS et apparentés.

M. Lutgen. — Vous vous considérez donc parmi les familles apparentées?

Que vous le vouliez ou non, monsieur Humblet, je pense que l'information est tout à fait légitime dans ce pays démocratique et ce n'est sûrement pas vous qui m'empêcherez de dire à cette tribune ce que je pense.

Je voudrais rappeler quelques faits essentiels: d'abord, notre engagement dans l'Otan. Ensuite, les négociations de Genève qu'il ne faut pas négliger. Chacun y a fait allusion, et c'est tant mieux! Enfin, cette stratégie inébranlable de l'Union soviétique dans le cadre d'une maîtrise — pour ne pas dire d'une domination — au moins technologique au travers de l'Europe occidentale. Il existe des exemples précis de cette volonté d'expansion. Je n'en citerai que quelques exemples. Mais je m'étonne vraiment, monsieur Humblet, que vous n'ayez pas cité l'Afghanistan, l'Ethiopie, l'Angola, etc.

Vous avez dit que tous les pays de l'Est étaient tout prêts à partager notre point de vue.

Voici une anecdote que j'ai vécue il y a quelques mois: je me trouvais à une réunion dans le cadre de l'Union mondiale des villes martyres, villes de la paix que j'ai eu l'honneur de fonder à Bastogne avec Volgograd, Kuneo, Kalavita, Krakuiéva et Maczaboto, dont on a beaucoup parlé ces derniers temps.

M. Vercaigne. — Ne faites pas de propagande électoraliste.

M. Lutgen. — Lors de cette réunion, le vice-maire de Varsovie me disait: « Je suis pris de panique quand je pense qu'en Occident on veut actuellement installer des fusées qui seront dirigées contre ma ville. » Je me suis insurgé en disant: « Quelle doit alors être la panique de toutes nos villes et de tous nos pays occidentaux lorsqu'ils savent que déjà les SS-20 sont installés dans les pays de l'Est et dirigés contre nous? »

Il est de réalités qu'il ne faut pas négliger. Je sais que chacun de nous a cette volonté de pacifisme. Mais, de grâce, ne nous limitons pas à des déclarations de pacifisme.

Aujourd'hui, malgré le drame de conscience que cela peut représenter pour chacun, nous ne pouvons pas refuser une décision. Et la décision d'implantation que notre parti a prise de façon claire s'accommode toutefois d'une série de conditions que je me permets de rappeler.

Nous disons oui au gouvernement pour l'implantation des missiles dans notre pays. Mais pas à n'importe quelle condition. D'abord, l'utilisation de ces missiles ne peut se faire que dans le cadre d'un Etat agressé.

Et dans l'accord au niveau de l'Otan, nous insistons d'ailleurs sur le fait qu'un état de victime agressée est nécessaire pour décider l'utilisation de missiles. Mais même dans ce cas, il faut ajouter certaines conditions.

Notre responsabilité morale est, en effet, engagée. Le problème est beaucoup trop grave pour qu'il soit ramené à des débats de pure politique électoraliste.

M. Seeuws. — Ce n'est pas de la politique. Ce n'est pas nous qui en discutons.

M. Humblet. — Cela dépend de Washington!

M. Lutgen. — Cela m'étonne, monsieur Seeuws, que vous suiviez l'exemple de M. Humblet qui m'interrompt continuellement. Après mon exposé, vous pourrez monter à la tribune pour me contredire.

Je me permets de rappeler une première condition, celle de l'état de défensive. Cette condition est, je crois, acceptée par tous les hommes de bonne volonté.

En second lieu, même dans l'état de défensive, cette utilisation ne peut se faire contre des villes, ou des cités non défendues et donc non stratégiques.

Troisièmement, et je réponds ainsi aux interruptions de M. Humblet, il est essentiel d'obtenir des clés dans les prises de décisions. Je ne saurais dire dans quelles limites et les responsables de notre politique étrangère sont certainement mieux à même qu'aucun d'entre nous d'en juger. Je sais que ce problème est une des préoccupations majeures du Premier ministre, du ministre des Affaires étrangères et d'ailleurs de tout le gouvernement.

M. Wyninckx a eu raison de dire tout à l'heure qu'il convenait de fêter le quarantième anniversaire de la victoire sur le fascisme. Le pays tout entier a célébré par des manifestations nationales puisqu'elles se sont déroulées dans les trois régions de notre pays, la commémoration des souffrances et des drames endurés par les habitants de ce pays il y a 40 ans.

J'invite l'assemblée à se remémorer cette période dramatique afin qu'elle ne prenne pas une attitude qui relève d'un pacifisme béat, mais qu'elle assume ses responsabilités. Nous sommes un pays démocratique et il est de notre devoir de faire en sorte que plus jamais ne se produisent de tels événements. Ceux qui les ont vécus, savent de quoi ils parlent. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

M. le Président. — La parole est à M. Close.

M. Close. — Monsieur le Président, j'ai toujours estimé que la force de l'argumentation était inversement proportionnelle à la longueur du discours, c'est pourquoi je serai extrêmement bref.

Le débat qui nous occupe aujourd'hui présente à mes yeux un côté shakespearien qui me rappelle la comédie fameuse *Much ado about nothing* ou, en d'autres termes, « beaucoup de bruit pour rien ».

Et je m'explique à ce sujet. J'ai suivi avec l'attention que vous devinez, les débats de ces dernières semaines portant sur la question controversée du déploiement des euromissiles, conforme à la double décision du 12 décembre 1979 votée, il convient de le rappeler, par la majorité de l'époque par 130 voix contre 48 sur 186 participants.

Si le débat a refait surface c'est uniquement en fonction des espérances fallacieuses mais prématurées qu'avait fait naître l'annonce de la reprise des négociations de Genève.

Y avait-il là un fait nouveau pouvant nous amener à reconsidérer les décisions antérieures? Y avait-il là un événement majeur susceptible de justifier de multiples interventions parlementaires, l'échange de remarques aigres-douces entre membres de l'ancienne majorité, l'évocation de la responsabilité de tel ou tel ministre fantôme sur l'approbation d'un

calendrier d'ordre purement technique qui procédait logiquement d'une décision globale prise en plein accord avec nos alliés et partenaires de l'Alliance atlantique?

Faux problème, ridicules prétextes, accusations sans fondement et débat dévié de son objet essentiel, car la vraie question, celle qui aurait dû être l'objet de nos seules et uniques préoccupations, c'est celle de notre souveraineté nationale et de notre sécurité. Tout le reste n'est que brouilleries ou vaines discussions qui passent à côté de l'essentiel. Et je m'attacherai à le démontrer à partir d'une triple argumentation:

1° Sur le fond du problème, c'est-à-dire l'essence même de la dissuasion et le maintien du couplage entre les Etats-Unis et l'Europe;

2° Sur les contradictions fondamentales inhérentes à la dialectique des opposants au déploiement;

3° Sur l'enjeu enfin, qui est à la mesure d'une confrontation globale et planétaire entre deux mondes antagonistes et dont dépend le sort de l'Europe.

J'en viens à mon premier point: le fond du problème.

J'ai pris la peine de relire avec soin les *Annales parlementaires* relatant les séances de la Chambre en date des 7 et 12 décembre 1979. C'est une lecture extrêmement tonique et enrichissante qui remet bien des choses au point et je vous en livre les meilleurs extraits. Au nom d'une « information rigoureuse et précise », voilà ce que disait M. Simonet, ministre des Affaires étrangères à l'époque. Je cite: « L'option qui nous est offerte est simple. Ou bien, sous certaines conditions que je définirai tout à l'heure, nous prenons au sein de l'Alliance, la double décision qui nous est proposée (...) et pour cela nous arrêtons également, en principe, la décision d'autoriser la production et le déploiement de 108 fusées Pershing II et de 464 fusées Cruise. Ou bien nous décidons de ne rien faire.

Ne vous faites pas d'illusion, nous n'avons pas le choix de ne rien faire et de négocier immédiatement. Car si nous décidons de ne rien faire, nous ne pouvons pas négocier. Comprenez bien que la décision qui devra être prise mercredi — c'est-à-dire le 12 décembre — est une décision collective: il faudra l'appui de tous à la formule arrêtée. »

Et plus loin le ministre soulignait combien il était dangereux et erroné d'exclure la notion de déséquilibre régional significatif et de s'en remettre uniquement à l'équilibre global.

Voilà donc mis en exergue un premier aspect capital, celui de la dissuasion fondée sur l'équilibre régional.

Qu'en est-il de la déconnection ou *decoupling* entre les Etats-Unis et l'Europe?

Les Soviétiques eux-mêmes ont répondu à cette question par la voix du défunt ministre Oustinov et j'allais dire du feu Maréchal Ogarkov dans deux interviews fameux parus dans le *New York Times*.

A toute salve de euromissiles, il sera répondu directement par un tir de représailles sur le territoire des Etats-Unis ce qui souligne le resserrement de la connection entre ceux-ci et l'Europe.

D'ailleurs, est-il imaginable qu'avec plus de 300 000 hommes en Europe et responsables de la mise en œuvre éventuelle des Cruise et des Pershing II, les Américains puissent rester en dehors du conflit?

Le temps m'étant compté, j'en arrive au deuxième terme de mon argumentation: les contradictions fondamentales du raisonnement des opposants au déploiement.

J'ai entendu jusqu'à satiété les arguments rebattus comme quoi il était totalement superflu de déployer en Belgique, tout ou partie des 48 missiles de croisière. Quel est le sentiment de M. Karel Van Miert à ce sujet?

Après avoir constaté, à juste titre à mon sens, que l'accumulation des armes nucléaires entraîne une « surcapacité de destruction » et cela dans les deux camps rivaux, il enchaîne en disant que la première tranche des 16 missiles à déployer en mars ne serait que « peanuts » — ce sont ses propres termes — en regard de l'arsenal d'ensemble.

Alors, pourquoi lui et son parti déclenchent-ils une pareille foire pour s'opposer à une décision collective au sein de l'Alliance, alors qu'il est évident qu'une renonciation unilatérale aurait pour cette même Alliance des conséquences incalculables et isolerait irrémédiablement la Belgique?

Pourquoi MM. Van Miert et consorts ergotent-ils sur l'esprit d'indépendance du Danemark ou de la Norvège, alors qu'ils savent pertinemment qu'on n'a jamais demandé à ces deux pays d'accueillir des missiles sur leur sol?

Sont-ils soudainement frappés d'amnésie lorsqu'ils souhaitent — du côté occidental bien sûr — un gel du déploiement alors que, entre la

double décision de décembre 1979 et la première installation de Pershing et de Cruise en décembre 1983, il s'est passé quatre longues années pendant lesquelles l'Ouest n'a pas déployé un seul missile alors même que l'URSS progressait implacablement dans son propre programme de déploiement intensif de SS-20? Faut-il rappeler à nouveau — mais sans doute en vain — qu'au moment précis où M. Simonet prenait la parole le 7 décembre à la Chambre, l'Union Soviétique avait déjà déployé 207 SS-20, soit 621 têtes nucléaires? Où en est-on plus de cinq ans après en cette fin janvier 1985? A près de 400 SS-20, 394 exactement, mobiles, à trois têtes nucléaires et couvrant toute l'Europe avec leur portée de plus de 4 000 kilomètres.

Que dire aussi du déploiement en DDR et en Tchécoslovaquie de fusées soviétiques autres que les SS-20, mais d'une portée de 1 500 kilomètres sans, bien entendu, aucune consultation des pays satellites? Tout cela sur fond de Pologne, d'Afghanistan et d'euroterrorisme. Et c'est dans ce contexte que nous devrions «faire un geste» de bonne volonté! Affligeante naïveté car, messieurs, je vous le demande, la bonne volonté doit-elle être exclusivement le fait de l'Ouest? Le désarmement doit-il être unilatéral? Les signes de nos convictions pacifistes, le monopole du seul Occident?

Cela me fait penser à l'attitude de ces furieux de la détente à tout prix, qu'on appelle «coexistence pacifique» en URSS et qui est illustrée par l'anecdote fameuse de la cohabitation dans une même cage du zoo de Moscou d'un ours d'une grande férocité et d'un mouton qui n'en demandait pas tant. «Quelle merveille, s'exclamait l'Occidental naïf, béat d'admiration devant ce phénomène rarissime. Comment donc y arrivez-vous? «C'est tellement simple, lui répondit son interlocuteur moscovite, il suffit de remplacer le mouton tous les jours!» (Sourires.)

J'en arrive à présent à la troisième et dernière partie de mon intervention: l'enjeu, c'est-à-dire l'avenir de l'Europe, de notre Europe.

Si nous devons nous ranger du côté de ces illusionnistes qui prétendent ignorer les dures leçons de l'histoire, de ceux qui font preuve d'un unilatéralisme affligeant en développant leurs thèses favorites de l'équidistance entre «l'impérialisme américain et l'impérialisme soviétique», je ne donnerais pas cher de notre sécurité future. Ces décrocheurs de lune poursuivant imperturbablement leur course aux chimères sont les mêmes qui, en fin des années 30, ont entraîné les peuples dans la plus catastrophique des aventures.

Certains seront-ils assez naïfs pour les suivre à nouveau sur les voies désastreuses de l'esclavage à terme ou de l'anéantissement?

Je voudrais, dans mes conclusions, vous rappeler quelques paroles historiques prononcées par M. Rolin il y a plus d'un demi-siècle, le 7 décembre 1933 dans ce même Sénat: «Il importe donc, avant tout que, beaucoup plus résolument qu'il ne l'a fait jusqu'ici, le gouvernement fasse un effort énergique pour aboutir, soit au désarmement général avec l'Allemagne, soit à l'action solidaire des peuples pacifiques contre l'Allemagne, si elle déjouait ces efforts par sa volonté de vouloir réarmer». On sait ce qu'il en est advenu.

Croyez-moi, chers collègues, pour avoir vécu ce genre d'illusions et les cruelles années qui ont suivi...

M. Geldolf. — C'est incroyable!

M. Close. — ... je vous adjure de ne pas retomber dans les mêmes errements (*exclamations sur les bancs socialistes*) quelle que soit la générosité de vos motivations. Je vous parle ici sans passion partisane, mais avec mon cœur et mes tripes.

Si nous suivions à nouveau le discours néfaste de ceux qui se complaisent dans un antiaméricanisme primaire, qui sont contre tout et en faveur de rien, nous aurons l'Europe que souhaite M. Van Miert...

De heer Seeuws. — Wie heeft Duitsland helpen herbewapenen?

M. Close. — ... une Europe coupée des Etats-Unis, démunie de tout moyen de dissuasion atlantique ou européen, ne possédant que des forces armées émasculées et des budgets ridiculement insuffisants, une Europe qui ne sera plus que l'appendice impuissant d'une Eurasie soviétique.

Entre cette Europe-là et l'Europe que nous souhaitons, le PRL comme, j'en suis sûr, tous les partis de la majorité ou ceux qui sont encore épris de liberté auront fait leur choix, un choix courageux, le seul capable de

préserver notre avenir, la démocratie et la paix. (*Applaudissements sur les bancs libéraux et sur certains autres bancs. Exclamations sur les bancs socialistes.*)

Je ne sais pas où étaient en 1940-1944 ceux qui s'exclament, mais moi, j'y étais!

M. Seeuws. — J'ai, moi aussi, vécu la guerre.

M. le Président. — Dans le cadre d'une interpellation, on s'adresse toujours au ministre.

Het woord is aan de heer Vermeiren.

De heer Vermeiren. — Mijnheer de Voorzitter, wij zijn bijna aan het einde gekomen van een zeer zware parlementaire werkdag. Ik was zowat de hele dag aanwezig in de zaal en heb er zeer dikwijls het woord «democratie» horen vallen. Ik begrijp dat de heer Wyninckx zich op een bepaald ogenblik verbolgen voelde, hoewel ik ervan overtuigd ben dat de heer Bens het zo niet bedoeld had, maar slechts een gokje waagde.

Ik moet hier vandaag het standpunt van de PVV inzake het plaatsen van raketten niet meer verduidelijken. De heer Beysen heeft dit standpunt zeer duidelijk belicht in het Kamerdebat. Wanneer ik verwijs naar de democratie, wil ik even vergeten dat ik senator ben en mij in de plaats zetten van de gewone burger, die meeloopt in een vredebetoging, die discussies voert aan de toeg en er niet zoveel meer van begrijpt.

Zo heb ik zelf bijvoorbeeld de uiteenzetting van collega Close wel taalkundig verstaan, maar heb ik de technische kant ervan toch niet zo goed begrepen. Ik wil niemand in het bijzonder raken, maar mijns inziens beheersen niet velen onder ons de technische kant van dit dossier. Wij zien echter wel allen dat de burger de weg verloren is. Hij wordt immers de jongste weken, maanden en jaren geconfronteerd met steeds andere beslissingen, met steeds andere verklaringen en met personen die elkaar voortdurend tegenspreken. Hij leest bijvoorbeeld, de ene dag dat ministers zich in het verleden geëngageerd hebben en de volgende dag leest hij dat dit niet het geval is. Hij stelt vast dat politici, naargelang zij behoren tot de meerderheid of de minderheid, het geweer van schouder veranderen.

Ik heb destijds, als nieuwbakken parlements lid, in de Vlaamse Raad ooit een standpunt ingenomen, dat sommige collega's mij kwalijk hebben genomen. Ik heb dit standpunt steeds verdedigd, zowel tijdens de discussie en de stemming over een motie ter zake in de gemeenteraad van mijn gemeente, als tijdens de discussie in de Vlaamse Raad. Ik ben de mening toegedaan dat ieder parlements lid dit zou moeten doen, zodat de burger ons beter zou begrijpen. De burger begrijpt er immers niets meer van. Wat moet hij bijvoorbeeld denken, wanneer hij morgen de krant openslaat en het standpunt van mevrouw Maes of de heer Wyninckx leest en dit vergelijkt met kranteknipsels van enkele jaren geleden. Ik heb hier de *Parlementaire Handelingen* van 24 november 1982, dus niet zo lang geleden, waarin het verslag is opgenomen van de bespreking van de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Een geacht lid van onze vergadering, ook fractieleider, verklaarde in 1982 het volgende: «Ik wil in mijn korte uiteenzetting nog een ander delicaat vraagstuk aansnijden. Ik ben vanzelfsprekend voorstander van ontwapening, maar niet van eenzijdige ontwapening. Hierdoor zouden wij de kans op oorlog nog vergroten, onze positie alleszins verzwakken en ons blootstellen aan verhoogde druk. Een van de gevaren bewust men moet op het ogenblik hopen op het welslagen van de ontwapeningsonderhandelingen die worden gevoerd om te komen tot een gelijktijdige ontwapening van de twee machtsblokken. Daarom is het mijn inziens zo betreurenswaardig dat een aantal mensen met de beste bedoelingen waaraan ik voor een groot gedeelte niet twijfel, de resultaten van deze onderhandelingen in gevaar brengen door de onderhandelingspositie van het Westen te verzwakken en te ondermijnen. Wanneer de Sovjetunie de overtuiging krijgt dat West-Europa de plaatsing van de middellange-afstandsraketten zonder meer afwijst, zal er geen toegeving van haar kant komen en zullen de SS-20-raketten op West-Europa gericht blijven, ook op de kernvrije zones. Dit valt niet te betwijfelen. Wie ontwapening wenst, kan toch moeilijk tegen dit standpunt gekant zijn. Ziet men niet in dat verzet tegen de plaatsing van deze raketten tijdens de aan de gang zijnde onderhandelingen een steun betekent voor het standpunt van de Sovjetunie, die de bevriezing van de huidige toestand wil? Zo'n bevriezing is vanzelfsprekend uiterst nadelig voor West-Europa. Het welslagen van

de onderhandelingen te Genève is zo ontzettend belangrijk, omdat het tevens een zeer gunstige weerslag kan hebben op de overige onderhandelingen die aan de gang zijn en een doorbraak kunnen betekenen. Daarom ben ik zo bezorgd dat dit resultaat waarop ik zo vurig hoop op een ondoordachte wijze in gevaar zou worden gebracht.»

In zijn betoog tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen zegt dezelfde spreker nog het volgende: «Mijnheer de minister, ik wens dat ons land er bij de andere Europese partners van de Navo op aandringt dat een beetje tucht en discipline zou worden opgebracht opdat deze zo belangrijke onderhandelingen niet zouden mislukken.» Tot daar het citaat van de fractieleider van de Volksunie, de heer Frans Van der Elst.

Mijnheer de Voorzitter, ik heb dit citaat aangehaald, niet om diegenen te raken die vandaag het tegenovergestelde zeggen. Ik heb zeer veel respect voor de tegenstanders van de raketten. In het democratische bestel waarin wij leven, moet iedereen zijn mening recht voor de vuist kunnen uitbrengen. Ik vind het evenmin erg dat binnen een bepaalde politieke partij of binnen bepaalde politieke partijen sommigen voor, anderen tegen de plaatsing van de raketten zijn. Ik meen wel, mijnheer de Voorzitter, dat men in een democratisch bestel, dat wij allemaal willen verdedigd zien, de moed en de eerlijkheid moet opbrengen om bestendig voor zijn mening uit te komen en niet rond de pot te draaien.

Mevrouw Maes, ik heb zeer veel respect voor uw ideeën en misschien stemmen ze niet overeen met die van uw fractieleider. U hebt hier echter daarstraks gezegd dat de Volksunie sinds 1979 een duidelijk standpunt inneemt, zodat de burger weet waar hij aan toe is. Dit is een schoolvoorbeeld van hoe het niet mag.

Mevrouw N. Maes. — Mijnheer de Vermeiren, ik heb het Volksunie-standpunt niet opnieuw verdedigd, ik heb het alleen vermeld. Ik heb gezegd dat het ongewijzigd is gebleven. U hebt een citaat van de heer Van der Elst gegeven.

Het standpunt van de Volksunie is niet strijdig met het citaat dat u gelezen hebt. Het standpunt van de Volksunie is dat wij een bewust risico willen nemen, een bewuste stap naar ontwapening, want wij wensen uiteindelijk dat er zowel aan de ene als aan de andere zijde ontwapening komt. Wij nemen een bewust risico in het streven naar een tweezijdige ontwapening.

De heer Vermeiren. — Mevrouw, ik twijfel geen ogenblik aan uw interpretatie en ik twijfel ook niet aan uw overtuiging dat die interpretatie de juiste is.

Ik stel mij in de plaats van de burger die dit alles niet meer begrijpt. Wanneer u uw standpunt verdedigt binnen een democratisch samengestelde partij zoals de uwe, dan zullen de parlementsleden en degenen die zich met politiek bezighouden het begrijpen, positie innemen en verklaren wat zij denken te moeten verklaren.

De doorsneeburger ziet dat allemaal niet in. Daar moeten wij aandacht voor hebben. Daarom heb ik bij het bureau van deze Senaat een voorstel tot het houden van een referendum ingediend.

Ik kom hier vandaag niet pleiten voor of tegen plaatsing. Ik doe alleen een oproep voor eerlijkheid, politieke moed en voor meer duidelijkheid. Ik meen dat het Parlement en de democratie waar zij vandaag zoveel hebben over gepraat daar alleen maar bij kunnen winnen. (*Applaus op de liberale banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Van Roye.

M. Van Roye. — Monsieur le Président, monsieur le Premier ministre, mes chers collègues, je déteste les fusées soviétiques. Pour deux raisons. La première est que, selon toute probabilité, ce sont celles-là que nous risquons de recevoir sur la tête. La deuxième est que, comme tout être civilisé, je déteste la violence.

Il semble bien que l'homme des cavernes avait naturellement recours à la violence pour régler ses conflits; ses poings et sa massue lui servaient d'arguments, faute pour lui de pouvoir utiliser un cerveau encore primitif.

Toute l'histoire de l'humanité pourrait se décrire par l'évolution de ces deux éléments. D'un côté, le cerveau et la civilisation; de l'autre, la force brutale et primitive. Et on peut voir tout au long de l'histoire des périodes où la civilisation progresse, d'autres où la force prime le droit. Il est manifeste qu'actuellement le monde est gouverné par des attardés de la civilisation.

Savez-vous, monsieur le Premier ministre, que le Christ, dont vous prétendez défendre le message, fut un pacifiste? Les pères de l'Eglise primitive ne s'y trompaient pas dans leurs commentaires. L'un d'eux,

Origène, disait: «Si un militaire veut devenir chrétien, il doit d'abord quitter l'armée.»

C'est extrêmement clair.

M. Windels. — Vous ne connaissez pas l'Evangile.

M. Van Roye. — Lorsque Richelieu a interdit le duel comme moyen de régler un différend, les grands de l'époque étaient furieux. Ils n'avaient plus la possibilité «de venger leur honneur». Stupide, n'est-ce pas? Prétendre qu'on a raison parce qu'on est le plus habile à utiliser sa force... Dérisoire et stupide! Et j'ai envie de dire, monsieur le Premier ministre, comme est dérisoire et stupide la politique de surarmement que vous menez avec les maîtres américains qui, je veux bien vous l'accorder, ne sont pas pires que les soviétiques. Ils se valent, sur ce point, en tout cas.

M. Friederichs. — En Amérique, on peut dire ce qu'on veut, mais à Moscou ce n'est pas le cas.

M. Van Roye. — Ne pensez-vous pas, monsieur le Premier ministre, que la Belgique pourrait prendre l'initiative d'une autre politique, d'un renversement de la logique de la violence? Ne dites pas que nous sommes un trop petit pays. Chaque fois que, au cours de notre courte histoire, nous avons eu à la tête de notre Etat des gens qui ne se sont pas retranchés derrière cette excuse du petit pays, chaque fois, avec l'autorité que donne la force morale, notre pays s'est imposé. Mais pour cela, il faudrait refuser la position de soumission dans laquelle nous nous trouvons par rapport à une puissance étrangère.

L'amiral Sanguinetti, qu'il serait difficile de prendre pour un pacifiste, prétend que le Traité de l'Atlantique Nord auquel notre pays a souscrit contient des articles additionnels secrets qui n'ont pas été ratifiés par les parlements.

M. Close. — Il ne l'a jamais prouvé.

M. Van Roye. — Qu'en est-il exactement, monsieur le Premier ministre? J'ai entendu M. Sanguinetti affirmer qu'il tenait ces textes à la disposition de ceux qui désiraient en prendre connaissance...

En vertu de ces articles secrets, les gouvernements des pays signataires seraient, pour les questions militaires, placés sous les ordres du commandement suprême de l'Otan. Et comme ce commandement est statutairement assumé par un général américain, tirons-en les conclusions.

Comme il s'agit de clauses secrètes que vous ne pourriez que nier, puisqu'elles seraient anticonstitutionnelles, force nous est d'étudier votre attitude et de voir si elle correspond à l'existence de ces clauses. Et là, cela devient troublant.

En 1962, le gouvernement précise bien que la décision d'implantation d'armements nucléaires sur notre sol appartient au Parlement. Pour vous, pas question! Ce qu'a dit le gouvernement de 1962 ne vous concerne pas. Vous dites le contraire et voilà tout. Pourquoi?

Comme cette interprétation de la loi de 1962 est, pour le moins, sujette à caution et discutée, une proposition de loi interprétative est déposée par le groupe Ecolo-Agalev à la Chambre et au Sénat. Le texte en est, en ce moment, étudié en commission. Vous n'attendez pas l'aboutissement de cette étude ni le vote final. Faut-il y voir un mépris du Parlement? Avez-vous peur de l'effritement de votre majorité? Ou êtes-vous tenu par d'autres obligations?

On ne dira jamais assez combien la politique des gouvernements belges consiste à transformer notre pays en cible en cas de conflit: l'Otan à Bruxelles, le Shape à Mons-Casteau, maintenant les missiles à Florennes et probablement aussi quelques têtes nucléaires en Campine. Merci, monsieur Martens. C'est ce qu'on appelle assurer la sécurité des populations... Nos concitoyens d'ailleurs ne s'y trompent pas. Les sondages d'opinion prouvent qu'une grande majorité de la population refuse cette qualité de cible. Mais vous ne lui demandez pas son avis. Pourquoi? Gouvernez-vous au nom d'autres intérêts que ceux de la population?

D'ailleurs, pour qui croit à la protection par la violence et l'utilisation de la force, il y avait les puissantes fusées soviétiques et américaines capables de détruire leurs territoires respectifs. Et puis s'est faite une évolution. Les Soviétiques déployaient des fusées incapables d'atteindre le cœur du territoire américain mais qui peuvent nous atteindre, nous. Est-ce que cela diminue en rien la puissance des fusées américaines à longue portée? Evidemment non! Alors? Les missiles à portée relativement réduite que vous voulez placer chez nous ne sont-ils pas destinés à rassurer l'Union soviétique, à l'encourager à limiter un conflit éventuel à

la seule Europe, en respectant les sanctuaires des deux grands ? Comment vous, Européen et belge, pouvez-vous adhérer à une politique qui nécessairement doit aboutir à ce résultat ? Effet des articles secrets du Traité de l'Atlantique Nord peut-être ?

J'aimerais que vous ne vous retranchiez pas derrière la double décision de l'Otan de 1979 et autres engagements de la Belgique, car il y a quelques engagements de la Belgique que vous refusez d'appliquer et que je voudrais vous rappeler.

En 1978, la Belgique a souscrit aux Nations Unies un engagement solennel selon lequel notre pays a reconnu que « l'accumulation d'armes, en particulier d'armes nucléaires, constitue plus une menace qu'une protection pour l'avenir de l'humanité ». C'est un engagement de notre pays, monsieur le Premier ministre.

Dans cet engagement solennel que nous avons pris en 1978 et que votre devoir est de faire respecter, figure comme « objectif d'appliquer des mesures visant à arrêter et inverser la course aux armements ».

Nous nous sommes montrés « d'accord sur le fait que la multiplication des armes nucléaires accentue les différends entre alliances militaires opposées, compromet la sécurité de tous les Etats, intensifie leur sentiment d'insécurité et accroît le risque de guerre nucléaire ».

Nous avons admis que « la paix et la sécurité internationales ne peuvent être édifiées sur l'accumulation d'armes par les alliances militaires ni être maintenues par l'équilibre précaire de la dissuasion ou des doctrines de supériorité stratégique ».

Nous avons, par le vote de nos représentants « approuvé le principe de mesures unilatérales de limitation ou de réduction des armements, mesures qui peuvent contribuer à la limitation de la course aux armements ».

Nous nous sommes enfin engagés à « respecter loyalement les objectifs et principes susmentionnés ».

C'était en 1978. En 1979, double décision de l'Otan. Il y a contradiction.

L'article X de l'Acte final d'Helsinki — vous savez, celui qu'on reproche légitimement à l'URSS de ne pas respecter — est tout à fait formel : « Les Etats participants confirment qu'en cas de conflit entre les obligations des membres des Nations Unies et leurs obligations en vertu de tout traité ou autre accord international, leurs obligations en vertu de la Charte prévaudront, conformément à l'article 103 de la Charte des Nations Unies. »

Puis-je également évoquer les conventions sur les lois de la guerre, que nous avons aussi souscrites et qui interdisent les armes qui mettent en péril les populations civiles ? Faut-il ironiser sur la manière délicate dont les missiles nucléaires choisissent leurs victimes ?

Je voudrais, pour terminer, rappeler que le monde dépense en armement 180 milliards de francs belges par jour ou deux millions par seconde. Votre secrétaire d'Etat à la Coopération au Développement soulignait récemment, avec fierté, le très grand effort que fait la Belgique en aide d'urgence à l'Ethiopie.

Puis-je souligner que cela représente moins d'une minute de dépenses d'armement ? (*Applaudissements sur divers bancs.*)

M. le Président. — La parole est à M. Roland Gillet.

M. R. Gillet. — Monsieur le Président, j'avoue qu'à ce moment du débat, quelques réflexions doivent être suscitées et des questions peuvent se poser.

Un partisan des missiles, après avoir entendu notre collègue, M. Close, finirait par y être opposé. Il est tout aussi incompréhensible d'entendre que nous avons autant à craindre des Américains que des Soviétiques.

Parlant un jour à un parlementaire soviétique au cours d'une assemblée de l'Union interparlementaire, je lui disais : « Si j'allais à Washington, devant la Maison-Blanche, crier « à bas Reagan », aucun policier ne m'arrêterait. » Il me répondit : « Mais chez nous aussi, venez sur la place Rouge, criez « à bas Reagan » : personne ne vous arrêtera. » (*Sourires.*)

Monsieur le Premier ministre, c'est par un pareil débat qu'on mesure mieux la distance qui sépare la subtilité des jeux politiques et l'incompréhension manifeste de l'opinion publique pour ces mêmes jeux.

Evidemment, lorsqu'il s'agit de décisions qui pourraient influencer notre sort dans un holocauste nucléaire, cette opinion publique a vite franchi le pas qui sépare l'incompréhension du désarroi. Il est clair qu'aujourd'hui, la confusion dans les déclarations, l'obscurité passée et présente qui caractérise la responsabilité des décisions vraies ou supposées telles, en ce qui concerne le calendrier de l'installation de missiles

Cruise en Belgique, ont jeté un discrédit grandissant sur la politique gouvernementale dans ce domaine.

Demandez donc, sortant de votre ésotérisme, ce que pense la population des déclarations contradictoires qui se succèdent depuis quelques jours, teintées ou non d'électorisme, des leçons données par nos partenaires de l'Otan et des singuliers conseils du gouvernement des Pays-Bas qui, pour beaucoup, ont été considérés comme choquants.

Ne croyez-vous pas que, dans cette affaire, la crédibilité internationale du pays a été sévèrement atteinte ?

Notre représentation réduite dans cet hémicycle nous rend particulièrement à même de faire une proposition, car nous sommes ici, toutes proportions gardées, dans la situation de la Belgique entre les deux grandes puissances, qui correspondent ici à la majorité gouvernementale et à l'opposition socialiste.

Nous voudrions proposer que le gouvernement, conscient du désarroi de l'opinion, revienne devant le Parlement pour faire juger, dans la totale clarté, du calendrier exact et complet de l'installation des missiles. Il n'est plus admissible que l'examen de ce problème de conscience se limite à des interpellations clôturées par des ordres du jour purs et simples, qui n'ont d'autre signification que d'éviter que les consciences se prononcent.

Aussi avons-nous déposé aujourd'hui devant les deux Chambres, une proposition de résolution dont je ne vous lis que le dispositif : « Le Sénat invite le gouvernement, avant le 1er mars 1985, à communiquer au Parlement le calendrier complet de l'installation des missiles Cruise et à soumettre ce calendrier et la politique qu'il traduit à un vote exprès de confiance. »

Le gouvernement aura-t-il le courage et l'honnêteté de permettre un vote clair qui libérera une véritable traduction de l'expression populaire ? C'est la question qui sera posée. Ce qui s'est dit aujourd'hui montre à quel point cela devient nécessaire. (*Applaudissement sur divers bancs.*)

M. le Président. — La parole est à M. Vercaigne.

M. Vercaigne. — Monsieur le Président, je dirai d'abord un mot pour détendre l'atmosphère. J'ai écouté attentivement M. Close; en l'entendant, je conclus que, parfois dans sa vie, il doit regretter de ne pas être né en Union Soviétique. Là, il aurait encore quelque avenir.

M. Close. — Ne vous faites pas de souci pour moi.

M. Vercaigne. — Je ne m'inquiète pas beaucoup pour vous !

M. Close. — Alors, taisez-vous !

M. Vercaigne. — Un autre mot s'adresse à M. Lutgen, mais celui-ci semble avoir disparu dans la tourmente. (*Sourires.*)

Je comprends ses appréhensions lorsqu'il évoque ses rencontres internationales avec des Polonais, des Soviétiques et des victimes du nazisme lors de la Seconde Guerre mondiale.

Je dois néanmoins faire remarquer — M. Lutgen a oublié de le signaler — que les missiles Cruise, précisément ceux qu'on veut implanter en Belgique, ont une portée qui permet d'atteindre Moscou et sa périphérie, tandis qu'aucun SS-20 n'est capable d'atteindre Washington.

M. Close. — Mais l'Europe bien !

M. Vercaigne. — C'est une vérité qu'il faut rappeler. Si vous me chatouillez quelque peu, je vous dirai qu'en ce moment, les Etats-Unis procèdent à des essais visant à étendre la portée des Pershing 2 à 4 000 kilomètres. Vous pouvez vérifier cette affirmation.

Je voudrais citer un acteur essentiel, Jimmy Carter, qui a obligé les gouvernements occidentaux à faire ce qu'ils n'avaient pas l'intention de faire. Celui-ci a écrit ses mémoires; elles furent publiées en anglais en 1982 mais, depuis 1983, nous possédons la traduction en français.

A la page 413 de ses mémoires, nous pouvons lire : « Pour établir l'équilibre des forces, les dirigeants des pays de l'Otan et moi-même avions décidé, en décembre, d'installer en 1983 un certain nombre de missile Pershing II et de missiles de croisière basés au sol. Comme je l'ai déjà expliqué par ailleurs, j'avais toujours été convaincu que cette mesure était nécessaire, mais je m'étais heurté pendant de longs mois à l'opposition résolue des gouvernements européens. » Ceci dédouane un peu ces gouvernements européens.

J'en arrive à mon intervention proprement dite. Elle sera l'occasion, pour les communistes, de préciser leur position au stade actuel dans ce

débat qui, à mon sens, est fondamental, bien que ce soit, pour M. Close, de la « roupie de sansonnet. »

Depuis quelques jours, nous vivons vraiment dans la gelatine. Plus personne ne se souvient qui a décidé de la fixation du calendrier d'implantation. Le dernier en date à « s'étaler dans la confiture » est M. Desmarests. Il lui a fallu cinq jours pour se souvenir que ce serait peut-être bien lui qui aurait fixé le calendrier. Je crois très modestement qu'on a gentiment prié M. Desmarests de porter le chapeau, car chacun sait que son avenir politique est derrière lui. (*Exclamations sur divers bancs.*)

Permettez-moi cette appréciation, on parle parfois de l'âge canonique de certaines personnalités!

Beaucoup de nos hommes politiques cherchent dans leur mémoire le responsable de cet épisode à rebondissements. Mais qui a finalement pris la décision?

Parmi les agents liés au complexe militaro-industriel, je cite M. Simonet qui, lui, se souvient de tout dans les moindres détails. Certains disent à tout propos que ce serait l'ex-chancelier Schmidt qui aurait le premier, en 1977, souligné l'importance de l'introduction des SS-20 dans la panoplie de dissuasion soviétique. M. Tindemans fait partie de cette catégorie de personnes au ton péremptoire, qui affirment que M. Schmidt serait à l'origine de la décision du déploiement des Pershing et des Cruise dans cinq pays de l'Alliance atlantique.

M. Tindemans, ministre des Relations extérieures. — Ce n'est pas tout à fait exact, c'est le ministre travailliste anglais, M. Fred Mulley. Je l'ai déjà signalé à plusieurs reprises au Sénat.

M. Vercaigne. — Oui, mais de manière ambiguë, en jouant sur les dates.

Je voudrais faire état d'une étude parue dans *La Wallonie*, ce n'est donc pas un secret.

M. Windels. — C'est la Bible!

M. Vercaigne. — Je n'ai pas de bible, contrairement à d'autres, que je respecte par ailleurs.

Les travaux dont je parle ont été effectués par un chercheur et, à priori, je fais confiance aux personnes qui se situent plus ou moins dans ma ligne de pensée. (*Exclamations sur de nombreux bancs.*)

Certains membres du CVP sont d'ailleurs dans ma ligne de pensée — cela devrait vous satisfaire — et je le prouverai tout à l'heure.

Selon le chercheur en question, le discours auquel on fait toujours référence est celui que le chancelier prononça, le 28 octobre 1977, devant l'Institut international des sciences stratégiques à Londres. On peut facilement se procurer ce discours au service de presse de la représentation de la RFA auprès de l'Otan: « Les rares personnes qui cherchent à étayer quelque peu la thèse des « alarmes » du chancelier prennent trois phrases de la partie militaro-politique de son discours et les mettent bout à bout. La seule arme nouvelle dont parle le chancelier dans son discours n'est nullement le SS-20, comme tout le monde le prétend, mais la bombe à neutrons. Il n'y a pas l'ombre d'une allusion, ni au SS-20, ni à une quelconque fusée à moyenne portée, ni même à ce qu'on appelle aujourd'hui le domaine eurostratégique. Quant à demander des fusées américaines à moyenne portée, il n'en est absolument pas question dans ce discours. Voilà pour les falsificateurs de l'histoire! »

A ceux qui sont vraiment férus d'histoire contemporaine — je pense à M. Close et à quelqu'un que j'ai cité tout à l'heure mais qui a disparu — je voudrais poser quelques questions. Qui a refusé de ratifier en 1979 les accords de Salt II? Qui a envahi le minuscule état de Grenade et l'occupe militairement?

M. Nicolas. — Et l'Afghanistan?

M. Vercaigne. — N'êtes-vous pas frappé par la période à laquelle s'est produite l'intervention en Afghanistan? C'était aussi à la fin de l'année 1979, alors qu'on commençait à parler du déploiement. Cela me trouble.

M. Close. — C'est peut-être la faute des Américains!

M. Vercaigne. — Il y a un peu de cela. J'espère que vous êtes frappé par cette concordance. Dans le cas contraire, c'est peut-être parce que vos « œillères » sont plus importantes que les miennes.

De heer Cooreman. — Mijnheer Vercaigne, ik raad u aan het boek *Enquête sur le KGB* van John Barron te lezen. Daarin wordt zeer goed beschreven hoe het er is aan toe gegaan in Afghanistan.

De heer Vercaigne. — Ik dacht nochtans dat daar een communistische regering aan het bewind was.

De heer Cooreman. — Inderdaad, dat weet ik.

De heer Vercaigne. — U weet wellicht ook alles, zoals de heer Simonet.

De heer Cooreman. — U zou er toch goed aan goed aan doen, dat boek eens te lezen, mijnheer Vercaigne.

De heer Vercaigne. — Dat zal ik ook doen. Ik hoef trouwens in dat verband niets te vrezen want ik heb proper voeten.

Qui a miné les ports du Nicaragua pour entraver ses approvisionnements? Il serait intéressant de le savoir et pourtant vous ne répondez jamais à ce genre de questions, monsieur le ministre.

Vous citez toujours les Etats-Unis comme un modèle de démocratie. Si c'est là le genre de démocratie que vous préconisez pour nos populations, ce ne me paraît guère brillant.

M. Close. — Les Nicaraguayens ne sont pas à Dresde, monsieur Vercaigne.

M. Vercaigne. — Vous savez certainement qu'au Nicaragua, contrairement aux Etats-Unis, il ne faut pas posséder un visa pour y entrer.

Qui, sur le plan économique, a précipité la faillite de Pégard? Je cherche encore et toujours le responsable.

Qui mène une guerre économique féroce à l'égard de certains de nos exportateurs d'acier? Je cherche toujours.

Qui menace le plus notre économie, le rouble ou le dollar? Je cherche. Voilà pour le passé récent.

Je constate aujourd'hui que le monde politique... (*Exclamations sur divers bancs.*)

Permettez-moi de poursuivre mon exposé, car le problème soulevé n'est pas simple. (*Exclamations sur les bancs de la majorité.*)

Ce débat est, à mon sens, un débat sérieux.

Je constate que tout le monde, au cours de ces dernières semaines, s'est passionné pour le passé et a semblé oublier le 12 mars qui, pour moi, est une date essentielle.

A quel changement avons-nous assisté après la visite du Premier ministre à Washington? Ma constatation qui, je crois, est celle de l'homme de la rue, est que la bouillabaisse s'est épaissie. (*Sourires.*)

Les informations les plus contradictoires circulent et on s'attarde, au sein de tous les partis, sur les péripéties du passé alors que la folle course aux armements, si on n'y met le holà, va mener le monde à l'abîme.

Pour nous, la coexistence est devenue une question de vie ou de mort pour l'humanité.

Ce douloureux constat m'amène à dire, de la manière la plus ferme, que dans ce combat pour la survie de l'espèce humaine, les réflexes gauche-droite ne jouent plus comme ils peuvent jouer, dans la plupart des autres domaines.

Cela implique qu'on ne peut réduire le débat à des considérations électorales. Je déplore d'ailleurs la surenchère qui se développe, de part et d'autre, à ce sujet, mais il s'agit évidemment d'une appréciation personnelle.

Le fait central qui doit retenir notre attention et qui, pourtant, est passé au second plan dans maintes interventions, c'est que les pourparlers de Genève s'ouvrent le 12 mars prochain. C'est déjà un grand succès pour tous ceux qui ont multiplié les efforts pour ramener à la table de négociations les deux grandes puissances.

M. Windels. — Félicitez donc notre ministre pour ses efforts.

M. Vercaigne. — Je le remercie pour les démarches qu'il a effectuées en direction de certains pays, mais qu'il n'en tire aucune vanité, car d'autres aspects de sa politique ne m'agréent absolument pas.

M. Windels. — A quelque chose malheur est bon!

M. Vercaigne. — Face à cette situation, deux thèses s'affrontent. D'une part, il y a ceux qui estiment qu'il faut frapper un bon coup sur

la table pour négocier en position de force et, d'autre part, ceux, les plus nombreux, qui estiment qu'il ne faut rien précipiter pour donner un maximum de chances à l'aboutissement heureux des négociations. Les communistes partagent ce second point de vue.

L'astuce de M. Tindemans a été de jeter une peau de banane au sein de son propre parti, ce qui a entraîné les chamailleries qu'on sait. Il a lancé un pot fumigène et après, il s'en est allé tranquillement écouter les déclarations auxquelles il s'attendait, de la part de nos partenaires.

Néanmoins, il a cité certains exemples.

J'aimerais qu'il nous dise quel accueil il a reçu lors de sa visite au Portugal et en Norvège bien que je ne sois pas absolument certain qu'il ait déjà rendu visite à ce dernier pays.

Il a cité les pays où on a déjà implanté des Pershing.

La question principale que je pose au Premier ministre est et reste: «Est-ce que le gouvernement compte respecter la souveraineté nationale?»

Les juristes démocrates estiment — et cet avis est largement partagé — que c'est au Parlement à prendre la décision.

Une des thèses défendues par les faucons du gouvernement et de notre assemblée est qu'entre-temps, l'URSS continue à déployer des SS-20 et, régulièrement, on cite des chiffres qui doivent frapper les imaginations.

L'URSS avait clairement fait comprendre que si on déployait des Pershing, elle prendrait des mesures complémentaires. Cela avait été dit antérieurement; ne dites pas que vous venez de l'apprendre et que vous en êtes surpris.

Permettez-moi d'exprimer, modestement, mon scepticisme à propos des chiffres avancés. Curieusement, certaines personnes sont bardées de certitude, alors que moi, je suis dans le doute perpétuel. La mobilité des SS-20 fait qu'on les voit partout et on exagère leur nombre pour les besoins d'une mauvaise cause.

M. Michel, président du PRL comme chacun le sait, déclare sur les ondes de la RTBF qu'il s'agit d'implanter des missiles dans six pays de l'Europe de l'Ouest, tout comme dans sa fièvre anticommuniste, il avait déclaré, peu auparavant, que l'URSS offrait des portraits de Marx et de Staline à l'Éthiopie.

Je suis très étonné de constater qu'un chef de parti qui dispose de conseillers aussi nombreux et aussi qualifiés, puisse avancer des propos aussi peu mesurés et aussi peu vérifiés. Étant seul ici, je peux me permettre de commettre de temps en temps une erreur, mais je trouve cela un peu grave de la part d'un chef de parti aussi responsable et candidat au pouvoir.

Ces fautes grossières pour un chef de parti témoignent de la méconnaissance de certains dossiers. Ce sont pourtant souvent les mêmes qui lancent des chiffres à la cantonade sans qu'ils puissent prouver ce qu'ils avancent.

Monsieur le Premier ministre, je suis un adepte d'une philosophie matérialiste comme vous êtes un adepte d'une philosophie idéaliste. Ce qui ne m'empêche pas de partager très largement les vues d'un mouvement comme *Pax Christi-Vlaanderen*.

Je voudrais citer brièvement un petit texte émanant de ce mouvement.

«Dat uitstel moet, zo luidt de stelling van Pax Christi, vanzelfsprekend slaan op een voldoende lange termijn — 1,5 tot 2 jaar — om de nieuwe gesprekken gunstig te kunnen beïnvloeden en een duidelijk antwoord van de tegenpartij te kunnen ontvangen. Om maximaal te werken zou dit signaal best samen met Nederland kunnen gegeven worden.»

Je partage cet avis et cela pour une simple raison de bon sens.

La course aux armements menace l'espèce humaine. Nous demandons, nous communistes, le gel des implantations tant à l'Est qu'à l'Ouest, ce qui signifie que nous ne réclamons pas dans l'immédiat le démantèlement des Pershing II déjà installés en Italie, Grande-Bretagne et RFA.

M. Close. — Il n'y a pas de Pershing II en Italie; il n'y en a qu'en Allemagne.

M. Vercaigne. — Si je fais une erreur, rectifiez-moi, mais il y a des missiles. L'idée qui figure et que vous avez bien saisie, c'est que nous ne voulons pas unilatéralement exiger d'autres choses. Nous disons que nous sommes pour un désarmement contrôlable et contrôlé, mais dans l'immédiat, il faut geler; il faut donner toutes les chances à la paix. J'espère qu'un jour, vous vous alignerez sur moi.

C'est le statu quo que nous réclamons, de part et d'autre, afin de permettre aux négociations de se dérouler sans heurts ni menaces inutiles.

Pour nous, le gouvernement doit respecter la volonté populaire, c'est-à-dire — même un intervenant de la majorité l'a souligné — permettre aux élus de la nation de s'exprimer en toute clarté à ce sujet.

Deuxième question fondamentale: Si vous ne voulez pas respecter ce souhait, êtes-vous prêt à laisser la décision finale aux électeurs?

Les élections constituent la forme la plus élaborée de la démocratie bourgeoise. Si ce ne sont pas les élus qui décident, il faut au moins que les électeurs puissent le faire avant toute implantation, puisque les enjeux sont d'une telle importance.

Telle est notre position, monsieur le Premier ministre. Pour nous, il ne peut être question de mettre le corps électoral devant le fait accompli.

Enfin, et je terminerai par là, j'ai lu dans la presse, la semaine dernière, des propos du ministre des Relations extérieures selon lesquels les gouvernements n'avaient pas consenti des efforts suffisants en vue d'informer la population des positions que l'Otan entendait prendre. Quand j'ai relu votre brochure, monsieur le ministre, après un an et quelques mois, j'ai acquis la conviction que les gens qui en avaient pris connaissance, ne pouvaient être d'accord avec son contenu: c'est beaucoup trop unilatéral, beaucoup plus que je ne suis moi-même!

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Geldolf.

De heer Geldolf. — Mijnheer de Voorzitter, toen ik een aantal sprekers heb gehoord, meende ik dat een andere interpellatie aan de orde was. De vraag van collega Wyninckx was toch duidelijk. Ze ging over de wijze waarop de regering overweegt de ontplooiing van de euoraketten op het Belgisch grondgebied tot stand te brengen, voornamelijk na de gesprekken in Washington. In veel uiteenzettingen heb ik zeer weinig gehoord over die gesprekken in Washington en daarover gaat het ten slotte.

Allereerst zal ik zeggen waarover ik niet ga praten. Ik zal niet ironiseren over de rondreis van de minister van Buitenlandse Betrekkingen, hoewel velen zeggen dat hij ging vragen naar de bekende weg en dan vooral daar waar men al raketten geïnstalleerd heeft. Ik zal evenmin lang stilstaan bij de particuliere positie die België vandaag inneemt.

Er werd hier vaak gezegd dat België niet veel te vertellen heeft op het gebied van het buitenlands beleid maar het is niet onmogelijk, door de kalender waartoe de regering zich nu geforceerd heeft, dat ons land een beslissing zou nemen op een ogenblik dat zulks zeer gevaarlijk is. Het zou kunnen dat de Belgische beslissing, vooral door het ogenblik waarop deze wordt genomen, de nieuwe besprekingen in Genève in het gedrang brengt. Dan zou België een fatale rol hebben vervuld in de wereldgeschiedenis van morgen en dit moet te allen prijze worden verhinderd.

Ik zal ook niet zoals mevrouw Nelly Maes — ik zeg dit zonder ironie noch bitterheid — proberen commissaris Maigret te imiteren door een supplementair chronologisch onderzoek in te stellen.

Mevrouw N. Maes. — Waarom niet Agatha Christie?

De heer Geldolf. — Ik had inderdaad moeten weten dat Agatha Christie beter tot de verbeelding van een vrouw spreekt dan commissaris Maigret. Ik veronschuld mij. Door mijn vorming zou ik nochtans geneigd zijn om verder te gaan dan mevrouw Maes. Ik beloof dus niet dat ik mij in de toekomst niet aan dergelijk onderzoek zal bezondigen. Dit is echter niet het onderwerp van dit debat.

Ik verzoek de Eerste minister en de minister van Buitenlandse Betrekkingen nochtans goed te luisteren. Ik zal hier ter zake alleen vertellen wat ik me herinner over de moeilijke periode waarover het gaat, een periode waarin de socialisten deel uitmaakten van de regering, de periode einde 1979/begin 1980.

Ik herinner me niets over een debat over een tijdschema van de plaatsing. Wel hebben er debatten plaatsgevonden op het hoogste niveau, in het bureau van mijn partij, over het dubbelbesluit. Waarom zouden wij het onder stoelen of banken steken? Dat daarover debatten zijn gevoerd, is publiek bekend. Dat kan men terugvinden in de kranten van die tijd. Het partijbureau heeft niet altijd unaniem stelling genomen over het Navo-dubbelbesluit tijdens de verschillende vergaderingen.

Dan is een heel debat op gang gekomen. Uiteindelijk werd beslist dat men akkoord ging met het Navo-dubbelbesluit, mits een hele reeks van voorwaarden in acht werden genomen. Zonder te zeggen wie voor of tegen was, kan ik verklaren dat de stemming die toen in ons partijbureau plaatsvond de vraag betrof of men die zaak al dan niet als breekpunt voor de regering zou nemen. Ik meen dat de beslissing om in de regering te blijven op dat moment voor de wending van het kerndebat goed is geweest. Het is dank zij de aanwezigheid in 1980 van de socialisten in de

regering — zij het een korte aanwezigheid —, dat het debat een totaal andere wending heeft genomen en dat men, onder de druk van onze partij, het accent is gaan leggen op het belang van onderhandelingen.

De Eerste minister zal zich wel herinneren in welke omstandigheden hij toen zijn verklaring voor de Kamer heeft afgelegd met de socialisten in de regering, dat hij op zijn woorden heeft moeten letten, want dat elk woord gewikt en gewogen werd door zijn regeringspartners. Mijnheer de Eerste minister, u zult wel willen toegeven dat ik niet fantaseer.

De heer Simonet was toen minister van Buitenlandse Zaken. U weet waarom hij de *Parti socialiste* heeft verlaten. Het ging juist over dat punt. Toen reeds was de houding van Simonet niet zo rechtlijnig noch zo ondubbelzinnig. Enkele maanden later is immers gebleken dat men de regering zeer slecht had voorgelicht en dat zij op het moment dat ze haar beslissing zou nemen over het dubbelbesluit — ik heb het niet over de chronologie van de plaatsing, daarover ben ik totaal onwetend — verkeerd was voorgelicht over de exacte posities van Denemarken en Nederland.

Daarstraks heb ik de heer Close horen onderbreken, zeggend dat men in Denemarken toch geen raketten plaatst. Dat heeft niets met de zaak te maken. Het is niet omdat Denemarken geen raketten plaatst dat dit land er niets over te zeggen had. Het is een klein nuance.

Men verwijt soms de Vlaamse socialisten daarin incoherent te zijn, en dat zij nu trachten het debat van Washington op dat stuk chronologisch af te wentelen. Wie zal loochenen dat de socialisten unaniem waren in 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, zoals zij het ook zullen zijn in de toekomst? Het is een zeer duidelijke beslissing dat de socialisten in geen regering die de raketten zou opstellen, zullen treden. Dat is onbetwistbaar. Dat is duidelijk voor de publieke opinie. Dat kan niemand loochenen. Het is een engagement dat zal gelden na de verkiezingen en voor de toekomst. (*Applaus op de socialistische banken.*)

Deze morgen heb ik in de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen een voorstel gesuggereerd dat is ingegeven door een toevallige lectuur in de kerstperiode. Het ging over een voor mij zeer revelerend boek, hoewel ik dacht veel over het probleem te weten, namelijk het boek van George F. Kennan, *The Nuclear Delusion*, in een geaktualiseerde Franse versie, onder de titel *Le mirage nucléaire*.

In verband daarmee heb ik aan de voorzitter van de commissie gevraagd of we niet een aantal mensen met ervaring op een serieuze manier in de commissie zouden horen, zoals dat in de Verenigde Staten gebeurt in *hearings* in de Senaat of in het Huis van afgevaardigden. Zij zouden ons een andere visie kunnen geven dan wat men ons hier bestendig als heropgewarmde kost opdient, te weten de historiek van het Navo-pact vanaf de putsch in Praag.

Als zelfs de heer Close de heer Rolin ten tonele gaat voeren in een vooroorlogse context, waar Henri Rolin toch na de tweede wereldoorlog de man was van *Le mouvement socialiste pour la paix*, moet ik hem erop wijzen dat ik al de debatten heb meegemaakt tussen Spaak en Rolin op de congressen en algemene raden van mijn partij. Ik ken Rolin, ik heb hem in actie gezien. U, mijnheer Close, kent hem slechts van horen zeggen. Zwijg dus liever over zaken die u niet kent.

M. Close. — Monsieur Geldolf, vous me divertissez. Quand je cite M. Rolin, je le fait textuellement et honnêtement. Ce n'est pas votre cas.

M. Geldolf. — Vous citez M. Rolin hors du contexte historique. Quant au divertissement chacun prend son divertissement où il le peut, monsieur Close. Vos sympathies vont vers certains régimes dictatoriaux de l'Amérique du Sud.

M. Close. — Cela n'a rien à voir avec ce débat. C'est de la provocation.

M. Geldolf. — Vous avez même des idées pour installer des missiles en Afrique. Ce n'est pas notre vision des choses.

In het boek van Kennan heeft mij, onder andere, het volgende getroffen.

De heer De Seranno. — Gaat u weer over de levensgeschiedenis van Kennan spreken?

De door u aangegeven geboortedatum was erg fout.

De heer Geldolf. — Mijnheer De Seranno, dat is niet fair. U vraagt naar wat u al weet. Ik heb mij louter voortgaande op mijn geheugen vanmorgen even vergist wanneer ik zegde dat de heer Kennan ambassadeur was in de Sovjetunie in een bepaalde periode; hij was toen slechts

een zeer jong attaché. Ik heb dat in de commissie zelf onmiddellijk toegegeven en rechtgezet. Dat belet niet dat hij aan de basis lag van belangrijke Amerikaanse beslissingen vanaf 1947 in de koude oorlog en in de periode van de herbewapening.

Diezelfde man, die indertijd zulke grote verantwoordelijkheid heeft gedragen, schrijft zeer belangrijke dingen. Ik zal uit zijn boek slechts drie punten aanstippen.

De Voorzitter. — Mijnheer Geldolf, gelieve uw uiteenzetting te resumeren.

De heer Geldolf. — Dat zal ik doen, mijnheer de Voorzitter.

De heer Kennan die, zo u wil, op zijn geweten heeft dat hij destijds mee voor overbewapening heeft gezorgd, zegt nu duidelijk dat niemand een nucleaire oorlog kan winnen. Hij zegt voorts: er is aan beide zijden reeds te veel wereldvernietigend materieel aanwezig. Hij spreekt ook, mijnheer Close, over Afghanistan, over Polen, veroordeelt daarvoor de Sovjetunie. Maar zijn conclusie is: indien wij willen overleven, dan moeten wij zelfs dat erbij nemen, dan moeten wij alle pogingen doen om ons, ondanks de fouten van mijn eigen land, Amerika, en de grove fouten van de Russen in Afghanistan en in Polen, daar toch overheen zetten. Dat is de geest die wij moeten nastreven.

M. Close. — Pourquoi élever la voix, monsieur Geldolf; les décibels n'ont jamais remplacé l'argumentation.

De heer Geldolf. — Ik weet dat onze minister van Buitenlandse Betrekkingen allergisch is voor de naam van de Eerste minister van Griekenland, Andreas Papandreu. Maar niet alleen de Eerste minister van Griekenland was aanwezig op de recente bijeenkomst van de derde wereldlanden.

Daar is gezegd dat een oorlog tussen Amerika en de Sovjetunie niet alleen Amerika en Rusland interesseert, maar alle bewoners van onze planeet.

Als men nucleaire wapens gebruikt, dan heeft dat een nucleaire winter tot gevolg. En die nucleaire winter kent geen grenzen van bondgenootschappen, die zal zich uitstrekken over de hele wereld, dit wil zeggen dat er geen planten en geen voedsel meer zullen zijn. Dat is het begin van de finale catastrofe. Naar dergelijke taal moet dus worden geluisterd.

Ik besluit: ook speelt het geen rol of een regering over de raketten kwestie valt of niet. Dat is niet het essentiële. Ik ga akkoord met al degenen die hier hebben gezegd dat het thema van de nucleaire bewapening niet het doel mag zijn van een verkiezingsstrijd. Het komt er wel op neer dat indien de minister van Buitenlandse Betrekkingen in de geschiedenis van ons land en van Europa een rol wil spelen, zijn taak moet zijn: tegen de stroming in te durven gaan.

Ondanks alle engagementen van het verleden moet hij het gevaar afwentelen en uit de onderhandelingen halen wat eruit te halen is. Hij moet zoeken naar vredesoplossingen zonder raketten voor onze kinderen en hun toekomst en vechten voor het voortbestaan van deze planeet. (*Applaus op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de Eerste minister.

De heer Martens, Eerste minister. — Mijnheer de Voorzitter, ter voorbereiding van de interpellaties van de heer Wyninckx en van mevrouw Maes heb ik twee reeksen van vragen gekregen, waarop ik nu zal antwoorden. Ik zal dus niet ingaan op een aantal beschouwingen, die weliswaar zeer interessant waren, maar veel ruimer dan het bestek van deze interpellatie. Nochtans meen ik dat wat ik de Senaat ga mededelen, een zeker belang heeft.

Alvorens in te gaan op de grond van de interpellatie, moge ik nogmaals onderstrepen dat de houding van de opeenvolgende regeringen sedert het dubbelbesluit van 1979 steeds ongewijzigd is gebleven, in die zin dat slechts tot effectieve ontplooiing in België kan worden overgegaan, indien de regering voorafgaandelijk de toelating zal gegeven hebben.

De discussie, die is ontstaan rond de kalender, is daarom erg overtrokken. Wanneer men spreekt over data in verband met de INF-problematiek, moet men steeds duidelijk het onderscheid voor ogen houden tussen enerzijds, de eigenlijke ontplooiing van de wapens en anderzijds, de uitbouw van de infrastructuur die in ieder geval klaar moet zijn voor het geval de politieke beslissing tot installeren genomen wordt.

Herhaaldelijk werd in allerhande berichten gesproken over de minister die de handtekening zou geplaatst hebben, alsof het ging over een

specifieke overeenkomst tussen België en de Shape, uitsluitend handelend over de ontplooiing van de kruisraketten in België. Niets is minder waar.

In feite gaat het om een globale beslissing van de Navo, handelend over de plaatsing zowel van de kruisraketten als van de Pershing-raketten. In dit verband is het bovendien nuttig te preciseren dat de beslissingen van de Navo geen meerderheidsbeslissingen zijn, maar steeds genomen worden in de vorm van consensus, wat betekent dat een voorstel dat ter tafel wordt gelegd, als aangenomen wordt beschouwd, tenzij een delegatie zich formeel ertegen zou verzetten.

Ik kom nu tot de grond van de zaak.

De heer Wyninckx en mevrouw Maes stellen de vraag: wie heeft een begindatum voor de ontplooiing bepaald, in welke omstandigheden, waar en wanneer?

Voor de Verenigde commissies van Kamer en Senaat van Buitenlandse Zaken en Landsverdediging hebben de toenmalige ministers van Landsverdediging en Buitenlandse Zaken op 22 november 1979 een uitvoerige uiteenzetting gegeven in het vooruitzicht van de beslissing die door de Navo-vergadering van 12 december 1979 diende te worden getroffen inzake enerzijds, modernisering van INF-kernwapens en anderzijds, wapenbeperking. Aan de leden van de commissie werden uitvoerige nota's ter beschikking gesteld.

In de nota van 6 december 1979, die door de heer Simonet ter beschikking werd gesteld, wordt op pagina 37 onder meer gesteld:

« Er is dus een parallelle benadering nodig.

Enerzijds dient men gezamenlijk een programma goed te keuren dat ontplooiing van deze LRNTF — *Long Range Nuclear Theater Forces* — voorziet volgens een precies tijdschema, dat evenwel niet vóór verscheidene jaren zal beginnen te lopen. Anderzijds, moet tegelijkertijd beslist worden over een mandaat om met het Oostblok te onderhandelen ten einde tot concrete resultaten te komen welke zouden toelaten het LRNTF-ontplooiingsprogramma te herzien naar beneden toe.

Wanneer de bondgenoten midden december zullen samenkomen, zullen zij zich over dergelijke beslissingen moeten beraden. Deze beslissingen werden voorbereid door deskundigen wier bevindingen thans in het bezit van de regering zijn. »

Inderdaad, in het document van de Navo nr. PO/79/132, van 4 december 1979 wordt in bijlage 1, bladzijde 12, het volgende genoteerd:

« 32. Question de calendrier: cadences de déploiement et capacités opérationnelles initiales. Si les décisions relatives à la force composite Pershing II-GLCM recommandée dans le programme étaient prises d'ici à la fin 1979, les systèmes pourraient entrer en service vers la fin de 1983. Il serait bon que ce programme soit mis en route à peu près simultanément dans tous les pays-hôtes, en témoignage de l'ampleur de la participation. Les cadences de déploiement prévues du Pershing II et des GLCM — Glicom suivant le jargon des milieux spécialisés — « sont indiqués dans l'appendice D ».

Cet appendice D figure, en effet, dans le document préparatoire à la décision.

Deze bijlage ging vergezeld van een globaal schema waarin de kadans van ontplooiing van de Pershing II en de GLCM werd uitgestippeld. Dit schema was niet uiteengeplitst per land maar voorzag een globale en simultane inplanting in de vijf landen, beginnend in 1983 en gaande tot in 1986.

In het document Navo nr. PO/79/138 van 17 december 1979 waarin de beslissingen van de gemeenschappelijke vergadering van de ministers van Buitenlandse Zaken en Landsverdediging van woensdag 12 december 1979 werden genotuleerd, wordt uitdrukkelijk gepreciseerd:

« Le présent document contient les conclusions et les décisions auxquelles sont parvenus les ministres de la Défense et des Affaires étrangères des pays de l'Alliance ayant participé à la réunion spéciale qui s'est tenue à Bruxelles le 12 décembre 1979. Il expose les arguments qui militent en faveur de la modernisation des forces nucléaires de théâtre — TNF — et d'une approche parallèle de la limitation des armements, ainsi que les décisions relatives au programme de modernisation et aux objectifs et principes de la limitation des armements.

Au cours de leurs discussions, les ministres ont pris note des rapports constructifs du groupe de haut niveau du NPG — *nuclear planning group* — sur la modernisation des TNF à longue portée et du groupe spécial sur la limitation des armements et les questions connexes, diffusés par le secrétaire général sous la cote PO/79/132. — c'est le document que j'ai cité en premier lieu. — « Ces rapports, et le présent document, constituent la base des décisions de l'Alliance sur les TNF à longue portée. »

Hieruit blijkt dat reeds in december 1979 de begindatum van de ontplooiing voorzien werd voor eind 1983 en dit in de vijf landen waar de plaatsing zou geschieden.

Vlug bleek echter ook dat de gelijktijdige plaatsing in de vijf landen om materiële redenen onmogelijk was, namelijk omwille van de vertraging in de produktie van de raketten en in de voorbereiding van de infrastructuur.

Rekening houdend met de produktiecapaciteit van de US-industrie, en met de termijnen nodig voor de procedure van de Navo-infrastructuur stelde het Hoofdkwartier van de geallieerde strijdkrachten in Europa « Shape » op 7 augustus 1981 een schema op, genaamd *Calendrier de construction des installations GLCM Ground Launched Cruise Missiles, proposé par Shape*.

Dit schema werd op 27 november 1981 aanvaard door het Navo-infrastructuurcomité, waarin afgevaardigden zetelen van alle nationale delegaties. In dit schema is voor België voorzien: voor april 1985 de essentiële installaties genaamd « Postes QRA achevés » — ce qui signifie, selon ce document, que tout ce qui est nécessaire, infrastructure et communication, à la mise en alerte d'un certain nombre de missiles, est réalisé — en voor augustus 1985 de oplevering, genaamd « date de livraison à l'utilisateur et familiarisation ».

Tijdens de ministeriële zitting van het Comité voor defensieplannen van 8 en 9 december 1981, hebben de ministers van Defensie het infrastructuurprogramma voor 1982, schijf XXXIII, goedgekeurd.

Ik moet de Senaat meedelen dat ik heb laten nagaan of er documenten bestaan van een collectieve beraadslaging over deze materie in een periode tussen 7 augustus en 8 en 9 december 1981. Ik heb deze documenten niet gevonden.

Hier past een woord uitleg over de Navo-procedure.

Er bestaat in de Navo een gemeenschappelijk infrastructuurprogramma waartoe de verschillende Lid-Staten bijdragen volgens hun draagkracht.

De infrastructuurwerken voor de kruisraketten worden in dit gemeenschappelijk Navo-programma opgenomen. De schijven van dit meerjarig programma worden jaarlijks goedgekeurd door de defensie-ministers in het Comité van de defensieplanning, DPC. Deze schijven komen tot stand op voorstel van de grote Navo-commando's waaronder Shape. Dit voorstel wordt voorgelegd aan de secretaris-generaal van de Navo in het militair comité. De secretaris-generaal laat het voorstel bestuderen door het infrastructuurcomité dat het op zijn beurt voorlegt aan de DPC, op het niveau van de ambassadeurs van de Lid-Staten.

Pas na deze lange procedure wordt de jaarschijf aan de ministers in het DPC voorgelegd.

Het document van 7 augustus 1981 van de Shape bevat een voorstel van tijdschema dat moet dienen ter staving van de verdeling van de vereiste fondsen over de verschillende betrokken jaarschijven. Wanneer de hoger beschreven procedure van de leden die deelnemen, volledig doorlopen is, wordt aan de ministers in het DPC alleen nog de jaarschijf voorgelegd.

Er kan dus aan de toenmalige minister van Landsverdediging evenmin als aan zijn voorgangers enig verwijt worden gemaakt als zouden zij een daad gesteld hebben, die niet paste in het kader van de beslissingen van de Belgische regeringen van 12 december 1979 en van 19 september 1980.

Door de huidige regering werden op 30 juli 1982 aan de Navo-fondsen aangevraagd om de nodige studies uit te voeren voor de werkzaamheden op de inplantingsbasis. Deze fondsen werden op 1 september 1982 toegekend.

Op 27 oktober 1982 tekende het departement van Landsverdediging het contract met het studiebureau. Dit contract ging in op 1 januari 1983 en voorzag in een planningsperiode van vier jaar voor het einde van de werken. Dit betekende reeds een vertraging van ongeveer één jaar.

De Navo-fondsen voor het leveren van de infrastructuur, schijf XXXIV van het jaar 1983, werden op 17 januari 1983 goedgekeurd door de ambassadeurs in permanente zitting van de Navo-raad. De fondsen waren dus tijdig beschikbaar.

De werken van het studiebureau liepen nog een vertraging op van één jaar door wijzigingen die aan de plannen werden aangebracht. Zo kwam men uiteindelijk tot een mogelijke einddatum van « einde derde trimester 1987 ».

In opeenvolgende contacten vanaf maart 1983 tot juni 1983 met de departementen van Landsverdediging en Buitenlandse Zaken hebben de Amerikaanse autoriteiten, met het oog op het welslagen van de onderhandelingen te Genève, aangedrongen op het behoud van de oor-

spontaanlijke ontplooiingsdatum van maart 1985 en hebben ze voorgesteld op die datum te beginnen met de ontplooiing van een eerste *flight*, dus 16 van de 48 kruisraketten.

Ingevolge deze contacten werd in de schoot van het departement van Landsverdediging een werkgroep opgericht waarin samen met de Amerikaanse technici ook een vertegenwoordiger van Buitenlandse Zaken zetelde. Deze werkgroep vergaderde een eerste maal in juni 1983 en werkte een planning uit waarin een eerste plaatsing van 16 kruisraketten tegen maart 1985 mogelijk was en het beëindigen van de werken voor de volledige plaatsing op het einde van het derde trimester van 1987.

De minister van Landsverdediging heeft dit tijdschema en de datum van de eerste plaatsing bekendgemaakt in een antwoord op een parlementaire vraag van de heer Slegers, op 14 februari 1984 gepubliceerd in het bulletin van *Vragen en Antwoorden*, dat luidde als volgt:

« 1. Behoudens onverwachte verbetering in de Oost-Westonderhandelingen zullen, in het kader van de voorbereidingen te Florennes voor de ontplooiing van de kruisraketten, de eerste Amerikaanse militairen op deze basis aankomen in maart aanstaande. Zij zullen de technische voorbereiding van de ontplooiing dienen te verzekeren.

2. In het geval dat tot de plaatsing zou beslist worden, zullen de eerste kruisraketten in maart 1985 te Florennes aankomen. Het overeengekomen tijdschema voorziet ten andere dat het geheel van de tuigen tegen eind 1987 operationeel zou zijn.

3. Het behoort niet tot de bevoegdheden van de Belgische autoriteiten, informatie te verlenen betreffende de tijdschema's voor de ontplooiing in de andere Navo-landen. Het blijkt uit de verklaringen afgelegd door officiële woordvoerders van de betrokken landen, dat de eerste raketten eind 1983 in Groot-Brittannië, Duitsland en Italië zijn aangekomen. »

Op 6 november 1984 bevestigde minister Vreven dit standpunt als volgt naar aanleiding van de interpellatie van de heer Tobback in de Kamer van volksvertegenwoordigers:

« ... Dit betekent dat — zoals ik reeds toelichtte in het antwoord op wat daarnet door één van onze collega's werd aangehaald — ingeval de Belgische regering het licht op groen zou zetten voor de installatie, de eerste kruisraketten in maart 1985 zouden aankomen. »

Ik wens andermaal te onderstrepen dat met de bevoegde Amerikaanse autoriteiten door Landsverdediging van bij de aanvang van de bespreking ondubbelzinnig en uitdrukkelijk werd overeengekomen dat er in het kader van de voorbereidingsmaatregelen met het oog op een eventuele installatie, niet in het minst sprake kan of mag zijn van de overbrenging naar Florennes van kruisraketten in hun geheel en/of in de vorm van componenten en/of wisselstukken, alsook van de betrokken kernkoppen in hun geheel en/of in de vorm van componenten en/of wisselstukken.

Immers, dergelijke overbrenging naar Florennes mag slechts geschieden na een uitdrukkelijke regeringsbeslissing inzake de eventuele installatie van de kruisraketten.

Ter zake bestaat er tussen de bevoegde Amerikaanse autoriteiten en Landsverdediging niet de minste twijfel of misverstand.

Ik kom nu tot de andere vragen van de interpellatie.

Op het einde van mijn uiteenzetting zal ik de gelegenheid hebben om u de letterlijke en integrale tekst van het standpunt, beslist in de schoot van de regering 's zaterdagsochtends voor de afreis van mijn collega, de heer Tindemans, en ikzelf naar Washington, voor te lezen. Dat standpunt bevat inderdaad twee nieuwe belangrijke elementen. Als ik bepaalde commentaren hoor en lees heb ik soms de indruk dat er door de Belgische regering in december 1979 geen voorbehoud zou geformuleerd zijn en dat dit voorbehoud niet was bevestigd geworden door de opeenvolgende regeringen die nadien tot stand kwamen. Het leek er dus op dat er geen beslissing van de Ministerraad meer noodzakelijk was om het licht op groen te zetten voor de ontplooiing.

Welnu, het eerste belangrijke nieuwe element is dat er inderdaad een uitvoerbare beslissing over de ontplooiing zal worden genomen vóór het einde van de maand maart van dit jaar. Die beslissing zal dus uitvoerbaar zijn. Dit betekent dat het voorbehoud wordt opgeheven. Dat is het eerste essentiële element.

Het tweede essentiële element is dat de beslissing zal worden voorafgegaan door een overleg met onze Navo-partners en dat zij in akkoord met hen zal worden genomen.

Ik verwijs ook naar een andere fundamentele stelling die op 19 september 1980 door de driepartijenregering van dat ogenblik werd geformuleerd. Deze zegde dat elke beslissing zou worden overeengekomen met onze bondgenoten in de Navo.

Je dirai à présent quelques mots des conversations que le ministre des Relations extérieures et moi-même avons eues à Washington les 14 et 15 janvier 1985. Ces conversations ne constituaient pas une négociation belgo-américaine sur le déploiement en territoire belge des INF.

Il s'agissait, en réalité, d'une visite officielle de travail comme le Premier ministre belge en fait périodiquement au président et à l'administration américains.

Cette visite était d'ailleurs prévue pour une date antérieure, mais avait dû être remise à notre demande.

L'atmosphère des conversations a été extrêmement chaleureuse à tous les niveaux et nos interlocuteurs américains — notamment le président Reagan, le secrétaire d'Etat Shultz et le secrétaire à la Défense, M. Weinberger — ont évité délibérément tout ce qui pourrait ressembler à une pression. Il n'en reste pas moins qu'ils ont insisté sur l'importance que les décisions du gouvernement belge revêtent pour le succès des négociations américano-soviétiques qui vont s'engager le 12 mars, pour la cohésion de l'Alliance qui est essentielle, et pour la crédibilité même de la Belgique.

Les entretiens se sont déroulés de la manière suivante.

Tout d'abord, une réunion restreinte — la plus importante quant à la durée — entre le président Reagan, M. Shultz, M. Weinberger et M. MacFarlane, d'une part, M. Tindemans et moi-même, d'autre part.

Cette réunion a été élargie, pour la suite des conversations et le déjeuner de travail, à l'assistant secrétaire d'Etat pour les Affaires européennes, du côté américain, et au directeur général de la Politique, les chefs de cabinet et les conseillers de cabinet du Premier ministre et du ministre des Relations extérieures du côté belge.

Après le déjeuner de travail, M. Tindemans et moi-même, accompagnés de nos collaborateurs, avons rencontré successivement M. Shultz et M. Weinberger, entourés de leurs spécialistes.

M. le ministre des Relations extérieures s'est aussi entretenu avec l'assistant secrétaire d'Etat pour les Affaires africaines et son premier adjoint.

Il a également eu des entretiens avec le président et les membres du sous-comité des Affaires européennes et du Moyen-Orient de la Chambre des représentants et avec le sénateur Mathias du Comité des Affaires étrangères du Sénat.

De belangrijkste thema's die tijdens onze besprekingen werden behandeld, waren: de stand van de Oost-Westbetrekkingen na de Geneefse ontmoeting van staatssecretaris Shultz en minister Gromyko, de uitvoering van het Navo-dubbelbesluit van 12 december 1979, onze economische betrekkingen alsook een aantal andere internationale vraagstukken.

Het is een traditie dat na officiële besprekingen op het Witte Huis de Amerikaanse president en zijn gesprekspartner in een zogenaamd *departure statement* voor de internationale en de Amerikaanse pers in het kort uiteenzetten welke de inhoud van de besprekingen was en welke standpunten wederzijds werden ingenomen.

Ik stel er dus prijs op in de Senaat de volledige verklaring te citeren die ik voor de internationale en de Amerikaanse pers heb afgelegd bij het verlaten van het Witte Huis. Die verklaring luidt als volgt:

« Ik ben zeer gelukkig de gelegenheid te hebben andermaal president Reagan te ontmoeten en ik ben zeer tevreden over de besprekingen die de minister van Buitenlandse Betrekkingen en ikzelf hier in Washington hebben gevoerd. Onze gesprekken waren gebaseerd op de gemeenschappelijke waarden die wij delen en waarin wij geloven. Zij werden gehouden in een vriendschappelijke en open atmosfeer. Van mijn kant wens ik vijf punten te onderstrepen.

1. Het resultaat van de recente besprekingen in Genève is een eerste positieve stap naar ontwapeningsonderhandelingen die erop gericht zijn een machtsverwicht op het laagst mogelijke niveau tot stand te brengen.

Ik stel er bijzonder prijs op dat, overeenkomstig onze bekommernissen, het INF-probleem volle aandacht zal krijgen tijdens deze onderhandelingen.

2. Het is belangrijk dat tijdens deze mogelijk langdurige onderhandelingen de bondgenoten ten volle ingelicht en geraadpleegd worden telkens het hun veiligheid aanbelangt.

3. Ik heb onze gehechtheid aan de doelstellingen van het Bondgenootschap herbevestigd. De veiligheid van West-Europa hangt in essentiële mate af van de solidariteit en de gemeenschappelijke inspanningen van de Amerikaanse en Europese bondgenoten. Inzake INF heb ik bevestigd dat wij gehecht blijven aan het dubbelbesluit, dat een uitdrukking is van vastberadenheid op het stuk van defensie en van openheid voor dialoog.

4. De kleinere Navo-landen dragen in belangrijke mate bij tot onze gemeenschappelijke verdediging. Ik meen dat België een tastbare inspanning leverde om de Geneefse dialoog terug op gang te brengen. In dit verband verwees ik naar minister Tindemans en mijn eigen contacten met Oosteuropese landen, alsook naar de suggesties die wij aldaar reeds vroeg formuleerden over de manier om wapenbeheersings- en ontwapeningsonderhandelingen terug op gang te brengen.

5. Op het economisch terrein zou de samenhang van het Bondgenootschap versterkt worden door het verder uitschakelen van het protectionisme in onze handelsrelaties en door het vervolmaken van de regels van onze gemeenschappelijke aanpak voor de Oost-Westhandel.»

Totdaar het zogenaamde *departure statement*, dat ik aflegde bij het verlaten van het Witte Huis en dat een samenvatting is van de standpunten die wij hebben verdedigd.

Nu kom ik tot het standpunt inzake de ontplooiing van de kruisraketten op ons grondgebied. Ik leg er nogmaals de nadruk op dat dit standpunt vooraf werd overlegd in de regering en dat het trouwens in de Ministerraad van vrijdag 18 januari 1985 werd bekrachtigd.

Wat meer bepaald de ontplooiing van kruisraketten op ons grondgebied betreft, heb ik in mijn gesprek met president Reagan namens de regering het volgende standpunt verdedigd.

«La Belgique exécutera totalement sa part dans le déploiement des missiles de croisière sur son territoire, conformément aux résultats des négociations.

1. Ceci signifie que, si les négociations de Genève n'ont pas abouti à un accord fin 1987, le déploiement de 48 missiles sera complètement réalisé à cette date et, qu'en cas de résultat partiel, la Belgique exécutera la part convenue au sein de l'Otan. Ainsi, le déploiement sera, en tout état de cause, achevé à la date convenue pour la Belgique dans le cadre de l'Otan.

2. Au sujet de la date de commencement de ce déploiement, le gouvernement aura, dans le courant du premier trimestre de 1985, une concertation avec les alliés de l'Otan dans le but de se mettre d'accord avec eux sur le calendrier d'exécution par la Belgique de la double décision sur son territoire.

3. Ce calendrier sera décidé avant la fin du mois de mars 1985 par le gouvernement, en accord avec les alliés, et sera communiqué au Parlement.

4. Entre-temps, les travaux préparatoires se poursuivront à Florennes comme prévu.»

Tot daar, dames en heren, wat ik wenste te antwoorden op een zeer precieze manier op de precieze vragen die mij werden gesteld. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, mijn behandelende geneesheer had mij vorig weekeinde gezegd dat ik, om te herstellen van de tijdelijke hinder die ik ondervond, mondoefeningen moest doen. Deze week heeft de regering en de Senaat mij alle kansen gegeven om die raadgeving in de praktijk om te zetten. (*Men glimlacht.*)

Allereerst acteert ik dat de Eerste minister door zijn verklaringen niets anders heeft gedaan dan argumenten verschaffen aan de replieken die door mijn collega van de Kamer, gewezen Vice-Premier en minister van Economische Zaken, Willy Claes, werden ontwikkeld om te weerleggen wat sommigen tevergeefs hebben geprobeerd hem in de schoenen te schuiven.

Ik ben op mijn beurt gaan snuffelen in de archieven. Ter intentie van de heer Simonet wil ik het begin voorlezen van zijn uiteenzetting in 1979 voor de commissies van Defensie en Buitenlandse Zaken van Kamer en Senaat in gemeenschappelijke vergadering: «Les opinions que je serai amené à exprimer ici ne sont pas le reflet d'une décision prise par le gouvernement.»

Ik leg er de nadruk op dat het de woorden zijn van de heer Simonet. Het is een belangrijke verklaring en de heer Simonet zou ze ook moeten herlezen.

Mijnheer de Voorzitter, ik heb de zwakheid te trachten aan het einde van een debat in deze vergadering te komen tot de grootste gemene deler. Ik heb een aantal belangrijke verklaringen genoteerd, namelijk van de heren Gijs en Vermeiren. Ik stel vast dat we het op het ogenblik over

één zaak eens blijven, namelijk over de verklaring van de Senaat van 1983.

Ik vraag mij af of zich daar geen opening bevindt voor de Senaat — ik zal geen motie naar voren brengen, collega Claeys — en of het inderdaad niet mogelijk is, binnen de kortste tijd, naar het voorbeeld van het Nederlandse Parlement, een delegatie van de leden van de Senaat af te vaardigen naar Washington en naar Moskou, om daar van parlement tot parlement, een gesprek te gaan voeren aan de vooravond van het hervatten van de Geneefse gesprekken en aan de vooravond van de beslissing van de regering.

Ik vraag mij af of uit de betogen van de verschillende sprekers in deze vergadering, dit misschien niet zou kunnen worden gedistilleerd als een voorbeeld van een gemeenschappelijk initiatief.

Mijnheer de Eerste minister, ik heb op één vraag geen antwoord gekregen. We zullen misschien de gelegenheid hebben om ze, via andere kanalen, opnieuw te stellen. Het is de vraag die ik heb gesteld *in fine* van mijn uiteenzetting en ook van mijn interpellatie in verband met het herdenken van 8 mei 1945. Het is nu veertig jaar geleden.

Ik had graag vernomen of de regering initiatieven zal nemen of zal steunen om, al was het maar aan de jonge generatie, het belang van die veertigste verjaardag duidelijk te maken.

Ik heb dat gedaan omdat ik meende dat ter zake een brede consensus zou ontstaan. Ik vind het nogal vreemd dat in deze vergadering van verkozenen het argument «electoralisme» naar elkaars hoofd wordt geslingerd. De enen wensen daar al meer afstand van te nemen dan de anderen. Sommigen denken dat hun electorale belangen gediend worden door uit te pakken met de ontplooiing van de kruisraketten. Die verwijten degenen die tegen de ontplooiing zijn, dat ze electoralistisch handelen. Het omgekeerde is ook waar.

Hoe zou in een verkiezingsjaar een politicus niet aan politiek mogen doen en bijgevolg standpunten verdedigen die hij niet vertolkt om in het gevele te komen van de kiezer, maar die zijn gesteund op opvattingen die in zijn politieke familie zijn gegroeid doorheen de jaren? Collega Vermeiren heeft er goed aan gedaan citaten uit het verleden en uit debatten in deze vergadering te nemen.

Aan het einde van dit debat mag ik er nogmaals op wijzen dat er een constante is in deze discussie. Het meningsverschil gaat over de ontplooiing en over de beslissing tot ontplooiing. Het meningsverschil is noch een uiting van anti-atlantisme, noch een uiting van anti-amerikanisme. Ik vind het betreurenswaardig dat in een debat, zoals het huidige, aan sommige leden wordt verweten dat zij de verbintenissen in het kader van de Navo bekampen omwille van het feit dat zij tegen het bondgenootschap zijn. Bovendien vind ik het jammer dat wij, wanneer wij ten aanzien van de Verenigde Staten en van hun huidige bewindvoerders bepaalde kritische opmerkingen maken, op slag worden gecatalogeerd als anti-Amerikanen. Het is vanzelfsprekend onjuist het debat op dit niveau te plaatsen.

Op dit late uur, na zeer lange besprekingen, bevestig ik dat ik mij zal richten tot de voorzitters van de verscheiden politieke fracties van de Senaat met het voorstel om ten spoedigste van parlement tot parlement, met Washington en Moskou contact te nemen aan de vooravond van de beslissing tot plaatsing van de raketten en van de Geneefse gesprekken.

Ik heb dit gezegd omdat ik weet dat in Nederland daarover een consensus bestaat. Daar heeft een parlementaire delegatie de verplaatsing naar de beide parlementen van de grootmachten gedaan. Dit zou een uiting kunnen zijn van de goede wil van de Belgische Senaat in het licht van de resolutie die hij bij eenparigheid van stemmen heeft aangenomen in 1983. (*Applaus op de socialistische banken en de banken van Ecolo-Agalev.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Nelly Maes.

Mevrouw N. Maes. — Mijnheer de Voorzitter, aan het eind van dit debat kan ik kort gaan. Na u aandachtig beluisterd te hebben, mijnheer de Eerste minister, en niet veel nieuws vernomen hebbende, is mijn eerste besluit dat u de raketten in België wil plaatsen. U zult die beslissing nemen in maart, tenzij voordien uw regering zou zijn gevallen.

Of dit gebeurt, zal niet afhangen van de oppositie maar van de meerderheid. Het is kenschetsend dat U op de dieperliggende bekommelingen die door diverse sprekers maar op een oppvallende en overtuigende wijze door de heer Gijs naar voren zijn gebracht, niet hebt geantwoord.

Ik durf dan ook besluiten dat de Belgische regering de kans zal missen die wij in deze tijd van hernomen onderhandelingen hadden moeten waarnemen, en dat zij de kleine stap niet zal zetten, zonder onze algemene afschrikkingscapaciteit in gevaar te brengen, die een werkelijke uiting had kunnen zijn van onze vredeswil. (*Applaus op de banken van de Volksunie en op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Tot besluit van de interpellatie van de heer Wyninckx heb ik twee moties ontvangen.

De eerste, ingediend door de heren Seeuws, Geldolf en Marmenout, luidt:

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer Wyninckx en het antwoord van de regering,

Is van mening dat de regering iedere beslissing om de ontplooiing van de euroraketten op het Belgische grondgebied minstens tot eind 1985 dient uit te stellen. Aldus zal een ernstige kans gegeven worden aan de Geneefse gesprekken. »

De tweede, ingediend door de heren Gijs en Lutgen en de dames Herman en Delruelle, luidt:

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer Wyninckx en het antwoord van de Eerste minister,

Gaat over tot de orde van de dag. »

« Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de M. Wyninckx et la réponse du Premier ministre,

Passe à l'ordre du jour. »

Nous procéderons ultérieurement au vote sur l'ordre du jour pur et simple, qui bénéficie de la priorité.

Wij stemmen later over de eenvoudige motie die de voorrang heeft.

L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

De Voorzitter. — Tot besluit van de interpellaties van de heer Wyninckx en mevrouw Nelly Maes heb ik twee moties ontvangen.

De eerste, ingediend door de heren Van Ooteghem, Luyten en Robert Maes, luidt:

« De Senaat,

Gehoord de interpellaties van de heer Wyninckx en mevrouw Nelly Maes over de ontplooiing van de euroraketten op het Belgisch grondgebied en het antwoord van de Eerste minister,

Eist met aandrang dat alle militaire verbintenissen die beslissend kunnen zijn over leven en dood van de bevolking, aangegaan en uitgevoerd worden op basis van een duidelijke en democratische besluitvorming,

Constaert dat de drie traditionele partijen in een recent verleden bij het betreffende dossier betrokken zijn geweest, zonder dat dit heeft geleid tot een klare defensiepolitiek, maar integendeel de burgers in grote verwarring heeft gebracht,

Vraagt dat de namen van de betrokkenen en de verantwoordelijken in alle duidelijkheid worden vermeld,

Eist dat elke beslissing in verband met de kalender over de ontplooiing van de kruisraketten ter goedkeuring aan het Parlement zou worden overgelegd. »

De tweede, ingediend door mevrouw Herman en de heer Gijs, luidt:

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van mevrouw Nelly Maes en het antwoord van de Eerste minister,

Gaat over tot de orde van de dag. »

« Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de madame Nelly Maes et la réponse du Premier ministre,

Passe à l'ordre du jour. »

Nous procéderons ultérieurement au vote sur l'ordre du jour pur et simple, qui bénéficie de la priorité.

Wij stemmen later over de eenvoudige motie die de voorrang heeft.

L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

Op dit late uur wens ik u eraan te herinneren dat wij u straks te veertien uur verwachten om te stemmen over het ontwerp betreffende de solidariteitsbijdrage.

Daarna zullen wij overgaan tot de mondelinge vragen en de bespreking van de begroting van het ministerie van Middenstand aanvatten.

Mag ik, hoewel niet alle senatoren hier nog aanwezig zijn, vragen uw sleutel niet te vergeten, want anders komt u niet langs de voordeur binnen.

ONTWERP VAN WET — PROJET DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De regering heeft ingediend een ontwerp van wet houdende de begroting van Onderwijs — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1985.

Le gouvernement a déposé un projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1985.

Dit ontwerp van wet wordt verwezen naar de commissie voor Onderwijs en Wetenschap.

Ce projet de loi est renvoyé à la commission de l'Enseignement et de la Science.

PROPOSITION — VOORSTEL

Dépôt — Indiening

M. le Président. — M. Roland Gillet a déposé une proposition de résolution relative à l'installation des missiles cruise en Belgique.

De heer Roland Gillet heeft ingediend een voorstel van resolutie betreffende de installatie van de kruisraketten in België.

Cette proposition sera traduite, imprimée et distribuée.

Dit voorstel zal worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Il sera statué ultérieurement sur la prise en considération.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

VOORSTELLEN VAN WET — PROPOSITIONS DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De volgende voorstellen van wet werden ingediend:

a) Door de heer Cooreman, strekkende tot het bouwen van 200 000 woonhuizen binnen de vijf jaar;

Les propositions de loi ci-après ont été déposées:

a) Par M. Cooreman, relative à la construction de 200 000 habitations en l'espace de cinq ans;

b) Door mevrouw Hanquet, tot wijziging van de wet van 2 augustus 1974 betreffende de wedden van titularissen van sommige openbare ambten en van de bedienaars van eredienssten, gewijzigd door de wet van 23 januari 1981.

b) Par Mme Hanquet, modifiant la loi du 2 août 1974 relative aux traitements des titulaires de certaines fonctions publiques et des ministres des cultes, modifiée par la loi du 23 janvier 1981.

Deze voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

Il sera statué ultérieurement sur leur prise en considération.

Le Sénat se réunira cet après-midi à 14 heures.

De Senaat vergadert opnieuw deze namiddag te 14 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée le vendredi 1er février 1985, à 0 h 50 m.)

(De vergadering wordt vrijdag 1 februari 1985, te 0 u. 50 m. gesloten.)